

Республикын арадай
поэт Алексей Данилович
БАДАЕВАЙ түрэнөөр
85 жэлэй ойдо

12 н.

ТҮРЭЛХИИН
УГАЙ БЭЛИГТЭЙ
ТҮДЭБЭЙ
МАЖИГМА

22 н.

1921 оной
декабрин
21-нээ гарана

Буряад ҮНЭН

Эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

Бүгэдэ арадай сонин

2013 оной
сентябриин 26
Четверг

№ 38 (21937)
(852)

Гарагай 5
www.
burunen.ru

Буряад
Ууен

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг

БУРЯАДАЙ ТҮРҮҮ ТЕАТР "АИДА" ХАРУУЛХА АРГАТАЙ БОЛОО

Г.ЦЫДЫНЖАПОВАЙ нэрэмжэтэ Буряадай оперо
болон баледэй театрай тайзанда
"АИДА" гэнэн суутай оперо табигдаба

Үргэлжэлэлын

13 н.

ХҮҮГЭДЭЙ СОЁЛ УРЛАЛАЙ
НУРГУУЛИНУУД БУРЯАД
РЕСПУБЛИКЫН СОЁЛОЙ ЯАМАНДА
ШУУД ХАНДАХА АРГАТАЙ

"Ородой холбоото улсай нуралсал тухай"
турын шэнэ хуулин абтаһан ушарһаа Буряад
Республикын соёлой яаман республикын хүүгэдэй
соёл урлалай нургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд
ба багшанарта шууд хандажа, асуулта табихыень
уряалба. Шэнэ хуулин дагуу хүүгэдэй соёл урла-
лай нургуулинуудай ажалаа шэнээр яжа ябуулха
асуудалнуудые яаманай сайтын (minkultrb.ru)
"халуун утаһанда" ("горячая линия") ноябриин
15 хүрэтэр эльгээхэдэ болоно.

УЛААН-ҮДЭДЭ ҺУДАЛАЙ ҮБШЭ АРГАЛДАГ ТҮБ НЭЭГДЭЭ

Республикын клиническэ больницын дэргэдэ худалай үбшэ аргалдаг түбэй нээлгын баяр ёһололдо республикын Толгойлогшо Вячеслав Наговицын, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич гээд хабаадаа.

Шуһанай худалай үбшэнгөөр республика дотор жэл бүри нэгэ мянга хахад хүн үбдэдэг. 2009 онһоо эхилжэ, энэ үбшэнтэнэй тоо олошорлоод, 36,2 процентээр дээшлэн байха юм. Инсулт үбшэнһөө жэл бүри 800-гаад зон наһа барадаг. Энэ үбшэнэй хохидолһоо эрэмдэг болохогүйн тула ами наһанай хорролог үсөөрүүлхын тула худалай энэ түб баригдаба гэшэ. Энэ байшан барилгада бүхыдөө 72 миллион түхэриг гаргашалагдаа.

Буряад Республикын Толгойлогшо Вячеслав Наговицын Республикын больницын ажалшадые шэнэ түбэй нээгдэнээр амаршалаа.

Мүнөө сагта хара ажал багаар хэжэ, тамирай шэглэлээр бээ багаар хоринон ушарһаа хүн зоной худалан һуларна хаш. Гэхэтэй хамта зарим зон бэеын тамиртаа хайша хэрэг хандажа, элүүр байдал сахихагүйһөө баһал үбдэнэ. Мүнөө түргэн мүрөөр хандабал, инсулт үбшэ аргалха арга боломжо олгогдоһонинь ехэ һайшаалтай. Бүхы зоние бээ махабадтаа анхаралтай хандажа, бээ гамнажа ябахыень уряалнаб, - гэжэ Вячеслав Наговицын тэмдэглээ.

Тэрэнэй хэлэнээр, Буряад Республика дотор худалай үбшэнэй түбүүд Федеральна зорилготой программын шүгәмаар баригдана.

Тус программа саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ. Сосудиста түбүүд дүтын зайда баригдаха ёһотой. Үбшэнэй гэнтэ һүжэрхэдэ, нэгэ часай хугасаада туһа хүргэбэл, ехэ хохидолгүй эмшэлэгдэдэг. Мүнөө үеын шэнэ онһон техникын хүсөөр үбшэнтэнэй элүүр байдал бусагдадаг ха юм, - гэжэ Вячеслав Наговицын онсолбо.

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич энэ түбтэ эмнэлгын һайн шанар тэмдэглээд, Арадай Хуралда элүүрые хамгаалгын талаар хэдэн хуулинууд баталагдаһан гэжэ мэдүүлбэ.

Нэгэ онсо юумэ мэдүүлхэм. Ушар юуб гэхэдэ, Арадай Хуралай шэнэ һунгагдаһан бүридэлдэ 6 депутатууд элүүрые хамгаалгые түлөөлнэ. Тэдэнэр нэн түрүүн эмнэлгын хэрэгтэ анхарал табуулжа байха бшуу, - гэжэ Матвей Матвеевич мэдүүлбэ.

Элүүрые хамгаалгын министр Валерий Кожевников Буряад Республикын Правительствда ба Арадай Хуралда мүнгэн тэдхэмжэ олгуулһанайн түлөө баярые хүргэбэ.

Эмнэлгын 353 шэнэ онһон хэрэгсэлнүүд федеральна һангай мүнгөөр худалдан абтагдаа. Эгээл шухала юумэн гэхэдэ, шэнэ мэргэжэлтэдые бэлдэлгэдэ мүнгэн үгтөө. Тэрэ мүнгэндэн аяар 88 эмшэдые бэлдэнэ байнабди, - гэжэ министр мэдээсэбэ.

худалай үбшэ аргалдаг түбей даагша Вениамин Хамнагдаевай хэлэнээр, мүнөө энэ түбэй реанимациин аргаар 32 үбшэнтэн аргалагдаа.

Энэ түбэй ашагалда хэрэгтэй шэнэ онһон түхээрлэгнүүдые худалдан абахадаа, экспертнэ һайн шанартай сэгнэлтээй эмхинүүдэй үйлдэбэри абахые оролдонобди. Иимэ ЭВЛ гэжэ респираторно аппарат бэшэ ондоо газарта үгы бшуу, - гэжэ тэрэ хөөрэбэ.

Ерэхэ жэлдэ Буряад Республикын хойто аймагуудта худалай түб баригдаха түсэбтэй.

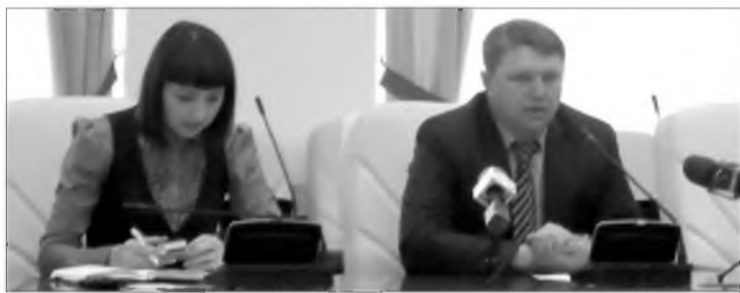
Үбшэнтэнэй бээ махабад элүүржүүлгын тренажернууд, хүл, гарай хүдэлсэ хүгжөөлгын түхээрлэгнүүд табигданхай. Гүн сэдхэлэй байдал һайжаруулха талаар классическа хүгжэмөөр арга ябуулна.

Энэ шэнэ нээгдэнэ түбэй эмнэлгэдэ Улаан-Үдын 2-дохи поликлиникэдэ бүридэлдэ

абтагдаһан үбшэнтэн ба Советскэ аймагайхид, Ивалгын, Тарбагатайн, Загарайн, Кабанскын аймагуудайхид хандаха аргатай.

Иимэ худалай түбүүд Гусино-озерск хотын ба Улаан-Үдын түргэн туһаламжын больницада ажалладаг.

Цырегма САМПИЛОВА, Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

Түймэрэй аюулта хаһын дүн ОЙН АЖАХЫН ХҮТЭЛБЭРИ ТООСОБО

Һаяхан үнгэргэгдэнэ правительствын брифинг дээрэ республикын ойн ажахын хүтэлбэри түймэрэй аюулта хаһын түгэсһэн ушараар тоосоо хэбэ. Республикын Ойн ажахын агентствын хүтэлбэрилэгшэ Алексей Щепинэй мэдээсһээр, 2013 ондо тохёолдоһон ойн түймэр нёдондонойхидол хараатай, дээшэлээгүй, харин түймэртэ абтаһан талмай 82 процентээр бага болоһон байха юм.

Ойн түймэрэй ушарнууд ехэнхидээ дүтэ ойро ажаһуугшадай галда болгоомжогүй хандаһанһаа үндэлэнэ. Түймэрэй эгээл ехээр һүжэрһэн үдэрнүүд май һарын һайндэрнүүдтэ тудда. Эдэ үдэрнүүдэй һүүл багаар 130 гектар газарта аяар 29 түймэр тохёолдоһон байха юм.

Республикын аймагууд дотор онсо байдал 13 дахин, харин түймэрэй аюулта онсо байдал 16 дахин сонсогдоһон байна. Тон ехээр Загарайн ойн ажахыда - 65 түймэртэ ушар, хотын ойн ажахыда 56 ушар гээд тохёолдоо. Харин Баунтын аймагай Романовска болон Ахын аймагай ойн ажахынуудта энэ хаһада түймэр тохёолдоогүй.

Түймэрэй аюулта хаһын эхиндэ Россиин ойн ажахын федеральна нөөсэ жасаһаа 100 миллион түхэриг һомологдожо, тэрэ мүнгэн авиациин һалбарин техникэ хүгжөөлгэдэ нэбтэрүүлэгдээ.

Республикын хойто аймагуудта, илангаяа Хойто-Байгалай аймагта тон олон түймэртэ ушарнууд тохёолдоо. Эндэ техникэ һайн, хүсэд ашаглагдаһанай ашаар түргэн мүрөөр хүн зоние нүүлгэнэ байнабди, - гэжэ Алексей Щепин тэмдэглээ.

Мүн Буряад ороной дэбисхэр дээрэ байрлаһан парашютно-десантна һалбарин федеральна эмхи Саха-Яхадай Республикада тохёолдоһон ехэ аюулта түймэр саралганда эдэбхитэй хабаадаһан байха юм.

Мүнөө дээрээ республикын ойн ажахын эмхинүүд 2014 оной түймэрэй аюулта хаһада бэлдэжэ эхилбэ. Ойн түймэр саралгын нэгэдэмэл түсэбтэй тааралдуулан, аймаг бүхэнэй таһаг өөрын түсэб зохиёно.

Байгша оной түймэрэй аюулта хаһада ой модон соо түймэрэй аюулта ябадалай хуули хазгайруулһан 300 протокол табигдаһан байна. Административна харюусалгада 275 хүн татагдаһан байна. Нэгэ миллион түхэригэй яла ашагдаа, - гэжэ Ойн ажахын агентствын дарга мэдээсэбэ.

АЛАС ДУРНЫН АЖАҢУУГШАДТА ТУҢАЛАЯЛ!

Буряадай Правительствын үнгэргэнэ брифинг дээрэ Буряад Республикын социальна талаар арад зоние хамгаалгын министрэй орлогшо Анатолий Кириллов Алас Дурнын Федеральна округой ажаһуугшадта нигүүлэсхы туһаламжа хүргэлгэ тухай мэдээсэ.

Алас Дурнын дэбисхэр дээрэ уһанай аюулда хохидогшодто туһаламжын мүнгэн зөөри ба эд бараа суглуулга Буряад Республикын Толгойлогшо Вячеслав Наговицынай даабаряар республика дотор эмхидхэгдэжэ байна.

Мүнөөдэрэй байдалаар, "Аэротех", "Литейщик" гэнэн нээмэл түхэлэй бүлгэмүүд, "Титан" гэнэн эмхи хамтадаа 2 миллион түхэриг эльгээгээд байна. Еврейскэ автономно округ руу 40 тонно хартаабха эльгээгдээ. Мүн Буряадай Правительство 20 тонно ууха сэбэр уһа эльгээһэн байна.

Манай республика уһанай үөрһөө хохидогшодые ерүүлжэ, байдалай һайжартар байлгаха аргатай байһанаа мэдүүлбэ. "Байкал-курорт"

гэнэн санаторно-курортно эмхинүүдтэ ба социальна удха шанартай үшөө хоёр эмхинүүд байра үгэхэ аргатай.

Тонно шахуу хэмжүүртэй эд бараа, хубсаһа зөөри суглуулагдаад, бүридхэгдэжэ байна. Энэ ажалые Буряадай гүрэнэй университетэй оюутад-волонтернууд ябуулна. «Наран» гэнэн эмхи 94 дулаан һэеы гуталнуудые, «Ажур-текс» гэнэн эмхи- 500 дулаан оймһо эльгээгээ. Хүйтэржэ байһан сагта энэнь тон шухала болоод байна.

Республикын аймагуудаар Алас Дурнын дэбисхэр дээрэ тохёолдоһон уһанай аюулда хохидогшодто туһаламжа суглуулагдажа байна. Социальна талаар таһагуудта хандахада болоно.

Министрэй орлогшын хэлэнээр, хүн зон нигүүлэсхы туһаламжа харюулжал байна.

Зүгөөр үшөө ехэ туһа хэрэгтэй. Илангаяа бага үхибүүдэй хубсаһа хунар хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, хүн зон томошуулай хубсаһа олоор асарна, харин үхибүүдтэ баһал туһа хэрэгтэй ха юм, - гэжэ Анатолий Кириллов тэмдэглэбэ.

ГРИПП БА ОРВИ ҮБШЭНТЭН ОЛОШОРНО

Сентябриин 23-да эмхидхэгдэнэ брифинг дээрэ энэ ушарста саг соогоо дулаагаар гэр байрануудые хангагүй ТГК-14 гэнэн эмхи гэмтэй гэжэ Роспотребнадзорой хүтэлбэрийн дарга Сергей Ханхареев тэмдэглээ.

Байгша һарын эхиндэ республика дотор ажаһуугшадые грипп үбшэнһөө нэргылэмжын тарилга хэгдэжэ эхилээ. Мүнөө жэл бүхыдөө 360-400 мянган хүн тарилга абаха ёһотой. Нёдондо жэл грипп үбшэнөөр үбдэһэн зоной 80 процентнэ прививкэ абаагүй байгаа. Улаан-Үдэ хотын, Кабанскын, Загарайн, Ивалгын, Түнхэнэй аймагуудта хүн зон ехээр үбдэһэн байна. һүүлэй 5-7 жэлэй туршада Буряад Республика дотор грипп болон ОРВИ үбшэн ехээр һүжэрнэгүй. Сибириин федеральна округ болон бүхы Росси доторой баримтаар манай эндэ тон бага хэмжээ харуулдаг. Энэнь хадаа имму-

низаци, элүүржүүлгын ажал һайн ябуулһанай аша үрэ гэшэ, - гэжэ Сергей Ханхареев мэдээсэбэ.

Мүнөө Буряад орон руу 331 мянган вакцина асарагдаа, нэгэ вакцина 200 түхэриг сэнтэй юм.

Бидэ федеральна бюджетэй мүнгөөр 6 һаратайһаа эхилээд, үхибүүдые, һурагшадые, оюутадые, эмшэдые, һуралсалай эмхиин ажалшадые болон 60 наһанһаа дээшэ зоние түлбэриггүйгөөр тариха ёһотойбди. Бусад зоной түлөө хүдэлжэ байһан эмхи зургаан түлэхэ ёһотой, мүн ажаһуугшад өөһэдөө вакцина худалдан абаад тарюулха зэргэтэй, - гэжэ С. Ханхареев мэдүүлбэ.

Иммунизацие үнгэргэхэ гэшэ мүнөө үедэ элдэб грипп, ОРВИ үбшэндэ халдахагүйн тула эгээл туһатай хэмжээ ябуулга гэжэ тоологдодог. Энэ вакцина тариһанай ашаар грипп үбшэнһөө үхибүүд ба томошуул 80-90 процентээр аршалагдана. Гэхэтэй хамта прививкэ хүүлээд, гэнтэ үбдэбэл, үбшэн хүнгөөр үнгэрдэг юм, - гэжэ Роспотребнадзорой дарга тобшолбо.

Һүүлэй долоон хоногой туршада грипп үбшэн ехээр һүжэрөө. Эндэ түсэблэгдэнэ болзор соо дулаагаар хангаагүй ТГК-14 гэнэн эмхи гэмтэй. Үхибүүд болон томо зоной элүүр энхэ бээ махабадаар наадажа болохогүй бшуу, - гэжэ Сергей Ханхареев тэмдэглэбэ.

Цырегма САМПИЛОВА энэ хуудаһа бэлдэбэ.

АМАРШАЛГА

ХҮНДЭТЭ НҮХЭД!

18-дахи Номой салондо хабаадагшадые сэдхэлэй оёорхоо амаршалнаб!

Үндэһэн соёл, заншалые нэргээлгэдэ нүлөө оруулдаг ба соёлой нүлдэ болохо үндэр тэмдэг-номуудтай хүн зониие танилсуулдаг ехэ удха шанартай энэ хэмжээ ябуулга ха юм. Эндэ ном хэблэгшэд, ном худалдагшад, номой авторнууд ба уншагшад уулзажа, харилсаха аргатай.

Мүнөөдэр 18 дахин номой хэблэлдэ хабаатайшуул, номдо дуратайшуул сугларба. Номой салон хадаа эрдэм нуралсалай, соёлой болон гүн сэдхэлэй арга хүсэл хүгжөөлгэдэ, интеллектуальна талаар өөдөө хүгжэхэ болон номой хэблэлые дэмжэлгэдэ ехэ онсо нүлөө үгдэг. Эндэ номой хэблэлэй шэнэ нонин зүйлнүүд, үсөөн тоото номуудтай танилсажа, алише гаршагтай номуудые худалдан абажа болоно. Номой салоний хэмжээ ябуулгын үедэ аша тунхатай, нонин семинар, танилсалгануд, литературна ба зохёохы ажалай уулзалганууд, конкурс-харалганууд эмхидхэгдэхэ.

Номой салондо хабаадагшадта үнэн зүрхэнһөө үрэ дүнтэй ажал ябуулжа, нонирхолтой уулзалгануудые эмхидхэхиень, ажалдань амжалта, хайн сэдхэлэй хэрэг болон амгалан тэнюун байдал хүсэнэб!

Буряад Республикын Толгойлогшо –Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшэ В.В. НАГОВИЦЫН

18-дахи Номой

салон-дугуйланай хүндэтэ хабаадагшад ба айлшад!

Буряад Республикын номой сан соо та бүгэдэниие амаршалжа байһандаа баяртайбди.

Мүнөөдэр 18-дахи Номой салон-дугуйлан ажаллаа эхилбэ. Энэ хэмжээ ябуулга эмхидхэлгэ Буряад орондо номой хэблэлэй болон хэблэлэй хэрэг эрхилгын саашанхи хүгжэлтэдэ ехэ нүлөө үгэнэ гэжэ тодоронхой. Бидэ мүнөө энэ хэмжээ ябуулга Номой ёһотойл хайндэр гэжэ нэрлэхэ аргатайбди, юуб гэхэдэ, энэ хайндэрэй гол хабаадагша - Ном болоно.

Олон жэлэй туршада эмхидхэгдэжэ байһан Номой дугуйлан республика дотор ном уншалга арад зон соо нэбтэрүүлнэ, эрхэтэдэй нуралсалай, соёлой болон гүн сэдхэлэй арга шадал хүгжөөнэ ха юм.

Дугуйлан хадаа ном хэблэгшэдые, уран зохёолшодые, мүн номдо дуратайшуулые нэгдүүлжэ, соёл болбосорол дээшлүүлгэдэ, оюун ухаа хүгжөөлгэдэ түлхисэ болон, эрдэм мэдэсын талаар тон ехэ үүргэ дүүргэнэ.

XVIII Номой дугуйлан хүн түрэлтэнэй шухала зүйл, үнэтэ баялиг – Ном хүгжөөлгэдэ өөрын хубитаяа оруулха гэжэ этигэнэб. Номой дугуйлан эмхидхэгшэдтэ болон хабаадагшадта амжалта хүсэнэб!

Буряад Республикын соёлой министр Т.Г. ЦЫБИКОВ.

ХҮҮГЭДЫЕ ХЭРЭГТЭ ХЭРЭГГҮЙ МЭДЭЭСЭЛҮЭЭ ХОЛОДУУЛХА ШУХАЛА

С.Б.Цымбаленко

В.А.Грамматиков

Мүнөөдэр Улаан-Үдэдэ “Медиапространство и информационная безопасность детей” гээн республиканска семинар үнгэргэгдэнэ. Энэ хэмжээ ябуулга Россиин Президентын дэргэдэ хүүгэдэй эрхэнүүдэй талаар бүрин этигэмжэтэ Павел Астаховай тусхай программын хэмжээндэ эмхидхэгдэнэ юм.

Семинарта хурагшад, хүүгэдэй СМИ-нүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, сэтгүүлшэд хабаадаха. Москва хотоһоо ерэнэн айлшад мастер-классуудые үнгэргэхэ. Эдэ хэд бэ гэбэл, театр болон киногой мэдээжэ актер, Горькийн нэрэмжэтэ киностудийн режиссер, “Усатый нянь” болон “Шла собака по роялю” кинофильмнүүдэй автор, кинодраматург, продюсер, Россиин искусствын габьяата ажал ябуулагша, Россида “Disney” компаниин креативна продюсер, “Бумеранг” гээн бүхэроссиин фестивалиин президент Владимир Александрович Грамматиков, тиихэдэ педагогикын эрдэмэй доктор, “ЮНПРЕСС” гээн хүүгэдэй мэдээсэлгын зохёохы нэгэдэлэй президент, “Бумеранг” фестивалиин директор Сергей Борисович Цымбаленко болоно.

Ольга РЕТЮНСКАЯ, эдир сэтгүүлшэдэй нэгэдэлэй Буряадай таһагай хүтэлбэрилэгшын орлогшо.

Таряа хуряалга - 2013

“МАЛ ХАРАХА - АМА ТОҮОДОХО”

М.Д.Дамбаев, Ц-Е.Ц.Лыгденов обёосой полидо

Жолоошон С.Цыдыпов, комбайнер Г.Цыдендамбаев, М.Дамбаев, Ц-Е.Лыгденов

Жолоошон Санжайжаб Цыдыпов

Эдильбаевска үүлтэрэй хонид

гээн буряад сэсэн мэргэн үгэнүүдые ханажа, Яруунын аймагай “Победа” СПК-гай таряа хуряалгада хабаадажа байһан харюусалгатай ажалтай дарганарай, ажалшадай үдынгөө хоол эдихэээ байхада, командировкодо ошон бидэнэр амтатай шүлэнһөөнь, бусад амта шэмэтэй эдээнһөөнь хүртэбэбди, бэрхэ тогошон Наталия Максимовна Болдоевада баяр баясхалан хүргэбэбди. Удаань Боро хоройн поли гаража, Эдильбаевска үүлтэрэй томонууд, тобир тарган хурьгадые хаража, удаань тээ саанахана хондойдоо томонууд курдюгуудтай, хара-хуринүүд баһал томо эхэ хонидыень (хонишод Б.Дымбрылов, Б-М. Гыпылов) хаража, гайхалдабабди, гэлылдэбэбди.

“Эдэ 300 хурьгадые Астраханьһаа, Волгоградһаа “КАМАЗ”-аар 4-5 хоног соо ябажа асараа бэлэйбди, дүрбэ нара болоод лэ түргөөр томонууд болошоно, 17 килограмм мяха үгэхэ аргатай байна. Харин манай хурьгадые 2 жэл соо тэжээжэ, иимэ шэгнүүртэй болгоно ха юмбиди. Хамта дээрээ иимэ шэрхи үүлтэрэй 1 мянга 500 толгой хони асарабди, тиихэдэ 700 адуутайбди, мяханай хальмаг, симментал үүлтэрэй мянгаад үхэртэйбди. Мяханай шэглэлтэй ажыхы хадаа үбнэ хулһаа дүүргэдэ байнабди, яһала хайн үбнэ абаабди. Мүнөө таряа хуряалгада шармайн оронхой, хайн уларилда түргөөр хуряхаая яаранабди. Зелёнохоёо бэлдэжэ, хадагаламжадань абаашаабди. Харин мүнөө шэниисэ, ешмээнээ хуряажа байнабди. Нютагаархидаа, хүдөөгэйнгөө ажалшадые баяжуулха гээн зорилготойгоор хүдэлжэ, абаһан ургасаһаа үгэлсэжэ, түлбэриень түлэхэбди. Үбнэнэй урда тээ Хитад тэдэндээ харуулаабди. Хангирта, Маарагтада, тээ тэрэ харагты

даа, комбайнууд обёос хуряажа ябана, дүтэлээ” гэжэ хөөрэнэн дүй дүршэлтэй, хүндэмүүшэ зантай, гоёор дуулажа шададаг, республикын агропромышленна комплексын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Мүнхэ Доржиевич Дамбаев хөөрөжэ, бэрхэ ажалшадтаяа танилсуулба. Поселениинь гулваа Ц-Е.Ц. Лыгденов мантай ябалсаба.

“Енисей” түхэлэй комбайнуудта Намсарай Болотов, Гэсэр Цыдендамбаев, таряа зөөдэг машинын жолоошон Санжайжаб Цыдыпов, токарь-прессовщик Базыр Тумуров гэгшэд булта туха сүлөөгүй ажаллажа байба. Комбайнай бункерһаа обёосой ороохон наранда яларан, горхон шэнгээр ута хоолойгоорнь машинын кузов руу урдажа, унажа байба, харин хэрэггүй мууниинь, нэрхигэр хальнанинь халхинда хойшоо шэдүүлжэ байгаа нэн. Харин тээ саагуур 4 центнер голоомо ороохон томонууд рулон-тогүүдые заахан трактораар томонууд кузовууд-арбаанууд дээрэ асаран обоолжо байгаа бэлэй...

Социальна талаһаа ажалшадая хайнаар хангаха гээн гол хүсэлтэй “победынхид” ханаһанаа бэлүүлдэг хадаа хургуулийн хайхан, шэнэ байшантай, гоё спортивна зал, стадионтой, хүүгэдэй сэсэрлигтэй, бусад социальна объектнүүдтэй, шэнэ олон гэрнүүдтэй болоһон, нютагайнь алдар суута поэт Цырендулма Дондогойн (аймаг оромсоороо “Уянгын сэсэрлиг” гээн шулуунуудай хүшөө-сэсэрлигтэнь орожо, мэдээжэ журналистаяа, бэлиг түгэс поэдээ ёһолообди) шүлэг, дуунууд соогоо магтан суурхуулһан Эгэтын-Адаг тоонтонь ошохо бүримнай бүри хүгжэнги, болбосон түхэлтэй боложо байхадань, бидэшые хаража, сэгнэжэ, тон ехээр баясабабди, амжалтатай хүдэлхыень хүдөөгэй ажалшадта хүсэбэбди!

Бэлигма ОРБОДОВА.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЙН ТҮСЭБ

2013 оной сентябриин 23 - 27

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

23.09 11.00 Бага танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь Б.Н.Ботоев)

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хорооний түрүүлэгшын орлогшые томилхо тухай

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хоёрдохи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай

24.09 10.00 Бага танхим

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Э.Доржиев)

Буряад Республикын хуулинуудые федеральна хуулинуудта зохилдуулха тухай

24, 26.09 10.00 каб.235

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.П.Попов)

Буряад Республикын Арадай Хуралай 2014 ондо бэлүүлхэ хуули түлэблэлгын хүдэлмэрийн багсааһан программа соо оруулхаар дурадхагдаһан хуулиин түлэбүүдые тушаа дурадхалнуудые бэлдэлгэ

24.09 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай 2014 оной хүдэлмэрийн түсэбэй түлэбтэ оруулха дурадхалнуудые бэлдэлгэ тухай

25.09 10.00 каб.119

Буряад Республикын зарим хуули ёһоной актнуудта хубилалтануудые оруулха тухай

26.09 10.00 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатануудай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, ниитын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Б.Батуев)

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ олон зоной хабаадалгатай хэмжээ ябуул-

гануудые үнгэргэлгын зарим асуудалнууд тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

24.09 13.00 Бага танхим

"Буряад Республикын зарим хуули ёһоной актнуудта хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

25.09 10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

"Буряад Республикада гүрэнэй бэшэ пенсионно хангалга тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

23.09 15.00 каб.218

1. "Буряад Республикада хорото бодос хэрэглэлгые, архида оролгые нэргылхэ тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

2. "Буряад Республикын ажаһуугшадые туберкулезһоо хамгаалха тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

3. "Буряад Республикада шуһа болон шуһанай бүридэлэй зүйлнүүдые тушаалга тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

4. "Буряад Республикын ажаһуугшадые халдабарита үбшэнүүдһээ нэргэлгын эмүүдээр тарилга тухай" Буряад Респу-

бликын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

24.09 13.30, 14.00, 14.30, 15.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгааһиин нөөсөнүүдые ашаглалгын болон оршон тойронхые хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

"Буряад Республикын зарим хуули ёһоной актнуудта хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

24.09 10.00 каб.209

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ оршодог олон квартиратай гэрнүүд соо хамтын зөөрийн капитална заһабари үнгэргэлгые эмхидхэхэ тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

25.09 11.00 каб.209

"Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтые гүрэнэй талаһаа хараалалга болон программа тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

26.09 11.00 каб.211

"Эрхэтэдэй үмсын хэрэглэлдэ модо бэлдэлгын дүрим болон хэмжээн тухай" Буряад Республикын Хуулиин 2-дохи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

27.09 10.00 каб.211

ПОЛОЖЕНИЕ

Международного конкурса "ЮНЫЙ БУДАМШУУ"

Идея проведения Международного конкурса "Юный Будамшуу" принадлежит народному артисту России Михаилу Гомбоевичу Елбонуву. Конкурс создан в целях воспитания у детей интереса и любви к театру, целенаправленной подготовки будущих артистов и зрителей, сохранения и развития родного языка.

УЧРЕДИТЕЛИ КОНКУРСА

Министерство образования и науки Республики Бурятия

Комитет по межнациональным отношениям и развитию гражданских инициатив

ОРГАНИЗАТОРЫ

ГУК "Государственный ордена Трудового Красного Знамени Бурятский академический театр драмы им. Хоца Намсараева"

ГУК "Государственный Русский драматический театр им. Н.А. Бестужева" АОУ СПО РБ "Бурятское республиканское училище культуры и искусств"

ЦЕЛИ КОНКУРСА

- Раннее профессиональное ориентирование учащихся.

- Воспитание интереса и любви к театральному искусству.

- Пропаганда театрального искусства среди детей.

- Выявление одаренных детей.

- Приобщение подрастающего поколения к классической литературе, драматургии.

- Эстетическое и патриотическое воспитание школьников.

- Популяризация театрального искусства Бурятии, знакомство с творчеством выдающихся театральных деятелей Бурятии.

- Популяризация бурятского языка.

УЧАСТНИКИ КОНКУРСА

К участию в конкурсе приглашаются только мальчики и юноши школьного возраста от 7 до 17 лет.

ОРГАНИЗАЦИЯ КОНКУРСА

Международный конкурс "Юный Будамшуу" проводится в три тура:

1 тур - школьный отборочный. Отбор производят преподаватели образовательных учреждений.

2 тур - районный отборочный. Конкурсантов направляют отделы культуры и образования муниципальных районов

3 тур - заключительный.

УСЛОВИЯ КОНКУРСА.

Каждый участник представляет:

1) монолог (диалог), отрывок из спектаклей (до 6 минут). Участнику конкурса могут помочь партнеры, выступление которых жюри не оценивает;

2) песню русских, бурятских, монгольских и калмыцких композиторов, народные песни (народную песню можно исполнять под фонограмму (минус один), под аккомпанемент музыкального инструмента или "а капелла");

3) стихотворение – любимого поэта конкурсанта.

Сценические костюмы должны соответствовать выбранным произведениям.

Каждому участнику, прошедшему два отборочных тура конкурса, выдается Диплом об участии. Участников конкурса сопровождает руководитель.

ЖЮРИ

Выступления участников заключительного этапа оценивает компетентное жюри, в состав которого войдут выдающиеся театральные деятели

Республики Бурятия, преподаватели ФГОУ ВПО "Восточно-Сибирская государственная академия культуры и искусств", ФГОУ ВПО "Бурятский государственный университет" и АОУ СПО РБ "Бурятское республиканское училище культуры и искусств". Председатель жюри – народный артист Российской Федерации М.Г. Елбонув. Жюри оценивает выступления участников по 10-ти балльной системе в каждом из трёх заданий, все оценки суммируются, выводится средний балл. Жюри оставляет за собой право не присуждать какую-либо премию.

ОСНОВНЫЕ КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ КОНКУРСНЫХ ВЫСТУПЛЕНИЙ

- Исполнительское мастерство.
- Артистизм.
- Культура речи.
- Музыкальность.
- Умение владеть аудиторией, сценическим пространством.
- Пластичность.
- Художественно-эстетический уровень программы.

Заявки на участие в конкурсе принимаются по адресу: budamshuu-05@mail.ru К заявке прилагаются:

1. Ксерокопия свидетельства о рождении;

2. Подробная программа заключительного тура с указанием продолжительности по времени;

3. Домашний адрес, контактный телефон;

4. Фамилия, имя и отчество преподавателя, подготовившего конкурсанта.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕНИЯ КОНКУРСА

Конкурс проводится в два этапа: - 1 и 2 этапы конкурса – **на местах**

с 1 сентября по 1 октября 2013 года (районные, городские, окружные, республиканские конкурсы).

- 3 этап отборочный - в г. **Улан-Удэ 7 октября 2013 года** на сцене Государственного Бурятского академического театра драмы им. Х. Намсараева.

8 октября 2013 года на сцене Государственного Бурятского академического театра драмы им. Х. Намсараева будет проходить Гала-концерт победителей и ведущих артистов.

НАГРАЖДЕНИЕ УЧАСТНИКОВ

Устанавливаются следующие награды:

1. Гран-при Лауреата конкурса - 15 000 рублей. Первая премия - 10 000 рублей (Министерство образования и науки Республики Бурятия)

2. Вторая премия - 7 000 рублей

3. Третья премия - 5 000 рублей

4. Специальный приз (для жителей Республики Бурятия) – путевка во Всероссийский детский центр "Океан" (Министерство образования и науки Республики Бурятия)

5. Благодарственные письма и поощрительные призы.

Жюри может присуждать дополнительные специальные призы.

ФИНАНСОВЫЕ УСЛОВИЯ

Командировочные расходы: проезд, проживание за счет направляющей стороны; суточные за счет принимающей стороны. Организационный сбор – 1000(одна тысяча) рублей.

Контактные телефоны: 212-032, 676-657- Орг. комитет.

ҮБЭР МОНГОЛТОЙ ТАНИЛСАЛГА

Энэ жил Росси гүрэндэ Хитадай аяншалгын жил гэжэ сонсохогдонхой. Манжуур хотын Аяншалгын департаментын болон Үбэр Монголой аяншалгын ажалай хүтэлбэрлгын урилгаар манай гүрэнэй делегаци хэдэн машинуудаар Хитад гүрэнөөр ябаад ерэбэ. Улаан-Үдэ хотын, Кабанскын районой захиргаануудай мэргэжэлтэд, аяншалгын фирмэнүүд, Буряадай гүрэнэй телевидениин сэтгүүлшэд болон «Гунский» жасын түлөөлэгшэд Манжуур, Аршань, Хайлар хотонуудаар аяншалжа, һонирхолтой газарнуудтай, аяншалгын комплекснуудтай танилсаба.

Улаан-Үдэ хотын захиргаанай үйлэдбэрлгын болон наймаа худалдаанай комитедэй аяншалгын бүлгэмэй дарга Анатолий Бородин үнгэрһэн хэмжээ ябуулга тухай хөөрөбэ:

- Үбэр Монголой засаг эгэн түрүүшынхией иимэ аяншалгын

тур эмхидхэбэ. Россиин машинууд түрүүшынхией Хитад гүрэнэй холын хизаарнуудаар ябагдахаар зүбшөөгдэбэ. Урдандаа бидэнэр Манжуур хотоор оло дахин ябаһаншье хаа, мүнөө ондоо нютагуудай аяншалгын газарнуудтай танилсахадамнай, ехэ һонин байба...

Аршань хото Хитад гүрэн соо мэдэжэ амаралгын ба эмнэлгын газарнуудай нэгэн. Тэндэ 70-аад аршаанууд бии. Ехэ хотонуудай хажуугаар талын дунда бодошоһон шэнэ хотонууд манай аяншалагшадые ехэ гайхуулаа. Үбэр Монголой үргэн тала дайдаар бэлшэһэн адууһа малай хүрэг тоонь ехэ, нэгэшье алхам газар хаягдаагүй, булта ашаглалгада ороһон байна гэжэ авто-аяншалагшад тэмдэглээ. Хитадта ажаһуудаг ородой, эвенкнүүдэй, барга буряадуудай, сартуулнуудай, монголнуудай байра байдал хаража, урданайнгаа ёһо заншалаа, соёл, хэлээ гээнгүй байһаниинь ехэ урматай, һонирхолтой байба гэжэ бултадаа тэмдэглээ. Ород гүрэндэ буряадууд

байдаг гэжэ мэдэдэггүйшье, Байгал тухай дуулаашьегүй хүнүүд олон байна гэжэ манай аяншалагшад хөөрөбэ. Богонёор хэлэбэл, Хитад гүрэнөөр соёлой, түүхын талаар хараха, үзэхэ юумэн дууһашагүй олон гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ.

Анатолий Бородинай хэлэһээр, энэ жилэй октябрь һара соо Хитадай Үбэр Монголой эмхи зургаануудай, аяншалгын байгуулгануудай түлөөлэгшэд наашаа ерэжэ, Байгал шадарай хотонуудаар аяншалжа, амаралгын комплекснуудые хараха, эндэхи арадуудай соёл болон түүхэтэй танилсаха. Хоёр гүрэнүүдэй хоорондо аяншалгын ажал бүри үргэнөөр ябуулагдаха.

БАЙГАЛ ДАЛАЙГАА СЭБЭРЛЭЭ, ОРШОН ТОЙРОН БАЙГААЛИЯА ХАМГААЛАЯ!

“Байгал далай абарая” проектээр “Сэбэр Ойхон” гэнэн акци хоёр үдэрэй туршада үнгэрбэ. Ойхон ольтирогые бог шоройһоо сэбэрлэхээ Россиин гүрэнэй олон хото хизаарнуудһаа зуугаад гаран волонтернууд ерээ. Москва, Эрхүү, Ангарск, Улаан-Үдын волонтернуудһаа гадна, США, Франци, Итали, Испани болон үшөөшье олон хари гүрэнүүдэй волонтернууд ерэжэ, Ойхон ольтирог арилгалсаба. Байгал шадарай арадай паркын ба Хужир һууринай захиргаанууд энэ ехэ ажал үнгэргэлгэдэ туһалаа.

Улаан-Үдын 46-дахи дунда һургуулийн багшанар Дарижап Цыбжитова, Дарима Бальжирова хоёр һурагшадтаа Байгал шадар арилгаха акци тухай хөөрөжэ, хабаадалсахыень дурадхаһан байна. Тиигэжэ сентябриин 14-дэ 7-9-дэхи классуудай арбан долоон һурагшад поезддоор Эрхүү гараа. һүүлээрнь Ойхон бултадаа ошожо, хоёр үдэрэй туршада ольтирогые сэбэрлээ. һурагшадай гэртэхинэй талаһаа Наталья Гуслякова ошолдоо.

Энэ хэмжээ ябуулга үхибүүдэй, багшанарайшье досоо ехэ хүлгөөтэй мэдэрэл түрүүлээ. Нэгэ талаһаа үзэсхэлэнтэ һайхан Байгал далай, нүгөө талаһаа хүн зоной байгаалидаа халан муухайгаар хандаса...

- Буряад угсаатанай элинсэгүүдэй Барга-Баатарай, Хун Шубуунай үлгы тоонто гэлсэһэн үльгэрэй орон ошо-

Байгаали хамгаалхаяа бэлэмди!

обди гэжэ ханаад ябааб. Теэд муухай бог шоройдо дарагдашанхай ольтирогые хараад, хүн зомнай ямаршье хайрамгүй, дайсан мэтээр байгаалидаа хандана даа гэжэ досоомнай ехэ голхорол түрөө, – гэжэ буряад хэлэнэй багша Дарима Бальжирова хөөрөбэ.

Черных Кирилл, 9-дэхи классай һурагша, түрүүшынхией иимэ сэбэрлэлгын ажаябуулгада хабаадалсаа.

- Маанадые Хужир һууринай айлшадай гэрнүүд соо хонуулаа. Гайхамшагта Байгал далайн шадар намартаа хэлэшгүй һайхан болоно. Теэд хүн зоной орхиһон бог муухай шорой аяр гурбан

тонно бэшэ, бага байгаал хаань, һайн байха байгаал даа. Байгал далайе ганса үйлэдбэрийн ажакхынууд бузарланагүй, харин хүн зон байгаалидаа ехэ муугаар хандана. Манай үетэн оршон байгаалияа хамгаалжа һураха ёһотой, – гэжэ эдир хүбүүн үетэн нүхэдэйнгөө талаһаа һанамжаараа хубаалдаба.

Манай хотын эдир волонтернууд байгаалияа хамгаалгын ажалда саашадаа ходоодоо хабаадаха байһанаа тэмдэглэбэ.

Тус хуудана Баира БАЛЬБУРОВА бэлдэбэ.

Дарима Бальжирова: «Волонтернуудай эдээн амтатай даа!»

АВТОРАЙ фото-зурагууд

«Баатар Мэргэн-2013» гэгэн конкурсно

“ТООТОЙХОН ЭНЭ НАНАНДАА ТУНАТАЙ ЗОНДОО ЯБААРЫ...”

гэгэн гүн удхатай үгэнүүдтэй, найхан аялгатай бэлигтэй композитор Баир Батодоржиевай дууе, суута композитор Анатолий Андреевэй “Эгэтын-Адаг” гэгэн дууе, мүн олондо мэдээжэ болоһон, Россиин габьяата артистка Светлана Буневагай дууладаг, Эгэтын-Адаг нютагайнь суута журналист, республикын арадай поэт Цырендулма Дондогойн үгэнүүд дээрэ бэшэгдэн, элитэ композитор Базыр Цырендашиевэй зохёон “Холын харгыда...” гэгэн дууень ажалша солоороо алдаршаһан “Победа” СПК-гай аргагүй бэрхээр, тон дуратайгаар дууладаг, урагшаа ханаатай, урма зоригтой түрүүлэгшэ Мүнхэ Доржиевич Дамбаевые нёдондо түрэл тоонто Эгэтын-Адагтань үндэр хэмжээндэ болоһон Цырендулма Цыреновнагайнгаа 80 жэлэй дурасхаалай үдэшэ дээрэ шагнажа бахархаа, баярлаа бэлэйбди.

“Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа” гэжэ буряад зон хэлсэдэг гэшэ. Багаһаа хүдөө ажахын ажалье найн мэдэхэ байһан Мүнхэ хубүүн Эгэтын-Адагайнгаа дунда нургуули дүүргээд, “Победа” колхозойнгоо гэшүүн боложо, Буряадай хүдөө ажахын институт ветфакта нурахаар эльгээгдэн байна. Институдта нураха үедөө инаг дурана найхан эрмэлзэлээр нютагайнгаа суута механизатор, “Хүндэлэй Тэмдэг” орденото Чимитдоржи Намсараевай басаган, зохидхон, сэбэрхэн Майятай (Надежда) найдамтай гэр бүлэ боложо түбхинөө бэлэй. Үшөө оюутан байхадаа, Совет Армиин албанда абтажа, аяр холын Сахалинда хүндэ хүшэр албанайнгаа үедэ нураһалдай агаарай ехэ буудалдаанай байлдаанда планшет дээрэ бэрхээр хүдэлхэн, олонһоо илгарһан нүбэлгэн ухаатай, залуу сэрэгшэ, бодото баатар-мэргэн Мүнхэ Дамбаев 1989 ондо СССР-эй Оборонын министрствын II шатын “Шалгарһанай түлөө” гэгэн медальда хүртэн габьяатай гэртэй табилгатай ерэхэдэн, хоёртойхон Гэсэр хубүүниинь баясан угтаа нэн.

нэмээхэ зорилготойгоор 1990 ондо Ставрополиин ВНИОК-то (тайлбарилбал, ородоороо “Всесоюзный научный институт овцеводства и козоводства”) курсада нуража гараад, гэрэй амитадай шанар сэгнэдэг ажалтай бонитёр болоо. БСХИ-гэй зоотехническэ факультет заочноор дүүргэжэ, колхозойнгоо зоотехнигээр амжалтатай хүдэлөөд, 1997 ондо колхозойнгоо бэрхэ түрүүлэгшэ, анхан СССР-эй арадай депутат ябаһан Дамби Базарович Дамбаевайнгаа олзын хэргэ эрхилэлгээр гэхэ гү, али худалдаа наймаанай болон хангалын ажал ябуулха харюусалгатай орлогшонь шударгы, шуран Мүнхэ Доржиевич боложо, ехэ ажал ябуулһан байна. Урагшаа дабшаһан ударидашы нютагайнь хүн зон хараадаа абажа, Эгэтынгээ-Адагай хүдөөгэй Советэй түрүүлэгшээр һунгаа һэн. Жэл дүрбэ нара амжалта түгэс эндэ ажаллаһан залуу хүтэлбэрлэгшые удангүй 2004 оной февралы нарада түрэл колхозойнгоо түрүүлэгшээр аймагай захиргаанайхид, нютагаархидынь этигэл найдалаа мэдүүлэн томилжо, колхозой даргын харюусалга ехэтэй ажалые даалгаа бэлэй.

зондоо, залуу гэр бүлэнүүдтэ саг үргэлжэ туһалха, үүлтэртэ мал үүсхэбэрлэдэг ажахыдаа хүн зонойнгоо ажабайдал найжаруулха зорилготойгоор, социальна шэглэлтэйгээр ажалаа ябуулабди, мүнөөшье ябуулнабди. Тиимэһээ манай эндэ хоһон гэрнүүд үгы, гэрээ хаяад Улаан-Үдэ зөөһөн, ошоһон зоншье үсөөн байха даа. Би өөрөөшье город зөөхөө ханадаггүйб. 2005-2006 онудта хальмаг үүлтэрэй 50 үхэр Шэтэнээ, 160 үхэр - Хальмагнаа, 30 үхэр - Ростовһоо, баһал хальмаг үүлтэрэй 34 үхэр - Мухар-Шэбэрһээ, 40-ые -Сэлэнгын аймагай Юрөөһөө, тиихэдэ 2007 ондо Агаһаа “Забайкальска” үүлтэрэй адуу асараабди. Харин энэ һүүлэй жэлнүүдтэ шэрхи, үбэлье дабаха шадалтай, 4 нара соо хурьгадынь түргөөр томо боложо, 17 килограмм мяха үгэхэ шадалтай эдильбайска үүлтэрэй томонууд 3500 хонидые (1 хонинийн 11 мянгата) Астраханьһаа, Волгоградһаа өөһдөө “Камазуудаар” гурбан дабхар түхээрлэгнүүдые хэжэ, тэндэ би өөрөө үбэлжэжэ байжа шахуу хэлсээ баталжа, “Рослизингын” ашаар худалдажа абажа, 4-5 хониг соо асараабди. Энэ поселениннай түрүүлэгшэ Цыден-Еши Цыренжапович Лыгденов хоёр-гурба дахин ошолдожо, тэндэхи шэрхи хонидоо тээлсэжэ ерһэн байна. Эдэ хонидой түүхэньшье һаа, баһал хонин байна даа: анхан Монголһоо гаража ошоһон ойрад-монголнуудые - мүнөө үсын хальмагуудые дайнай үедэ, һүүлдэнь хашалган, хамалганда оруулхадань, тэдэнэй Монголһоо ошоһон хонидынь казах арадай мэдэлдэ тушаагдажа, тэдэнээ “Эдильбаевска” (оршуулбал, Волгын - Эжэл голой баяшуулай хонид) үүлтэрэй гэжэ шэнээр нэрлэгдэ ха. Тиимэһээ мүнөө һөөргөө түрэл нютагаа гэхээр бусаһан эдэ хальмаг үүлтэрэй хониднай найнаар тэнжэжэ,

шэглүүриее түргөөр нэмэнэ” гэжэ омогорхон хөөрһэн бэрхэ түрүүлэгшын урилгаар Баруун хоройн талада бэлшэһэн хүдэржэһэн энэ үүлтэрэй тобир тарган хурьгадыень, хара-эрээн хонидыень, мөөсой, тарьяа хуряалгын шахардуу үеые хаража баясабабди, өөһэдынгөө нүдөөр хаймадан хаража этигэбэбди.

Обёос, шэниисэ, ешмээн ургуулдаг, мяханай шэглэлээр (мянгаад үхэртэй, 700 адуутай, 3000 хонитой...) ажалладаг энэ ажахын түрүүлэгшын хүтэлбэри доро, СПК-гай шүүһэн тендерэй мүнгэ зөөриин туһаламжаар, дээдын зургаануудай, харьяата министрствын мүнгөөр, “Особняк” ООО-гой фирмын дарга, нютагайнь бэрхэ, залуу хубүүн Баин Мункуевай ажалшадай гол хүдэлмэрийн дүнгөөр бүтэһэн шэб шэнэ, аргагүй гоё, мүнөө үсын түхээрлэгнүүдтэй нургуулиин шэнэ байһан нээлгын энэ зунай баярта республикыннай дарганар В.В. Наговицын, М.М. Гершевич түрүүтэй зон хабаадаа бшуу. “Хуушан контородоо нургуулиингаа үхибүүдэй интернат –нургуулиин зохид буудал байгуулхамнай. Нютагайнгаа зониие (300 үрхэтэ айл) баяжуулха ханаатайгаар үмсын ажал эхэ, пилорама, үхэр мал абаха зониие дэмжэнэбди, туһалнабди. Эдильбаевска үүлтэрэйнгээ хониды тэнжээхыень айлнуудтаа арендэдэ хубаажэ тараанхайбди. “Мал хараха – ама тоһодохо” гэжэ зүб ха юм даа. Майя нүхэрни – наймаанай ажалтай, Гэсэр хубүүмнай - БГУ-гай аспирант, Саяна басагамнай - БГСХА-гай 5-дахи курсын оюутан, үбгэ эсэгынгээ нэрэ абаһан одхон Цырен хубүүмнай - 6-дахи классай нурагша. Хоёр ашатайбди – 2,5-тай Алина, 6 наратай Юлия. Дуун гэшэ сэдхэлээ дэлгээхэ гэшэтэй адли бшуу. Манай эсэгэ Доржо Бадмаевы лимбэ дээрэ наададаг, гоё хоолойтой байгаа. Германи, Хитад ороноудаар ре-

спубликынгаа хүдөө ажахыда ажалладаг зонтой, Буряадынгаа хүтэлбэрлэгшэдтэй ябажа, дүй дүршэл нэмээбди, шэнэ оньһон түхээрлэгнүүдээр, рободуудар хүдэлдэг малай мүнөө үсын ажахынууд гайхуулаал даа... Харин ороноудай байдалай хэды найханшье һаа, түрэл нютагаа холо газарта сэгнэдэг болонобди. Үнэхөөрөөл, аргагүй найхан, гүн удхатай дуу нютагыемнай суурхуулһан алдар суута поэт, намайешье, нютагаархид тухайгаа дулаанаар бэшэдэг байһан бэлигтэй поэт Цырендулма Цыреновна Дондогоймнай бэшэжэ, манда бэлэг болгонхой гэжэ хөөрһэн, хүндэмүүшэ сэдхэлээрээ “Үнэнэйхидөө” ходол угтадаг, газетэ, журналнуудтамнай захил хэлгэ ходол дэмжэдэг, хүхюун, дорюун зантай, Хүдөө ажахын болон агропромышленна преприятинуудай ажалшадай бүхэроссиин зүблөөнүүдтэ оло дахин хабаадаһан республикын агропромышленна комплексын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Мүнхэ Доржиевич Дамбаев энэ дуунайнь үгэнүүдые дахин мандаа хануулна нэн:

...Холын харгыда
ябахадаа,
Нютагаа сэгнэжэ
нурадагби.
Холын харгыдаа
ябахадаа,
Оройнгоо нэрье
ханадагби...
Бэлигма ОРВОДОЕВА.

Октябриин 1 - Наһатай зоной үдэр

“ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛ МАНДУУЛХЫЕ БУЛТА ОРОЛДОЁЛ!”

Яруунынгаа аймагай Эгэтын-Адаг нютагта ажаһуудаг ажаллай ветеран, 4 хүүгэдэ гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргэһэн, суута хонишон ябаһан Хандажап Рыгденовна Жалсанова мүнөө олон тоото аша зээнэртээ аша туһатай, 5 зээнсэрнүүдэ хаража, баярлажа нуудаг юм.

“Дайнай эхилһэн хатуу, шанга жэлдэ Хориин районой Амгаланта нютагтаа түрөө хүм даа. “Басаганай жаргал харида” гэдэг ха юм, тиимэһээ 1961 ондо “Победа” колхоздо ажаһуудаг байһан тракторист мэргэжэлтэй Чимит Цыдендамбаевич Шираповта инаг дуранай шедитэ найхан мэдэрэлээр айл бүлэ боложо, 4 үхибүүдтэй болоо һэмди: гурбан басагадтай, нэрээ нэрлүүлхэ алтан хубүүтэй. Колхозой ажал дууһаха бэшэ даа. Хонин ажалда, эхэ хониний отарада 35 жэлдэ хүдэлжэ, 1996 ондо пенсидэ гараһан байһаб. Оло дахин аймагайнгаа хонисодой дунда чемпион боложо, 100 эхэ хонинһоо 100 хурьга абаһанби, үдэр, хүнигүй гэхээр хүдэлжэ

гарааб даа, отарые даагшын туһалагшашье һүүлдэнь болоод хүдэлөөб. Өөр дээрэ эхэ харюусалга абажа, эгээл найн хонидой отарада хүдэлжэ, колхозойнгоо зоной этигэл найдабарииень харюулха гэжэ шармайн хүдэлһэн байнаб. Наһанаймин хани нүхэрэй орон нютаг, түрэлһөө түрэл болоһон колхознай намайгаа дэмжэе, хүсэл оролдолгыемни ехэ найнаар сэгнэжэ, үргэжэ, 1989 ондо Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртэһэндөө ехэтэ баясаа, омогорхоо һэмби. Мүнөө 73-найнгаа жэл угтажа байһан би Россиингаа, Буряад оройнгоо хүдөөгэй ажалда, хүдөө ажахыда гүрэн түрымнай зүгһөө бодото анхарал хандуулагдаһай гэжэ ханагдана.

Хариин ороноудай (Хитадай, Америкын, баруун гүрэнүүдэй...) эдэе хоол эдижэ байхамнай эшхэбтэр болонхой бшуу. “Мал хараха – ама тоһодохо” гэгэн буряад арадынгаа сэсэн, мэргэн үгэнүүдые булта мартаха ёһогүйбди. Хэзээ нэгэтэ, бүри наһын сагта хүдөө ажахыннай урданайхи шэнгээр халбарха, хүгжэжэ бээ гэжэ найдаха, залуу үетэндэ найн саг ерэхэ бээ гэжэ этигэхэ дуран хүрэнэ», - гэжэ ханаата болоһон гүрэнэйнгөө үндэр шагналда хүртэһэн ажалша сэдхэлтэй эжы, хүгшэн эжы Хандажап Рыгденовна хөөрөө һэн.

Эжынгээ ажалша, малша гарнуудынь сэгнэдэг, энэрхы найхан сэдхэлыень хүндэлдэг үри хүүгэдынь, аша зээнэрын олоороо Улаан-Үдэһөө айлшалдаг байна. Энэ наһан гэртэнь ороходомнай, урин мийэрэлтэй, үндэр наһатай, үлзы хэшэгтэй хүгшэн эжыгээ тойроһон олон аша зээнэрын хаража, баясажа, танилсаа

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг

һэмди. найн ханаатай Дарима ехэ басаганиинь Наһатайшуулай байшанда санитарар, соёлшон Мидэгма басаганиинь нютагайнгаа соёлой байшанда ажалтай, Саян хубүүниинь эхынгээ дардам харгыгаар СПК-гайнгаа малшан болонхой, харин одхон Долгорын хүүгэдэй сээрлигтэ хүмүүжүүлэгшэ болонхой. Номина, Алтантуяа, Гүнсэма, Ардан аша зээнэрын, зээнсэрнүүдынь, Адисса гэдэг түрэлэйнь бага басаган хүгшэн эжыдээ дуратайгаар ерэдэг байна.

Үнэр баян, үлзы хэшэгтэй, ажалша сэдхэлтэй, амгалан

тэнюун зантай Хандажап Рыгденовна Наһатай зоной үдэрөөр, ерэхэ байһан хүдөөгэй ажалшадай найдэрөөр халуунаар амаршалан, үгын зөөлэниие, эдээнэй зөөлэниие, унтариин зөөлэниие эдлэжэ, аша зээнэрэ тойруулан, ан-бун ажаһуухыень хүсэ!

“Мал ажалаа, хүдөө ажахыгаа хамтын хүсөөр мандуулхые, халбаруулхые оролдоёл! Бүхы зон найн найхан ажаллахань, ажаһуухань болтогой” гэгэн үрэл габьяата хонишон олондо хүргөө һэн.

Бэлигма ОРВОДОЕВА.

БУРЯАДАЙ ЭДИРШҮҮЛ УЛАСХООРОНДЫН НААДАНДА

Үнгэрхэн долоон хоногто Монголой нислэл Улаан-Баатар хотодо уласхоорондын хүүгэдэй спортын нааданууд болобо. Тэндэ эдир буряад тамиршад 19 медаль абажа шадаа.

Дотор Монголой, Буряад Республикын болон Монгол ороной спортын түлөөлэгшэд 2006 ондо манай нютагта бүгэдэ буряадуудай "Ал-таргана" фестивалиин үедэ эдиршүүлэй дунда спортын наадануудые үнгэргэхэ тухай түрүүшын хөөрэлдөө эмхидхээ бэлэй. Харин 2009 ондо олоной ханаа бодол нэгэ-дэжэ, Улаан-Баатар хотодо түрүүшын нааданууд болоо бэлэй. Энээн тухай нээлгын баяр ёһололой үедэ физическэ культура болон спортын талаан Республиканска хорооной хүтэлбэрлэгшэ Владислав Бумбошкин хануулхан байна. Энэ баяр ёһолол хадаа Монгол уласай спортын болон Соёлой министерствын Спортын ордон соо үнгэргэгдээн байна.

Монголой спортын министр ябаһан Наранбаатар амаршалгынгаа үгэдэ иимэ наадануудые эмхидхэхэ тухай шийдхэбэри зүб абтаа гээд тэмдэглээ. "2009 ондо манай Улаан-Баатарта түрүүшын наадан болоо. Эгээл эндэ хабаадаһан Монголой, Буряадай болон Дотор Монголой тамиршад 2010 ондо анха түрүүшынхиеэ эмхидхэгдээн эдиршүүлэй дунда Олимпиин наадануудта шалгараа бэлэй", - гээд Наранбаатар хэлээ.

Нааданай түг Дотор Монголой, Буряадай болон Монголой түрүү тамиршад үргэһэн байна. Россиин хурагшадай Спартакиадые шүүһэн, Баргажанай аймагай Баянгол хууринай эдир барилдааша Галина Ринчинова Буряадай талаһаа энэ хүндэтэ эрхэдэ хүртөө.

Нээлгын баяр ёһололые Монголой хүүгэдэй хүгжэмэй хургуулиин шабинар шэмэглээ. Мүн уран хайханай гимнастикын, тхэквондогой, баскетболлой федерацинуудай тамиршад бэлиг шадабарияа харуулаа.

Гурбан нүхэсэл дэбисхэрэй 200 гаран тамиршад найман спортын зүйлөөр мурисөө. Мүн тиихэдэ манай республикые хүтэлбэрлэһэн спортын халбариин хүтэлбэрлэгшэд хүүгэдэй спорт хүгжөөхэ талаар олон тоото суглаануудта хабаадаа. Эдэ хэд бэ гээбэл, физическэ культура болон спортын талаан Республиканска хорооной таһагые даагша Баир Дашибальжиров, энэл таһагай ахамд мэргэжэлтэд Федор Дарханов болон Саяна Сампилова, Олимпиин халаанай хүүгэдэй спортын республиканска хургуулиин директор Цырен Цындыжапов гэгшэд болоно.

Эгээл олон медальнуудые Буряадайманай тамиршад барилдаанай хибэс дээрэ абанан байна. Эндэ Зорикто Булдаев 54 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ түрүүлжэ гараа. Хүбүүдэй дунда Очир Доржиев болон Буян Цыренов хоёр гурбадахи хууринуудые эзэлээ. Басагадай дунда Баргажанай аймагай гурбан барилдааша басагад Алена Сангадиева, Цэндэмэ Аюше-

ева болон Галина Ринчинова мүн лэ хүрэл медальнуудые абаба.

Шатарай сагаан-хара талмай дээрэ хоёр алтан медальда хүртэхын тула 16 эдиршүүл мурисөө. Буряадайманай шатаршад Сурена Самданова болон ФИДЕ-гэй мастер Жамсаран Цыдыпов нэгэдэхи хууринуудые эзэлжэ, нааданай чемпионууд болобо.

Заншалта ёһоороо манай республикын хур харбалгын хургуули ямаршье мурисөөндэ түрүүшүүлэй тоодо оролсодог гэжэ бултанда мэдээжэ. Энэшые удаа манай тамиршан гурбан медаль абажа шадаа. Басагадай суглуулагдамал команда (Виктория Дашиева, Александра Доржиева болон Тамара Дашиева) финальна үулзалгада шанга халхитай "ярижа шадангүй", Улаан-Баатарай командада шүүгдэбэ. Харин хүбүүдэй команда (Бэликто Балбаров, Заяан Зориктуев болон Этигэл Мункуев) гурбадахи хуурида гараа. Нааданай хүүлшын үдэр саһан ехээр орожо, хур харбагшадай түсэбүүдые хэлгэбэ. Энэ үдэрэй медальнууд эхин шатын мурисөөнэй дүнгөөр тараагдаа. Тиигэжэ Виктория Дашиева алтан медальда хүртэбэ.

Боксын рингдэ буряадай тамиршад гурбан медальда хүртөө. Захааминһаа уг гарбалтай Баяр Цыренов түрүүлжэ шадаа. Мүнгэн медальяр Дмитрий Юсупов шагнагдаа. Харин Дмитрий Посохов хүрэл медаль абаһан байна.

Столой теннис наадагшаднай хоёр медальда хүртөө. Эндэ манай суглуулагдамал команда (Баир Данзанов, Вячеслав Дарижапов) эрхимлэжэ, түрүү хуурида гараа. Харин Баир Данзанов хоёрдохи хуури эзэлһэн байна.

Дзюдо барилдаагаар Захааминай аймагай Снежана Бальжиева гурбадахи хуурида гараа. Эндэ татамиин эзэдэй түрүүлһэниинь гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, уласхоорондын хэмжээндэ Монголой тамиршад түрүү гурбан гүрэнүүдэй тоодо оролсоно бшуу.

Үшөө хүрэл медальнуудые хүнгэн атлет Сергей Соловьев болон волейболор басагадай суглуулагдамал команда абаа гээд хэлэхэ шухала.

Бүхы эдир тамиршад уласхоорондын "Найрамдал" гэһэн хүүгэдэй түбтэ байрлаа. Тус наадануудые эмхидхэгшэд тэдээндэ баян соёлой, элдэб наадануудай программа дурадхаа.

Гурбан уласай хүүгэдэй дунда мурисөөнүүдые үбэлэй спортын зүйлнүүдээр эмхидхэхэ тухай хөөрэлдөөн болоо. Харин удаадахи зунай наадан Дотор Монголдо болохо гэжэ шийдхэбэри абтаа.

Борис БАЛДАНОВ.
Авторай фото-зурагууд.

Нээлгын баяр ёһололой үедэ

Буряад хур харбагшадай команда

Боксоор, шатараар, барилдаагаар шалгарагшад.

ХҮЛ ХҮНГЭН, ХҮХЮУН ДОРЮУН АХА ЗАХАТАМНАЙ

Октябриин 3-да Улаан-Үдэ хотын пенсионернүүдэй заншалта намарай Спартакиада үнгэргэгдэхэн. Харин тэрээнһээ урид хотын район бүхэндэ бэлдэлгын мурьсөөнүүд эмхидхэгдэн байна.

Тиин үнгэрэгшэ долоон хонгогто Октябрьска районой ветерануудай 10 команда "Юность" гэнэн стадион дээрэ сугларжа, дартс, урилдаан, спортивна ябадал, теннисэй бүмбэгэ шэдэлгэ, баскетболэй бүмбэгээр онолго – эдэ 5 зүйлөөр бэрхшүүлэе тодоруулаа. Спортсменүүдэй тон залуунь 60-тай, эгээл наһатайниинь 78-тай байгаа юм.

Мурьсөөнүүдэй дүнгүүдээр 1-дэхи нуури нёдондойхидол ВСГУТУ-гай команда эзэлэе. 2-дохи нуурида БСМП-гэй ветеранууд гараа, 3-дахи нуури Забайкальский микрорайоной тамиршадта хүртөө. "Илалтада эрмэлзэлэй түлөө" номинацида Октябрьска районой ОВД-гэй команда шалгараа, хотын 5-дахи больницынхид харагшадтай найшаалай шанда хүртөө. Зүгөөр үнгэрэгшэ жэлдэ 2-дохи нуури эзэлһэн Пенсионно жасын ветеранууд энэ удаа онсо өөрө дөвизэй түлөө тэмдэглэгдэе. Оршуулхад, һалхинда хийдэхэгүйн тула суг хамтабди гэнэншүү "Держаться вместе, чтоб не сдуло" гэнэн хүхюу дөвизтэй байгаа. Тиихэдэ гимнастикада ябадаг ветеранууд баһа команда табижа, эдэбхитэй байһанайнгаа түлөө урмашуулагдаа. Харин Трам-

вайн управлениин, хургуулиин багшанарай, дунда мэргэжэлэй һуралсалтай хүдэлмэрилэгшэдэй команданууд "Зоригой түлөө" номинацида шагнагдаа. Бүхы команданууд дипломууд болон мүнгэнэй сертификатуудта хүртөө.

Энэ хэмжээ ябуулгые Улаан-Үдын Октябрьска районой Захиргаанай дэмжэлгээр Ветерануудай зүблэл эмхидхэдэг гэжэ һануулаа. Захиргаанай хүтэлбэрилэгшын орлогшо Ирина Труновагай тэмдэглэнээр, ветеранууд ехэ дуратайгаар спартакиадада хабаададаг. Мурьсөөнүүд гансашье намартаа бэшэ, харин зунай болон үбэлэй хаһануудта үнгэргэгдэдэг юм. Үбэлдөө ветеранууд ВСГУТУ-гай бааза дээрэ санаар ябадаг. Гадна шатар, даам наададаг. һүүлэй үедэ скандинав ябадал нэбтэржэ байнхай, үнгэрэгшэ зун ветеранууд Дээдэ Онгостойгоор 7 модо газар ябагаар гаталаа. Тиихэдэ ветеранууд сүлөө сагаа үнгэргэлгын түбтэ хатарай хэшээлнүүдтэ ябадаг, шатар, теннис наададаг.

"Ветерануудай гэрэйн-гээ оёрто һуунгүй, сүлөө сагаа хүхюутэйгээр, бээдээ туһатайгаар үнгэргэхын тула

ехэ анхарал хандуулагдадаг, - гэжэ Октябрьска районой Ветерануудай зүблэлэй түрүүлэгшэ Дарья Могоева хэлэе. – Улаан-Үдэ хотын захиргаан, республикын Ветерануудай зүблэл, Октябрьска районой захиргаан бидэниие нилээд дэмжэдэг. Мүн тиихэдэ районоймнай спортын инструкторнууд туһалдаг, 49-дэхи хургуулиин тамирай талмайнууд болон "Юность" стадион бидэндэ түлбэриггүйгөөр үгтэдэг. Бултандань бидэ баяраа мэдүүлнэбди".

ДЫЖИТ МАРХАДАЕВА.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд

«Баатар Мэргэн-2013» гэнэн конкурсдо

ОНСО ӨӨРЫН АРГА ДҮРЭТЭЙ ҺЭН

Баяр Цыренгармаев

Баяр Цыренгармаев 1954 **Боний модон хүхэ Морин** жэлдэ Агын национальна тойрогой Зүдхэли нютагай Ерүүл Бодонгууд угай Жабай Цыренгармын бүлэдэ түрэнэн юм. Эбтэй эетэй энэ үнэр баян бүлэ 14 үхибүүтэй болоһон байгаа.

Баяр хүбүүхэн гараха түрэхэнөө хурса һонор, һүбэлгэн бэрхэ байһан юм. Хани нүхэд Баяр Дамдинов, Мүнхэ Митупов, Арсалан Батожалов, Баяр Цыренгармаев болон бусадһаа бүридүүлэгдэнэн Зүдхэлиин дунда хургуулиин баскетболистуудай суглуулагдамал командын түрүүшынхээ аймагай чемпион болоһыень эдир хүбүүн огто мартадаггүй нэн. Институт дүүргэд, райОНО-гой хубаарилгаар Зүдхэли ерэнэн классайн хүтэлбэрилэгшэ Валентина Лочиновна Ракшаева, тэрэнэй нүхэр Доржо Ринчинович Дансаранов эдир хүбүүдые спортдо дурлуулһан байгаа. "Спорт хадаа найнаар һурахадатнай туһалха бата найдамтай юумэн гэшэ", - гэжэ Валентина Лочиновна ходо хэлэдэг бэлэй.

Энэ үедэ Баярай аха Балбар Доржо Ринчиновичэй хүтэлбэри доро дүрэ буяалдалгын барилдаагаар хорилго хэдэг байба. Тэрэ дүүгээ барилдаанай секцидэ асарба. Эршэмтэй хорилго, тренерэйн үүсэл эдэбхи хибэс дээрэ шабинартань

түрүүшын амжалта түхөөбэ. Советскэ Союзай Герой Базар Ринчиногой дурасхаалай мурьсөөн Зүдхэлиин эдир барилдаашадай зориг бадаруулһан, мэргэжэл шадабариеннь мүлиһэн байгаа. Энэ мурьсөөн агынхидта өөрсэ янзын бага олимпиада, хани нүхэсэлэй ба бэын тамирай ёһотойл һайндэр болодог нэн. Зүдхэлиин эбтэй эетэй команда оло дахин илажа гараһан юм. Аюр Цырендоржиев, Баяр Цыренгармаев, Бальжинима Санжимитупов, Минжур Цыденов, Цыдып Иванов болон бусад түрэл нютагайнгаа нэрэ хүндые хамгаалдаг байгаа.

Аяархолын 1972 ондо Зүдхэлиин эдир хүбүүн дүрэ буяалдалгын барилдаагаар СССР-эй спортын мастер Валерий Ивановтой хибэс дээрэ уулзаа нэн. Эршүүлэй дунда Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй түрүү нуури эзэлхын түлөө мурьсөөн Шэтэ хотодо болобо. Тулалдаанай дүрэтэр 30 секундын үлөөд байха үедэ залуу хүбүүн 1 баллаар шүүжэ ябаба. Эгээл энэ үедэ Иванов шийдэхы арга хэжэ, диилээ бэлэй.

Агын залуу хүбүүн бар хүсэтэй, яһала һайн арга дүрэтэй барилдаашан болохо аргатай байна гэжэ Валерий Николаевич ойлгоходоо, Баяр Цыренгармаевые Буряадай багшанарай институтдай физическэ хүмүүжүүлгын факультетдэ орохыень уряа нэн. Тиин Баяр Валерий Ивановой бүлэгтэ хорилго хэжэ захалба. һуралсал хорилгодоо бээе, хаба шадалаа, арга дүрээ сум зорюулха, жаяг журамтай байха эрилтэ һурагшадтаа табижаһаа гадна, барилдаашан бүхэнэй хубиин арга боломжонуудые, шадабари мэргэжэлые хараада абажа, ажалдаа зохёохы ёһоор хандадаг байгаа.

Бэлэгтэй бэрхэ тренер В.Н.Иванов дүшөөд жэлдэ хүдэлхэдөө, СССР-эй болон Россиин 200 шахуу спортын мастернуудые хурган бэлдэнэн байха юм. Юрэдөөл, тиихэ үедэ Баяр манай республика дотор СССР-эй эгээл залуу спортын мастер болоһон гэшэ.

Баяр Жапович барилдаашанай хүндэ хүшэр, ута зам гаталхадаа, мартагдашагүй амжалта илалтануудые, алдуу эндүүнүүдые, урагшагүйдэлгэнүүдые бөө дээрээ үзэнэн байха юм. Тэрэ хибэс дээрэ 68 килограммай шэгнүүртэ барилдахадаа, дэлхэйн элитэ ехэ, гайхамшагта спортсменүүдтэй, тусхайлбал, Тосалтан Хатаговтай, Адлан Вараевтай, Малик Надорбековтэй, Зөвгийн Ойдовтой, Буяндэлгэрийн Болдтой, Борис Будаевтай уулзаһан байна.

Тэрэ элдэб мурьсөөнүүдтэ хабаадахадаа, гоё һайхан арга дүрэтэй байһаараа шалгардаг юм. Баярай "шэлээбэри" гэжэ арга дүрэ мэдэжэ байгаашье һаа, олохон барилдаашад энэ дүрэдэн ойлгомторгүй орожо, диилдэшэдэг гэшэ.

- Спорт, сүлөөтэ барилдаан – ажаябадалаймни хубинь болоно. Мурьсөөнүүд олон байһан юм ааб даа. Эдэнэй дундаһаа Базар Ринчиногой дурасхаалай мурьсөөнүүдтэ арба дахин илажа гараһан байнаб. Зүдхэлиингээ хургуулида түрүүшын тренер Доржо Дансарановой хүтэлбэри доро хорилго хэжэ ябахадаа, эгээл түрүүлэн энэ мурьсөөндэ хабаадаа нэн. Багшамни залуу шиирагаар наһа бараа нэн даа. Тэрэ барилдаанда яаха аргагүй дуратай хүн бэлэй. Маанадые, хүдөөгэй хүбүүдые, барилдаанай секцидэ суглууллажа, хорилго хургадаг байгаа. 1968 ондо тренернай өөрөө хабаадажа,

В.Цыренгармаев уласхоорондын классай спортын мастер Ж.Лхамажапвтай

Борис БАЛДАНОВАЙ фото-зураг

чемпион болоо нэн, - гэжэ Баяр Жапович хөөрэнэ.

Баяр Цыренгармаев манай республикын мэдээжэ барилдаашадай нэгэн юм. Сүлөөтэ барилдаагаар Буряад ороной оло дахин чемпион болоһон намтартай. 1985 ондо республикынгаа Сурхарбанай абсолютна чемпион болоо нэн. 1978 ондо Новосибирск хотодо үнгэргэгдэнэн РСФСР-эй чемпионатта тэрэ ехэ амжалта туйлажа, хүрэл медальяр шагнагданхай. Энэ жэлдэ Монголой ниислэл Улаан-Баатар хотодо "Интернационал" гэжэ уласхоорондын мурьсөөндэ илалта туйлаба. Урда жэлын Баяр Монголой Арадай Республикын чемпионатта хоёрдохи нуури эзэлжэ, мүнгэн медальда хүртэнэн байгаа. Якутск хотодо үнгэргэгдэнэн Бүхэсоюзна мурьсөөнэй чемпион болоһон алдартай. 1977-1979 ондта КПСС-эй ЦК-гай орган болохо «Сельская жизнь» газетын шангай түлөө уласхоорондын мурьсөөндэ илалта туйлаа нэн. "Буревестник", "Трудовые резервы",

"Труд" бүлгэмүүдэй Түбэй Советэй мурьсөөнүүдтэ илажа гараһан, шанда хүртэнэн юм.

Мүнөө Баяр Жапович Цыренгармаев – «Тамирша Ага» гэжэ жасын президент. Спортдо ехэ амжалта туйлаһанайнгаа, олон барилдаашадые хургажа гаргаһанайнгаа түлөө "Буряад Республикын, Агын Буряадай автономито тойрогой физическэ культура ба спортын габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэнэн үндэр нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй.

Наһанайн нүхэр Цыпылма Борисовна Батуева республикын МВД-гэй ветеран, подполковник зиндаатай. Амаралтада гараад, спорт тухай, барилдаашад тухай хэдэн ном бэшэнхэй. Эбтэй эетэй энэ бүлэ хоёр басагатай. Спортын мастер Нимацырен Нимаев хурьгэниинь юм. Дүрбэн зээнэртэй. Зээ хүбүүд Очир Аюр хоёрын нагаса эсэгынгээ алдар солье үргэлжэлүүлхэ аабза гэжэ найдамаар.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ, журналист.

ЧЕЛОВЕК И ПОКОЛЕНИЕ

“Сагаан үбгэн-2013” гэхэн конкурсо

Когда говорят о лучших людях родного края, как правило, вспоминают о выдающихся писателях, учених, спортсменах или военачальниках. Я же хочу написать о самом простом человеке, который не совершил выдающегося открытия, не установил рекорда, не написал бессмертного романа.

Главные достижения Балдына Жамсарановича Хартахоева – это его труд и его семья. Многие спросят, в чём же его особенность, что он сделал выдающегося? На это можно ответить лишь тем, что в судьбе Балдына Жамсарановича отразилась судьба всего его поколения и тем самым, говоря о нём, мы

говорим обо всём его поколении. Балдын Жамсаранович родился в 1938 году в селе Галбай Тункинского аймака в многодетной семье, предпоследним ребёнком из пятерых. Семья жила очень бедно, часто не доедали и ютились в крошечной избе. Во время войны погибли его дядья, отец же по слабости

здоровья призван не был. Поэтому с малых лет он мог рассчитывать только на себя и свою семью. В 12 лет умер его отец, во многом забота о семье легла и на его плечи. Но несмотря на трудности, Балдын проявлял рвение в учебе и общественной жизни школы. И одним из первых в своей семье окончил среднюю школу и в 1956 году поступил в БГСХИ (ныне БГСХА) по специальности животновод. Там же он познакомился со своей будущей женой Галиной Александровной Хутановой, они поженились в 1958 году.

После получения диплома Балдын Жамсаранович вместе с женой вернулся на свою малую Родину – Тунку. Сначала он начал работать в колхозе «Красный пахарь», а затем в колхозе «Сибиряк», где стал главным зоотехником. В 1963 году родилась дочь Люба, а в 1965 – сын Леонид. В 1990 году, после развала колхоза, Балдын Жамсаранович перебрался в райцентр – село Кырен, где начал работать главным экономистом управления статистики районной администрации вплоть до своей пенсии.

Казалось бы, самая обыкновенная биография самого обыкновенного человека, каких у нас миллионы. Но именно в этом и его уникальность. Именно эти люди своей неприметной работой, честным выполнением своего долга сделали нашу страну великой. Именно эти люди и есть наша Бурятия, и Россия. И именно они являются лучшими людьми Бурятии, доказавшими это своим ежедневным трудом и воспитав нас с вами.

Б. АНГАРХАЕВ.

ЗОНДО ТУҢАЛХА ЗАЯАТАЙ

Мүнөө үеын хүлгөөтэй, үймөөтэй, тогтууриггүй, ажабайдалда хүн бүхэн түбхын түрүүн хоолойгоо тэжээхээ, хара амиаа хараад ябахаяа, яаж хүнхөө дутуугүй баян бардам нуухаяа оролдодог гэшээ. Гэбэшье ганса өөртөө туһа хэхэнээ гадна бусадта туһалдаг, ханаа сэдхэлээ зободог, нютаг нугаяа үргэхье оролдодог хүнүүд үсөөн бэшэ ха юм. Тэдэ хүнүүдэй нэгэн Жалсанов Базар Цыренжапович болоно.

Базар хэбэд номхон Хэжэнгын эгээл зүүн заханда оршодог Загаһата тосхондо 1978 ондо түрөө. Саһата үндэр Түбэд оронһоо гарбалтай юм. Элинсэг эсэгэн Шабран, Шабранай Жалсан, Жалсанай Жамбалдоржо, Жамбалдоржын Цыренжаб, Цыренжабай Базар. Абань, Цыренжаб Жамбалдоржиевич Жалсанов, Загаһатын совхозой ахамад инженер ябаһан юм. Базарай багахан байхада, наһа бараа хэн. Эжынь, Дарима Цыдендамбаевна, бүхы наһаараа соёлой ажалда ябаа. Тэрэ СССР-эй соёлой отличник, Буряад Республикын соёлой габыяата хүдэлмэрилэгшэ. Мүнөө наһанайнгаа амаралтада, ашанараа харалсажа байдаг. Базар дүрбэн үхибүүдэй багань болоно.

Би хургуулин ханаһаа Базарые мэдэхэб. Нурахадаа хүбэлгэн, һонор, хурса, хара багаһаа ажалша бэрхэ хэн. Тэрэ хургуулияа ганса “4”, “5” сэгнэлтэйгээр дүүргээд, сэрэгэй уялгата албанда ябажа ерээд, хүдөө ажыхын институт дүүргэжэ, инженер-механик мэргэжэлтэй болоо.

Аймагай гулваа Геннадий Зундуевич Лхасаранов нютагаа хэргээжэ, соёлой байшан, больница, бэе тамрай танхим (спортивна зал) бария гэхэн үүсхэл гаргажа, арад зониие элсүүлэн, энэ ехэ ажал ударидаа хэн. Түрүүшын үдэрһөө энэ хэргэтэ Базар Жалсанов оролсоо бэлэй. Модо болбосоруулдаг үйлэдбэри эмхидхэжэ, эдэ ехэ барилгануудые брус модоор, хабтагайнуудаар хангажа эхилээ. Шэнэ соёлой байшан 250 хүнэй хууритай. Тэрэ байшан соонь нютагай захиргаан, библиотекэ түбхинэнхэй. Соёлой байшан нютагай зоний омогорхол болоо хэн. Энэ ехэ барилга дүүргээд, Загаһата хууринда шэнэ больница, спортын байшангай барилга хэгдэжэ эхилбэ. Эндэшье Жалсановтанай бүлэ тон эдбхитэйгээр хабаадажа, барилгын материалаар хангалсажа, мүнгэ зөөрээр туһалжа, ехэхэн хубитаяа оруулаа хэн. хургуулин уужам харуул столово барилгада Базартанай оруулһан хубита сэгнэшэгүй ехэ юм.

2007 ондо мяха үйлэдбэрлгын цех барижа, нютагайнгаа зондо ехэ туһалаа. Юундэб гэхэдэ, хүн зон гурбан зуугаад модо малайнгаа мяха город шэрэхээ болёо. Бууза, пельмен, котлетэнүүдыеень ганса

Загаһата хууринай зон бэшэ, харин бүхы Хэжэнгын аймаг соо дуратайгаар абадаг. Базарай үйлэдбэринүүдтэ хорёод хүн хүдэлдэг юм. Тэрээнгээ гадна нютагай дунда хургуулида горитой туһа хэдэг. Аймагай, республикын элдэб янзын олимпиада, конкурсууд, спортивна мурьсөөнүүдтэ нурагшадай ошоходо, саг үргэлжэ мүнгөөр туһалжа байдаг. Нигүүлсэхы, боди сэдхэлтэй энэ хүн дасан дугангуудай, субаргануудай барилгада ехээр туһалдаг байна. Нютагай Ендун, Жаншуб субаргануудые бүтээлсээ. Илалтын һайндэрнүүдтэ, сурхарбаануудта, нютагай заһал бүтээлнүүдтэ өөрынгөө бага бэшэ туһа нэмэри хэжэ байдаг юм. Жэл бүри тосхой үйлсэ гуданжануудые арилгаханда, трактораа үгэдэг, өөрөөшье энэ ажал ударидадаг.

Энэ һайхан буянтай ажалайнь дун гэхэдэ, 2010 ондо Буряадай Правительствын болон Экономикын министрствын Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагданхай.

2011 ондо «Буряад ороной эрхим залуу фермер» боложо, Москва хотодо Россиин залуу фермернүүдэй съезддэ хабаадалсаад, Америкын фермернүүдэй ажалтайнь танилсажа ерээ хэн. Базар аймагай Соведай депутат юм. Тэрэ аймагай, нютагай захиргаануудһаа олон тоото баярай бэшгүүдые абанхай.

Жалсановтанай бүлэ Зандан Жуу бурханай шэнэ ордон барилгада, Чисаанын дасанай барилгада, Мухар-Шэбэрэй аймагай Шэбэртын дасан барилгада, Захаминай Санагын дасан барилгада, Хэжэнгын дасанда ехэ үргэл бариса үргэжэ туһалаа.

Хүүгэдые тэдхэн, туһалһанайнь түлөө Москваһаа иимэ “Баярай бэшэг” ерээ хэн.

*Благодарственное письмо семье Жалсановых
Базыру Цыренжаповичу
и Баярме Батуевне.*

Детский Благодарительный фонд «АРТ Фестиваль-Роза Ветров» благодарит Вас за следование благородному порыву души во имя будущего государства

Российского, ибо именно сегодняшние дети, которым Вы оказали искреннюю поддержку, представляют Россию.

Уверены, что Ваше дальнейшее участие в поддержке юных дарований, даёт новый импульс в развитии творчества молодого поколения.

С уважением и надеждой на дальнейшее плодотворное сотрудничество.

Почетный президент конкурса «Роза Ветров»

Депутат Государственной Думы М.И.Гришантов

Председатель Попечительского совета конкурса «Роза Ветров»

Депутат Государственной Думы – А.А.Тягунов

Генеральный директор Детского Благотворительного фонда «АРТ Фестиваль Роза Ветров»

Депутат Государственной Думы – Н.Е.Рябова

Генеральный директор Информационно-методического центра поддержки детского творчества – Г.Е.Брызгалкина.

Хүндэ туһалха энэрил тэрэнэй үдэр бүрийн амидаралай ёһо заршам болонхой. Эдэ буянта һайхан үйлэ хэрэгүүдтэнь наһанайнь нүхэр Баярма ехэ туһалдаг, дэмжэдэг юм. Ухааттай сээсн, найдамтай хани нүхэртээ гурбан басагатай, нэгэ хүбүүтэй. Ямаршые хүндэ адли тэгшэ хандадаг, энэбхилһэн шарайтай, түни түбшэн зантай, ёһотойл эмээлтэ хазаартые багтааха тала шэнги уужам сэдхэлтэй, олоной түлөө оролдодог энэ хүнэй гэр бүлэдэ иимэ үрээл хэлэхэ дуран хүрэнэ:

Зорихон харгытнай золтой байг,

Уулзаһан нүхэдтнай үнэн байг,

Хэһэн ажалтнай бүтэсэтэй байг,

Үдэр сагай эрьсэдэ Үлзы ябахатнай болтогой!

Олоной хэрэгтэ урагшатай, Омог дорюун байдалтай, Элүүр энхэ хуугыт даа!

Дамба ДАРИБАЗАРОВ.

Хэжэнгын аймаг, Загаһата.

Буряад Республикын, “Бархан” хууринай 90 жэлэй ойдо

НЮТАГААРХИНДАА ХАНДАЛГА

2013 он - онсо жэл. Түүхэтэ болон онсо шухала удхатай үйлэ хэрэгүүдээр элбэг. Харгана хууринда түбтэй байһан буряад үндэһэ яһатанай волостной хүтэлбэридэ ороһоор 110 жэл, аймаг соогоо эгээн түрүүшын хургуулинуудай нэгэн Барханай дунда хургуулин 105 жэл, хүдөөгэй “Бархан” хууринай 90 жэл, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 85 жэл.

Барханай сомоной 90 жэлэй ойн баярта бэлдэлгын ажал ябуулхадаа, нютагайнгаа түүхэ хэргээхэ, ажабайдалыеень болбосон түхэлтэй болгохо, инфраструктура хүгжөөхэ, бага Хонхисон, Галтай нютагуудые хэргээхэ, ажалай хууринуудые би болгохо, залуушуулые нютагтаа үлөөхэ гэхэн зорилго табилабди.

Элдэб онуудта нютагтаа хүдэлһэн, хүдэлжэ байһан нютагаархиндаа урданай фотогафи, түүхэтэ документнүүд, һонин дурсалга, һанамжануудаараа хубаалдахыетнай уряалнабди.

“Бархан” хууринай гулваа Баир Михайлович Шакшаевай ударидалга доро ехэ эмхидхэлэй ажал ябуулагдана. Мүнгэнэй талаар шахардуушые наа, хүн зоной, аймагай захиргаанай туһаламжаар хүүргэнүүд баригдана, газар уһалалгын оньһон түхээрэлгэ хэгдэнэ, үйлсэнүүд заһабарилагдана.

Хүдөө хууринаа болбосон түхэлтэй болгохо, “Эрхим жэшээтэ гэр”, “Сэбэр үйлсэ”, “Эрхим ТОС” г.м. конкурснуудые эмхидхэхэ, ном хэблэлдэ бэлдэхэ, уран һайханай, спортивна хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэ, ветерануудые хүндэлжэ гэхэнэ эхилээд, урдамнай ехэ ажал байна.

Нютагай эмхи зургаануудай, ажалша коллективүүдэй, зоний хабаадалгатайгаар үнгэржэ хэмжээ ябуулгануудай түсэб табигданхай, баталгданхай.

2013 оной февраль һарада Улаан-Үдэдэ нютаг зоний уулзалгада Барагханһаа ехэ делегаци һонин, дэлгэрэнгы программатай ерһэн байна.

Землячествын совет ба эмхидхэлэй комитедые “Бэлиг” издательствын директор, педагогикын эрдэмэй кандидат, РФ-гэй юрэнхы эрдэм һуралсалай хүндэтэ хүдэлмэрилэгшэ Сергей Дмитриевич Будаев хүтэлбэрилнэ. Землячествын соведэй гэшүүдээр һунгагдаа: Арадай Хуралай депутат, худалдаа наймаанай “Барис” байшангай генеральна директор Баир Базарович Гармаев; РФ-гэй Үндэһэтэнэй музейн директорэй орлогшо, түүхын эрдэмэй кандидат Баир Цыремпилович Гомбоев; багшын ажалай ветеран, РФ-гэй, РФ-гэй габыяата багша Бадма Батуевич Эрдыниев; Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй академическэ театрай кадрнуудай таһагай начальник, МНР-эй соёлой габыяата хүдэлмэрилэгшэ Розалия Дондуповна Тыхеева, олзын хэрэг эрхилэгшэд Солбон Ринчинович Гармаев, Андрей Гур-Дармаевич Дамбаев, Жамбал Бальжирович Будаев, Дарима Владимировна Цыденова, Анжелика Владимировна Дымчикова, Алексей Николаевич Банаев, Эржена Владимировна Павлова.

Эмхидхэлэй комитедэй зүгһөө нютагайнгаа зондо энэ шухала удхатай үйлэ хэрэгтэ хам булта оролсожо, шадаха зэргээрээ туһа хүргэхыетнай найданабди. Ямаршые шэглэлэй туһа хүлээн абахабди. Мүн аймагай захиргаанда, депутатуудай Соведа, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ, олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ энэ үүсхэлыемнай дэмжэхыетнай уряалнабди.

Хүндэтэ нютагаархин! Түрэл Бархан сомонойнгоо 90 жэлэй ойн баярые үндэр хэмжээндэ үнгэргэхын тула хүн бүхэн өөрынгөө хубитаяа оруулжа, һанамжа, дурадхалнуудаа эмхидхэлэй комитедтэ иимэ хаягаар эльгээхыетнай дурадханабди:

Улаан-Үдэ, “Бэлиг” хэблэл, 8(3012)335269; “Бархан” нютагай захиргаан: 83014992617, 89516257049.

Ц.Ш.ЧИМИТЦЫРЕНОВ,
Барханай хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейе даагша.

Понедельник, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.35 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» (12+)

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00 «1000 МЕЛОЧЕЙ»
10.45 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
11.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» (12+)

12.30, 15.30, 18.10, 20.40 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
12.50, 15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
13.00 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
14.00 «ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ» (12+)

КУЛЬТУРА

08.00 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.40, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15 «НАБЛЮДАТЕЛЬ»
12.15, 02.40 Т/С «ПЕРРИ МЭЙСОН»
13.10 «ЛИНИЯ ЖИЗНИ»
14.00 «СКАЗКИ ИЗ ГЛИНЫ И ДЕРЕВА»

ТНТ

07.00 «ВСЯ БУРЯТИЯ» (12+). ПОГОДА
07.30 М/С «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ»
08.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ (16+). ПОГОДА
«ДОМ-2. LIVE» (16+)

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С «ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30 «ДОМАШНИЙ ЗООПАРК» (0+). ЗУРХАЙ
07.00, 10.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
08.00 Т/С «СПАЛЬНЫЙ РАЙОН»
09.00 «УТРО С «ТИВИКОМОМ» (6+). ЗУРХАЙ

12.45, 17.20 М/Ф
13.05 «КТО ТАКАЯ САМАНТА?» (16+)
13.30 Х/Ф «СНАЙПЕР»
15.30 Х/Ф «МЕЖ ВЫСОКИХ ХЛЕБОВ»
17.05 «ВЛАСТЬ ПРАВО» (16+)

СТС

16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/С «ЧЕЛОВЕК-ПАУК» (12+)
07.00 М/С ПАРЯЩАЯ КОМАНДА»
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ» (12+)

НТВ

07.00 «НТВ УТРОМ»
09.35, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.55 «ДО СУДА» (16+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10 «ЗАЩИТА МЕТЛИНОЙ» (16+)
08.00 «УТРО НА 5» (6+)

Вторник, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.35 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» (12+)

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00 «ТАЙЗАН»
10.20 «УЛГУР»
10.45 «О САМОМ ГЛАВНОМ»

13.00 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
14.00 «ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ» (12+)
16.00 Т/С «ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
17.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЕ ОБСТОЯТЕЛЬСТВА»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.40, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15 «НАБЛЮДАТЕЛЬ»
12.15, 02.55 Т/С «ПЕРРИ МЭЙСОН»
13.10 «ДОКУМЕНТАЛЬНАЯ КАМЕРА»
14.15, 19.40 «АСАДЕМИА»

ТНТ

07.00, 23.25, 00.55 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+). ПОГОДА
07.30 ТЭЦ-3 (6+). ПОГОДА
08.30, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+)
09.00 «ДОМ-2. LIVE» (16+)

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С «ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30, 09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)

19.00 «ПЕТРА: КРАСНАЯ СТОЛИЦА ПУСТЫНИ» (16+). ЗУРХАЙ
20.05 Т/С «НАДЕЖДА УМИРАЕТ ПОСЛЕДНЕЙ»
21.00 Д/Ф «ДЕТЕКТИВНЫЕ ИСТОРИИ»
22.00 Т/С «ВИРТУОЗЫ»
23.30 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ» (16+). ЗУРХАЙ

СТС

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/С «ЧЕЛОВЕК-ПАУК» (12+)
07.00 М/С ПАРЯЩАЯ КОМАНДА»
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ» (12+)

НТВ

07.00 «НТВ УТРОМ»
09.35, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.55 «ДО СУДА» (16+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10, 18.00 Д/С «АГЕНТСТВО СПЕЦИАЛЬНЫХ РАССЛЕДОВАНИЙ»
08.00 «УТРО НА 5» (6+)

Среда, 2

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.35 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» (12+)

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00 «1000 МЕЛОЧЕЙ»
10.45 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
11.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» (12+)

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.40, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15 «НАБЛЮДАТЕЛЬ»
12.15, 02.55 Т/С «ПЕРРИ МЭЙСОН»
13.10 Д/Ф «БЕНКЕНДОРФ. О БЕДНОМ ЖАНДАРМЕ ЗАМОЛВИТЕ СЛОВО»

02.25 КАМЕРНЫЙ ХОР МОСКОВСКОЙ КОНСЕРВАТОРИИ
03.45 Д/Ф «ФЕНИМОР КУПЕР»

ТНТ

07.00, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+). ПОГОДА
07.30 ТЭЦ-3 (6+). ПОГОДА
08.30, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+)
09.00 «ДОМ-2. LIVE» (16+)

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С «ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30, 09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)

«Аламжа Мэргэн Арюун Гоохон хоёр - 2013»

ИМ ВСЕ ПО ПЛЕЧУ

В конце февраля с.г. в Хоринской центральной библиотеке состоялась встреча с Виктором Ивановым, заслуженным работником культуры Республики Бурятия, лауреатом государственной премии Республики Бурятия «За заслуги в развитии народного творчества», с автором книги «Вглубь уходящие корни».

Зал был полон, зрители тепло встретили семейский народный ансамбль «Родник», руководителем которого и запевалой является В.Ф.Иванов. Выходцы села Хасурта, приглашенные на встречу, познакомились с книгой, из уст автора узнали о своей родословной, нашли на старых фотографиях своих предков, получили сведения о своих дальних родственниках, с которыми даже не были знакомы. «Сохраняя память о предках, старинные костюмы, обычаи и песни, вы не даёте прерваться нити поколений, не даёте угаснуть культуре семейского народа» - таковы отзывы. Эта заметка из газеты «Удинская новь» от 22.03.2013г. Она вдохновила меня на решение написать о семье Ивановых.

В 2004 году село Хасурта Хоринского района отметило 200 лет, в 2009 году местной школе исполнилось 100 лет. Село находится за Курбинским хребтом, попасть туда в весеннюю распутицу или после зимних метелей бывает достаточно сложно, живут там трудолюбивые, любящие песню и яркие краски потомки настоящих старообрядцев.

Места красивые, поlyingающие пламенем багульника весной и буйствующие роскошными раскрасками осени.

Мы не могли не познакомиться, не могли пройти мимо друг друга, не могли не знать сферу интересов, общих дел, потому что нам всем было интересно узнавать историю края, своих предков, донести до детей традиции и обычаи отцов и прадедов, искать решение проблем нравственности, толерантности, продолжать дружбу добрососедства и сотрудничества и, совершенно естественно, что в 2001 году коллективы школ Хасурты и Тохорюкты начали сотрудничество в рамках программы «Диалог культур». Вместе познают смысл обрядов, традиций, праздников Масленица и Сагаалган, Пасха и Сурхарбан, Покров, а теперь приглашают друг друга в гости в День Святого Валентина, проводят спортивные мероприятия. Мы узнали, что именно в этой школе учился в 1-м классе народный поэт Бурятии Баир Дугаров и есть прекрасные стихи «На берегу Уды», посвященные первой учительнице.

Сегодня Хасурта имеет прекрасный краеведческий му-

зей, два ансамбля: детский «Матрешка» и взрослый «Родник»; вдохновителем, организатором, руководителем неизменно является Виктор Филиппович. Где они только ни были, сколько теперь у них наград! Мы гордимся нашими земляками! Будучи главой сельского поселения, Виктор Филиппович был инициатором установления в селе памятника «Жертвам политических репрессий» и открытия молитвенного дома. Какие редкие книги собраны там! И читать их умеет только сам Виктор Филиппович. Знакомясь с экспонатами музея, со старыми фотографиями, с воспоминаниями начинаешь понимать, насколько это нужное, очень мудрое и правильное дело. Собрать – одно, а чтобы все это «заговорило» - другое. Это работа души и сердца Виктора Филипповича, вдохновленная его музой в лице супруги – Натальи Владимировны. Мы знаем, что наш герой не просто летописец, он и поэт, и художник, и писатель. В доме висят работы Виктора Филипповича – портрет дочери Ксении в семейском костюме, расписные крашенки к Пасхе с портретом супруги! Сколько интересных краеведческих работ исследователяского плана хранит архив школы! Неудивительно, что разносторонний талант человека помогает ему во всем. Он учитель с большой буквы. В апреле текуще-

го года Виктор Филиппович стал обладателем Гран-при районного конкурса «Учитель года», защищал честь района на республиканском конкурсе. А в марте месяце, в дни школьных каникул, ансамбль «Матрешка» принимал участие в V Международном фестивале «Алтан гадас» («Полярная звезда») в Монголии и стал дипломантом I степени в номинации «Фольклор».

Семья Виктора Филипповича и Натальи Владимировны Ивановых живет в самом центре села. В своей родной школе он – учитель музыки и истории, она – эколог и биолог. Быть просто учителями

мало для села, учитель на селе – и жнец, и кузнец, и на дуде игрец. Крепкий дом с расписными ставнями, домашнее хозяйство, требующее неустанного внимания... Они любят свой дом, свою работу, свое село, своих односельчан, поэтому им все по плечу. Выросли сын и дочь, которые достойно, начиная со школьных лет, воплотили много идей, достигли замечательных успехов вместе со своими родителями. Семья Ивановых - пример для молодых.

Б.НАЙДАНОВ,
учитель Тохорюктинской средней школы.

«Гуа сэсэн хатан -2013» конкурсдо

ЭРХИМ УДАРИДАГША

«Хүн болохо багаһаа, Хүлэг болохо унаганһаа» 1964 оноо үбэлэй эхин... Эгээл энэ нарада Сэлэнгын аймагай Харганаа нютагта Алтан уулын хойморто, бурьялма долгитой Бүхэн голой наана-хана Дашацыренэй Добшон Гомбын Дашацырма хоёрой бүлэдэ долоон үхибүүдэй одхон басаган Света алтан дэлхэй дээрэ түрэнэн намтартай. Түрэхын ухаансар, хүбэлгэн басаган хургуулида хурахадаа бэрхэ хэн тула хургуулингаа класһаа гадур ажалда хам оролсожо, багшанартаа туһалалсажа ябагша хэн. Үхибүүн хаһадаа эхэ эсэгэнээн эртэ гээгдэбэшье, аба мэтэ аханараа, эхэ мэтэ эгэшээе дахаһаар хургуулиа эрхимээр дүүргэе бэлэй. Эгэшингээ оюутан ябаха хаһадань туһалжа, ажалтай түрүүшын алхамуудые хэжэ эхилээ хэн. Харгана нютагайнгаа залуушуулые ударидажа, комсомолой эмхиин секретаряар хунгагдаһан байгаа. Эндэ хүдэлжэ байхадаа, партиин гэшүүндэ абтаа бэлэй. Бэрхэ ударидагша, урагшаа тэгүүлдэг зантай хадань Сэлэнгын райкомдо дэбжүүлэгдэн байгаа. Хэдэн жэлдэ хүдэлхэнэй һүүлдэ Эрхүүгэй гүрэнэй университетдэй түүхын таһагай оюутан болоо бэлэй. Дээдэ хургуулиа эрхимээр дүүргэжэ, гартаа диплом абахадаа, нютагайнгаа хүбүүн Жаргалтай хуби

заяагаа ниилүүлэн, айл бүлэ боложо, Яхадай Республикын Нерюнгри хотын хургуулида багшын ажалай түрүүшын алхамуудые хэжэ эхилхэнээ дурсан хөөрэдэг.

Эндэ хүдэлжэ байхадаа, багшын ажалай хүндыешье, һонирхолтойешье хүсэд ойлгожо абаһан байна. Үхибүүдэйнгээ багада нютагаа бусажа, Жаргал нүхэртээ ёһотой гал гуламтаяа түхээржэ, ан-бун ажаһуужа эхилээ бэлэй.

2001 онһоо түрэл хургуулидаа багшын ажалаа үргэлжэлүүлээ хэн. Жэл соо хүдэлөөд байхадань, эрилтэ ехэтэй, ажал эрхилжэ шадаха шадабаритай хадань найдажа, нютагай зон хургуулин дарга болохыень аймагай гулваа Н.Д.Бадмаевта бэшэг бэшэнэ байна. Светлана Добчиновна гансата зүбшөөлөө үгөөгүй. Яһала һайнаар бодомжолоод, алишье тээшэн шэгнэжэ үзөөд, нүхэрэйнгөө, үхибүүдэйнгээ дэмжэхэдэ, зүбшөөлөө үгэжэ, хургуулин даргаар томилогдоо бэлэй.

Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, тон харюусалга ехэтэйгээр ажалдаа хандажа, эсэхэ сусыхы мэдэнгүй, хамсыгаа шуун ороо хэн. Түрүүшын алхамууд тиимэшье хүнгэн бэшэ байгаа. Теэд ханаһанаа хүсэхэ, харбайһанаа абаха эрмэлзэл ехэтэй Светлана Добчиновна хайшан гэжэ хургуулиа

үхибүүдэй хоёрдохи гэр болгохоб гэхэн зорилго багшанарайнгаа урда табижа, ажалаа тон эршэтэйгээр, дүн ехэтэйгээр эхилээ хэн.

Мүнөө үеын хургуули ямар эрилтэтэй байхаб гэжэ Харганагай дунда хургуулин багшанар тон һайнаар ойлгодог. Тиимэһээ даргынгаа эхилхэн хэрэгыень дэмжэн, ажалаа ябуулагша хэн. «Дуратай ажал гэшэ амжалтын эхин гэдэг» - гэхэн сэсэн үгэ бии. Һүүлшын 6-7 жэлэй туршада хургуулиннай горитойхон амжалта туйлана гэжэ түрэлхид омогорхон байдаг. Ажалдаа бэрхэ, эрилтэ ехэтэй хадань Бүхэроссин директорнуудэй хорондохи конкурсдо Светлана Добчиновнагаа коллективын, түрэлхидэй совет дэмжэнэ байгаа. Тиигэжэ республикын хургуули хүтэлбэрилэгшэдэй конкурсдо илажа, «Россиин эрхим директор» гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй (2007 онд). Үшөө нэгэ илалтань гэхэдэ, 2008 ондо Харганагай хургуули «Нуралсал» гэхэн үндэнэн проектдэ хабаадажа, 1 млн. түхэриг шүүһэн байна. Хургуулин амжалтануудые гэршэлхэн олон тоото диплом, грамотанууд стэндэ дээрэ үлгөөтэй, хүнүүдэй нүдэ хужарлуулан байдаг. Гүрэн түрэ хэжэ байһан ажалыень үндэрөөр сэгнэжэ, 2010 ондо Светлана Добчиновна «Россиин Федерациин

юрэнхы нуралсалай хүндэтэ хүдэлмэрилэгшэ» гэхэн нэрэ зэргэ хүртөөһэн байна.

Хургуулин дарга ганса хургуулиа хараад ябадаг бэшэ, харин нютагаа, нютагайнгаа нэрэ дээрэ үргэхэ гэжэ хам оролсожо байдагынь онсо тэмдэглэмээр.

2011 оной март нарада үнгэрхэн хунгуулин дүнгөөр Светлана Добчиновна нютагай захиргаанай толгойлогшо болоһон байна. Шэнэ ажалаа бүришье эршэтэйгээр эхилхэн байна. Хоёрхон жэл соо хэһэн ажальынь тоолохо болоо хаа, олон. Эгээн түрүүн ТОС-уудые байгуулжа, (ТОС «Харгана», ТОС «Молодежь Харганы») нютагайнгаа нюур шарай хубилалгада анхаралаа ехээр хандуулна. Фельдшерскэ пункт, хүүгэдэй сэсэрлиг, үхибүүдэй наадаха талмай, соёлой байшан г.м. нэльбэн шэнэлэгдээ. Эгээл сэнтэй юумэн гэхэдэ, нютагайнгаа тэг дунда зоной хүсөөр дуган баригдан байна. Энэнь хүнэй досоо урма зориг бадаруулан, үшөө олон юумэ бүтээхэ дуран хүрэнэ гэхэдэ, алдуу болохогүй. Наһатайшуулнай дугандаа ерээжэ, маани мэгээмээ уншажа, зулаа бадараажа, хамаг зонойнгоо тулөө бурхандаа мүргэжэ, һайн һайхание хүсэжэ ябана ха юм даа.

Сэлэнгын аймагай байгуулагдаһаар 90 жэлэй ойдо дашарамдуулан үнгэргэгдэнэ

конкурсдо манай поселени нэгэдэхи һуури эзэлжэ, 300 мянган түхэригэй шанда хүртэнэ байна.

Нютагай зон иимэ бэрхэ ударидагшатай байһандаа омогорхон, хэжэ байһан ажальынь үшөөл урагшатай, олон жэлдэ амжалтануудые туйлахань лабтай гэжэ үнэн зүрхэнһөө найдана. Хүндэтэ Светлана Добчиновна, нютагай зоной зүгһөө тандаа дэлхэйн һайн һайхание хүсөөд, үхибүүдэй эрдэмэй захата гаргажа, Жаргал нүхэртээ золтой жаргалтай, ута наһатай, амгалан мэндэ ябыт даа гэжэ үрээжэ дурам хүрэнэ.

Бимба ЖАМСАРАНОВА,
багшын ажалай ветеран,
Буряад Республикын
габьяата багша,
Россиин Федерациин
юрэнхы нуралсалай
хүндэтэ хүдэлмэрилэгшэ.

БУРЯАДАЙ ТҮРҮҮ ТЕАТР “АИДА” ХАРУУЛХА АРГАТАЙ БОЛОО

Г.ЦЫДЫНЖАПОВАЙ нэрэмжэтэ Буряадай оперо болон баледэй театрай тайзанда “Аида” гэхэн суутай оперо табигдаба

1953 ондо шэнэ нээгдэһэн театрай тайзан дээрэ “Аида” оперо эгээн түрүүшынхөө табигдаһан юм. 1994 ондо нэргээгдээд, удаадахи жэлнүүдхээ мүнөө саг болотор нэгэтэшье табигдаагүй. Театрай оперно-режиссерска таһагай хүтэлбэрилэгшэ Дарима Линховоной хэлэгшээр, “Аида” гээшэ хадаа эгээл хүндэ, орёо гранд оперонуудай нэгэн болоно.

- Галина Шойдагбаева, Дугаржаб Дашиев, Саян Раднаев гээд манай арадай суутай дуушадай хүсөөр манай театрай тайзанда “Аида” табигдадаг нэн. Тэдэнэй һүүлээр энэ оперо табихаашье зурхалдэггүй байгааби. Теэд мүнөө шэнэ бэрхэ, талаан ехэтэй, хүндэ партинуудые дуулажа шадаха аргатай дуушад бии болоо. Шэнэ саг хатуу эрилтэнүүдые табина. Тиимэхэ тэрээндэ таараха эгээн дээдын мэргэжэлтэй артистнар лэ “Аида” оперодо наадажа шадаха, – гэжэ премьерын урда Буряадай Правительставадa үнгэрһэн брифинг дээрэ Дарима Лхасарановна хэлээ нэн.

Аида хадаа дайнай үедэ хамалганда ороод, Египедэй фараоной богоол болошонхой, үнэн дээрээ Эфиопин хаанай басаган. Фараоной ордоной сэргэй ударидагша Радамес тэрэ хоёр бэе бээдээ дуратай. Харин фараоной басаган Амнерис баһал Радаместэ дурлажа, урдахи хуби заяагаа тэрээнтэй ниилүүлхэ

һанаатай. Аидын нюуса дуран тухай мэдээд, Амнерис ехэ уур, жүтөөндэ дарагдажа: «Ши, богоол, хайшан гэжэ намтай мүрысэлдэхэ һанаатай байгааби!» – гэжэ тэрэниие гэмнэнэ. Хоёр гүрэнэй дайн дажарай үедэ гурбан хүнэй дуран, жүтөөрхэл, үһөө абахын хэрээгы хүсэл, Эсэгэ ороноо, дураяа абархын эрмэлзэл гээд, олон хүнэй гүн сэдхэлэй бодол, һанаан - хуу барандаа холигдошонхой, ехэ хүрөөтэй, хүлгөөтэй байдал харуулна.

Зүжэгэй эхиндэ хүшэгийн нээгдэхэдэ, сугларагша олон зоной урда урдын үни сагай Египет гүрэниие харуулһан, үнэхөөрөө байһан мэтээр хүрөөтэй зурагуд, хажуу тээгүүрээ гэрэлтүүлһэн шулуун гэшүүр, үндэр томо колоннонууд саашаа ошон жэрүлдэжэ, үльгэр домогой үзэхэлэнтэ хайхан ордон соо харагшадаа оруулаа. Алтамүнгэн утаһаар, үнгэтэ шүрээ шулуунуудаар гоёогдоһон артист-

нуудай торгон хубсаһануудыше гайхамшагтай гоёор харагдаа.

-Үни саһаа иимэ гоё юмэ хараагүйб! – гэжэ барилгашанаар хүдэлһэн, удаан саг соо ЗММК-е хүтэлбэрилһэн Анатолий Модогоев маанартай һанамжаараа хубаалдаа. – Би оперодо үнэн зүрхэнһөө дуратай хүм. 55 жэлэй туршада энэ театр ерэжэ, тайзан дээрэ үнгэрһэн бүхы спектакльнуудые бултыень хараа нэм. Илангаяа би Джузеппе Вердин оперонуудта дуратайб. “Отелло”, “Риголетто”, “Травиата”, “Дон Карлос”, “Трубадур” гэжэ мэтые оло дахин хараһан байнаб. Агууехэ буряад дуушадайнгаа үзэхэлэнтэ хайхан хоолойгоор гүйсэхэлэнтэ дуунуудые шагнаха жаргалтай байгаа. 1961 ондо Новосибирскын дээдэ һургуули дүүргэжэ ерээд, шухала ажалараа хүдэлжэ захалааб. Тиихэдэ манай бүлэ эндэ ойрохон, Ранжуровой гудамжаар ажаһуудаг байгаа, тиигээд лэ би ажалайнгаа һүүлээр үдэр бүри наашаа ерэжэ, оперонуудые харадаг нэм. Иимэ хүндэ оперо табиха арга олоо хадаа энэ театрнай хүгжэжэ захалаа, ехэ баяртай байнаб.

ООН-ой мэргэжэлтэн, Монголдо гүйсэхэдэжэ байһан ажаябуулгануудай хүтэлбэрилэгшэ Сергей Куделя Улаан-Үдэдэ оройдоол хоёрдохи жэлээ ажаһууна. Гэбэшье, гэр бүлөөрөө хамта ходоодо театр ерэжэ, бүхы табигдаһан гоё хайхан наада хаража байдаг.

-Үхибүүднай хүгжэмэй һургуулида ябадаг, би өөрөө фортепианын класс дүүргээ нэм. Классическа хүгжэм минии гэртэ ходоодо зэдэлдэг. Наашаа, театрта ерэжэ, элдэб һонин наада хаража, зүрхэ сэдхэлээрээ амаржа байдагби. Мүнөөдэр табигдаһан оперо илангаяа һонирхолтой, гоё байба, – гэжэ тэрэ хүн хөөрөөд, өөрөө угаараа аяар холо Ростов-на-Дону түрэхэн, Москвада үндыһэншье һаа, монголнуудай, буряадуу-

дай дуу, соёл ехэ гоёшоодогоо тэмдэглэбэ.

Аидые олон жэлэй туршада наадаһан, Буряад арадайманай гайхамшагтай дуушан Галина Шойдагбаева оперо харахаяа баһал ерэхэн байжа, һанамжануудаа маанарта хэлэбэ:

- Мүнөөдэр үнгэрһэн наада хаража байхадаа, театрнай одоошые нэргэжэ эхилбэ. һайн, амжалтын харгыда гаража захалба гэжэ найдал түрэбэ. Энэ үдэрэй наадан бүхы талаараа һайн байба. Сценын гоёолто, артистнарай хубсаһан олониие гайхуулба.

Минии оюутад мүнөөдэр бүхы аргаяа һайнаар харуулжа, намайе ехэ баярлуулба.

Оперо табихын түлөө Буряадай оперо болон баледэй театр Санкт-Петербург хотогоо үндэр шатын мэргэжэлтэдые үриһан байна: Маринска театрай дирижер Леонид Корчмар, режиссернайруулагша Алексей Степанюк, Россиин арадай уран зураашан Вячеслав Окунев.

**Баира БАЛЬБУРОВА,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.**

ДУУ, ХАТАРТА ДУРАТАЙ ЭДИРШҮҮЛ

Түнхэнэй аймагай Аршаанай дунда нургуули мэдээжэ багша, дайнай ветеран П.М.Билдаевай нэрэ зүүдэг. нургуули эрхим багшанаараа, шабинараараа сурхадаг юм. Энэ нургуулин шабинар, эгэшэ дүү хоёр Юлия, Сэсэг Баторовууд найнаар номоо үзэхэеэ гадна сүлөө сагтаа дуулаха, хатарха дуратай. 7 классай нурагша томоотойхон Юлия иигэжэ хөөрэнэ:

- Манай нургуулин хүүгэдэй жэшээтэ "Аршаан-Булаг" ансамблда гурбадахи жэлээ ябанаб. Тэрэ гэнээр Усть-Ордада болоһон буряад соёлой фестивалда, «Саяанай суурьян» гэнэн Саяан уула шадар ажаһуудаг Арадуудай үндэһэн соёлой уласхоорондын ехэ нааданда хабаадабди.

2012 ондо Урда Солонгос, Чун-Чон хотодо болоһон фестивалда ошожо эрээбди. Аймагайнгаа, республикын, регион хоорондын олон хэмжээ ябуулгануудта бидэниие уридаг. Энэ зун Далахай шадар шэнэ хүүргэ нээлгын баяр болоходо, манай ансамбль дуу, хатараа бэлэглээ. Түнхэнэй аймагай 90 жэлэй ойдо зориулагдаһан ехэ найр нааданда ёохорой мүрысөөндэ хабаадаад, эгээн эрхим I нуури эзэлээбди!

- Ансамблие хэн хүтэлбэрлэнэ?

- Манай багша, уран найханай хүтэлбэрлэгшэ Дарима Санжеевна Галсанова. Ехэ бэлигтэй хореограф,

Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ. Бидэ багшадаа дуратайбди. Ансамблда ябадаг 50 хүбүүд, басагад бултадаа эбтэй эетэйгээр, хүюу зугатайгаар шэнэ хатарнуудта нурадагбди.

Юлиин дүү басаган Сэсэг, ба классай нурагша, "Колокольчики" ансамблда дуудаг. Хөөрүү, зугааша, һонор һүбэлгэн Сэсэгһээ нурабабди:

- Хэды басагад дуулаабта? Багшатнай хэн бэ?

- Катя Ошорова, Аня Семенова, Настя Кузьмина, Арюна Ошорова, би, - табан басагадбди. Багшамнай Татьяна Александровна Будаева, олон дуунуудта бидэниие нурадаг. Жэмһэгтэ шэнэ спортивна комплекс нээхэдэ, бидэ дуулаабди. Элдэб конкурс, мүрысөөнүүдтэ хабааданабди. Энэ жэлэй Сагалганда Дангинын конкурсдо "Мисс симпатия" гэнэн шанда хүртөөб.

- Ямар бэрхэ басагад гээшэбта? Эхэ, эсэгэтнай,

багшанартнай таанадараа ходо омогорхожо ябаг лэ!

Туйна САМБЯЛОВА.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:
Д.С.Галсанова,
В.Б.Манзарова; Елизавета,
Баир Баторовтан Сэсэг,
Юлия басагадараа.

ЭНХЭРМЭ ДУРАН, ЭРШЭТЭ АЖАЛ

Аймагай захиргаанда мал ажалтай талаар гол мэргэжэлтэ А.А.Невьянцевтай хамта тэнюун намарай үглөөгүүр ахуушан Загастайн буусада /Арбузово/ шамдуухан хүрээбди. Гушан жэл шахуу ажахын баялиг хонин хүрэг үдхэнэн, мүнөөшье хаба шадалаараа хүдэлжэ байһан ахалагша хонишон Дмитрий Раднаевич Турбяновтай уулзажа золгоббди.

- Андрей Александрович, һаядаа манай иишэ ябаагүйлта. Дал хорёогоо дулаалха, хохироо нэргээхэ, үбһэ голоомоёо татаха саг газар оронхой. Сагай ябаса солгёон сошордуу, саадын бодолтой хүдэлөөгүйдэ аргагүй, - гэхэ зуураа урдын хонишон гэртэ орохыемнай уриба. Ороһон зондо сайгаа аягалаагүйдөө, һанаан хэлтэги гэдэгтэл, халуухан сайгаа дурадхаха зуураа гэрэй эзэн эхэнэрэй нэгэ хошон үгэ дуулаад гү, али хэлээд энеэхэдэнь, сайбар үһэн дороһоонь алирһан мэтэ ягаа улаахан үнгэтэй шулуу нуулһан алтан һиихэнэ эзэнтээ хамта сэрбэлзэн мэшээхэдэл гэнэ.

Үбгэнэйнгөө баруун гарайн ёһотойл түшэг тулга болоһон Тамара Бадмацыреновна урагшатай, уршагтайшье үе сагуудта хэды олон маадайнудые энхэрэн түлжүүлһэн, шадхаа зэргээрэ хурга гадартай хонидые ниитын һан жасада оруулалһан габьяатай гээшэб?! Хүлһэ, хүсээ гаргаагүйдэ, ямар амжалта туйлагдаша нэм. Турбяновтан жииртээл 100-һаа 120, зарим үедэ 146 хүрэтэр түл абадаг байгаа бшуу. Үрэ ехэтэ

иимэ хэрэг ажал сэгнэгдэхэл ёһоороо сэгнэгдэхэ жэшээтэ... Хүндын шагнал тэмдэгүүдтэй ахалагша хонишон Совет гүрэнэй соёрхожо байхада, хүдөө ажахын түрүүшүүлэй суглаа хуралнуудта ябаһан, нэгэтэ Новосибирск ошоһоноо хужарлан хөөрбэ. Гансашье тэрэ бэшэ, Дмитрий Раднаевич улад түмэнэй урасхал – Улаан талмай дээгүүр алхалан гараха заяатай байгаа... ВДНХ-гай выставкэдэ хэдэн дахин хабаадаһан.

Загастай гол, арюухан Загастай гээд аялга дуунда дэмы хэлэгдээгүй. Элдин Загастайн намтар түүхэ элбэг, баян юм. 1932 ондо К.Е.Ворошилов Буряад орон ерэхэдээ, Загастайн түрүүшын коммунын ажабайдалтай танилсажа, домголот намтартай хүнүүдээрнь зугаалһан, тиигээд урагшатай хүгжэхын үрээл табяад, мордоһон гэхэ.

Тэрэ холын жараад онуудта СССР-эй Верховно Сөведэй депутат Н.Г.Цыденовэй Лениней нэрэмжэтэ колхозые хүтэлбэрлэжэ байхада, миниин үндэр дуунда табиһан хонишод эршэтэ ажалтай жолоо алдангүй барижа ябаа. Бороо

хура, бордоһо шуурган гү, набшаһата мододой шарлаһан намарай үе гү, хээрэ талаар хонидоо манажа ябахандаа, Дмитрий Раднаевич ямар бодол ойндоо оруулдаг, шэбшэдэг хаб?

Үнэхөөрөөшье, оюун бэлиг, аза талаан, ухаан бодол, сэбэр сэдхэл, зориг хүсэл хадаа эдэ хоёр хонишодой эбтэй найхан нүхэсэл, эгэршэгүй эрмэлзэлые бүри нангин, бүри үдхатай болгодог бэшэ аал? Эдэ бүгэдэ хадаа, ондоогоор хэлэхэдэ, арад зондоо түхөөһөн аша хайра, ехэ сэнтэй баялиг мүн гэжэ ойлгоноб. Хоридохи зуун жэлэй ордоһотой огсом, хонгёо солгёоншье үедэ Тамара Турбянова СССР-эй Верховно Сөведэй депутатта кандидатараа дэбжүүлэгдэнһэншье һаа, эрхимүүдэй эрхимүүдтэ хойшоо түригдэнэн юм. Сагай эрилтэ шанга, хатуу байгаа. Иимэл хүнүүд үнэн арюун займнай үльгэр жэшээ боложо, баяр омогорхой мэдэрэл түрүүлдэг бэшэ аал?

Малшан... Хэдэн үе дамжажа ерэнэн эртэ урдын, илангаяа буряад угайн мэргэжэл лэ даа... Тала дайдаар ганса нэгээрэ хони хүрэгөө манажа, хорон жабарта үдэр дууһан үлээлгэхэдээшье, аба эжынгээ анханһаа хойшо хэжэ ябаһан ажалые асари ехэ найнаар дүүргэхые оролдодог. Намарай ольбон, нажарай халуун, хабарай хагсуудашье эдэнэр лэ бултанһаа эртэлжэ, шүүдэр

Очерк

соогуур түрүүшын мүр гарган, шэлэ гүбээе дабан ошодог. Иигэжэл эдэмнай түхэрээн жэлдэ хамтын баялиг хаба шадалаараа арьбадхалсажа ябана бшуу. Хушуу сагаан хонид ургыта сэнхир талые унхидан бэлшэхэдэ, хэды найхан бэ, тэрээн шэнги бүүргэ дээрэ бүгтэрэн нууһан эдэ эзэдэйн хуби заяан гайхамшаг. Үндэр найдабари – үлзы буянтай хэшэг хайра...

Турбяновтан тоонто нютаг дээрээ тойрог найхан ажаһууна. Үри үхибүүд өөдөө үндыжэ, "түрэл уурхайһаан" дэгдэн ниидэнхэйнүүд. Холо, ойгуур хаялуулаад ерэхэ "автохүлэг" газарнь сойгоотой.

Олон үгэ олзогүй. Үндэр нэрэ солодо хүртөөгүй, заяанай зулгы эхэнэр ниитын гол ажалтай хажуугаар, оёхо, нэхэхэ, эдэе хоол буйлуулха, үхэр малаа хараха, сэлдэгэр

уужам гэрээ арюун сэбэр байлгахэ гэхэ мэтэһээ эхилээд, гар үзүүрэй ажал барагдаха бэшэ даа. Туршагархан бээтэй Тамара эдэ бүгэдэн урда яажа гарадаг гээшэб? Тиихэдэ Загастайн сомон зүблэлэй этигэмжэтэ түлөөлэгшөөр хүдэлһэн үе сагуудын зоной сэдхэлдэ найхан домог орхинхой.

Гушан жэл! Нугаршагүй патриотизмын зориг бадаруулаша хүсэн эгээл эндэһээ эшэ үндэнэтэй, илагдашагүй гэхэ гү даа, али ондоогоор тайлбарилан хэлэбэл, юрын хонишодой баатар габьяата хэрэгые гурбан эрдэниин дүхэриг соо алтаар шаран ниидэнэйб!

Чимит-Цырен
САНЖИЕВ,
Бурядай Уран
зохёолшодой
холбооной гэшүүн,
журналист.

СТС
07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/С «ЧЕЛОВЕК-ПАУК» (12+)
07.00 М/С ПАРЯЩАЯ КОМАНДА»
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ» (12+)
08.00, 14.00, 17.30, 18.30 Т/С «ВОРОНИНЫ» (16+)
09.00, 13.30, 19.30, 00.00 «МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ» (0+)
09.30 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ»

10.30 Х/Ф «ХАТИКО. САМЫЙ ВЕРНЫЙ ДРУГ»
12.15, 23.10 «6 КАДРОВ»
12.30, 17.00 Т/С «КУХНЯ» (16+)
13.00, 16.00, 23.30 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
15.00 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «ВЯЛЫЕ ПАРУСА»
19.00, 21.00 Т/С «ПОСЛЕДНИЙ ИЗ МАГИКЯН» (16+)
20.00 Т/С «ВОРОНИНЫ» (16+)
21.30 Х/Ф «ТАКИЕ РАЗНЫЕ БЛИЗНЕЦЫ»
00.30 «НЕРЕАЛЬНАЯ ИСТОРИЯ» (16+)
01.00 Х/Ф «ЗВОНОК»
03.05 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ
07.00 «НТВ УТРОМ»
09.35, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.55 «ДО СУДА» (16+)
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.25 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.35 Т/С «ДЕЛО ВРАЧЕЙ»
16.30, 19.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.25 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)

18.40 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ» С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ» (16+)
20.30 Т/С «ДЕЛЬТА»
22.25 Х/Ф «МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ. ЭПИЛОГ»
00.20 «СЕГОДНЯ. ИТОГИ»
00.40 Т/С «ПРЕДАТЕЛЬ»
03.35 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА» (16+)
04.05 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС» (0+)
05.05 Т/С «ВЕРНУТЬ НА ДОСЛЕДОВАНИЕ»
5 КАНАЛ
07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»

07.10 Д/С «АГЕНТСТВО СПЕЦИАЛЬНЫХ РАССЛЕДОВАНИЙ»
08.00 «УТРО НА 5» (6+)
10.45, 16.00, 19.00 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30, 13.30 Х/Ф «ОЧЕРЕДНОЙ РЕЙС»
14.00 Х/Ф «ЗЕЛЕННЫЕ ЦЕПОЧКИ»
17.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
18.00 Х/Ф «ПУТЧ»
20.00, 20.30, 21.00 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ»
21.30, 22.20, 23.25 Т/С «СЛЕД»
00.20 Х/Ф «СОБАКА НА СЕНЕ»
03.10 Х/Ф «БЕРЕГИСЬ АВТОМОБИЛЯ»
05.00 Х/Ф «СИНЯЯ ПТИЦА»

Четверг, 3

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05, 05.30 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.35 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» (12+)
11.55 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
13.10 «ВРЕМЯ ОБЕДАТЬ!»
13.50 «ДОБРОГО ЗДОРОВЬИЦА!» С ГЕННАДИЕМ МАЛАХОВЫМ (12+)
14.40 «ИСТИНА ГДЕ-ТО РЯДОМ» (16+)
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.25 Т/С «ДОМРАБОТНИЦА»
16.15 «САМЫЙ ЛУЧШИЙ МУЖ» (16+)
17.10 Т/С «ЯСМИН»
18.00 «В НАШЕ ВРЕМЯ» (12+)
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБИТРАМИ
19.50 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!» (16+)
20.50 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ» (16+)
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «РАЗВЕДЧИЦЫ»
00.30 Д/Ф «1993. ОСЕНЬ В ОГНЕ»
01.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
01.40 Т/С «УБИЙСТВО НА ПЛЯЖЕ». «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ»
03.40 Т/С «ПОД КУПОЛОМ»
04.30 Т/С «ФОРС-МАЖОРЫ-2»
«РОССИЯ 1»
06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00 «БАМБААХАЙ»
10.15 «БУРЯД ОРОН»
10.45 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
11.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» (12+)
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.10, 20.40 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»

12.50, 15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
13.00 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
14.00 «ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ» (12+)
16.00 Т/С «ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
17.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЕ ОБСТОЯТЕЛЬСТВА»
18.30 Т/С «ДЕТЕКТИВНОЕ АГЕНТСТВО «ИВАН-ДА-МАРЬЯ»
19.30 «ПРЯМОЙ ЭФИР» (12+)
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ»
22.00 Т/С «СВАТЫ-6»
00.05 «ПОЕДИНОК». ПРОГРАММА ВЛАДИМИРА СОЛОВЬЕВА (12+)
01.40 Д/Ф «ЕДИНАЯ ГЕРМАНИЯ. ЗА КУЛИСАМИ ТРИУМФА»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.40, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15 «НАБЛЮДАТЕЛЬ»
12.15, 02.55 Т/С «ПЕРРИ МЭЙСОН»
13.10 «БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ»
13.50 «РОССИЯ, ЛЮБОВЬ МОЯ!»
14.15, 19.40 «ACADEMIA»
15.00 Т/С «ДОСТОЕВСКИЙ»
16.00 «АБСОЛЮТНЫЙ СЛУХ»
16.50, 21.45 Д/С «ПЛАНЕТА ЕГИПЕТ»
17.40 Д/Ф «ИВАН ШМЕЛЕВ. ПУТИ ЗЕМНЫЕ»
19.35, 03.45 Д/Ф «ДЭВИД ЛИВИНГСТОН»
20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
21.00 «ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА»
22.35 «КТО МЫ?»
23.00 Д/Ф «СТАРЫЙ ГОРОД СИЕНЫ»
23.15 «КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ»
00.00 «МОНОЛОГ В 4-Х ЧАСТЯХ. ПАВЕЛ ЛУНГИН»
00.50 Х/Ф «ИНКВИЗИЦИЯ»
02.15 Р. ШУМАН. СИМФОНИЯ №1 «ВЕСЕННЯЯ»

ТНТ

07.00, 23.30, 01.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+). ПОГОДА
07.30 ТЭЦ-3 (6+). ПОГОДА
08.30, 14.00, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+)
09.00 «ДОМ-2. LIVE» (16+)
10.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
11.30 Х/Ф «АМЕРИКАНСКИЙ ПИРОГ: СВАДЬБА»
13.30 «УНИВЕР.» (16+)
14.15 «АФИША» (12+)
14.30, 18.00, 20.00 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ» (16+)
15.00, 20.30 «СТУДИЯ 17» (16+)
15.30 «САШАТАНЯ» (16+)
19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». «НОВЫЕ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ» (16+). ПОГОДА
19.15 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ» (16+)
21.00 Х/Ф «ПОЦЕЛУЙ НА УДАЧУ»
00.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+)
01.30 Х/Ф «КОНТАКТ»

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С «ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30, 09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
07.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
08.00, 01.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+). ЗУРХАЙ
08.35 «ЕСТЬ РАЗГОВОР» (12+)
09.00 «УТРО С «ТИВИКОМОМ» (6+). ЗУРХАЙ
10.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
10.30 «ХОЧУ ЗНАТЬ!» (12+)
11.05 Т/С «АВРОРА»
12.45 М/Ф
13.05 «КТО ТАКАЯ САМАНТА?» (16+)
13.30 Х/Ф «ПОБОЧНЫЙ ЭФФЕКТ»
15.25 Х/Ф «ЦЫГАН»

17.05 Д/Ф «ГРИГОРИЙ РАСПУТИН»
18.05 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ» (12+)
19.00 «РАДАР-СПОРТ» (6+). ЗУРХАЙ
20.05 Т/С «НАДЕЖДА УМИРАЕТ ПОСЛЕДНЕЙ»
21.00 «ЛИВИЯ. ТРИ ЦВЕТА ВРЕМЕНИ» (16+). ЗУРХАЙ
22.00 Т/С «ВИРТУОЗЫ»
23.30 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ» (16+). ЗУРХАЙ
01.30 «НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ» (16+)

СТС

06.00 М/С «ЧЕЛОВЕК-ПАУК» (12+)
06.30 М/Ф «ПОСЛЕДНИЙ ЛЕПЕСТОК»
07.00 М/С ПАРЯЩАЯ КОМАНДА»
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ» (12+)
08.00, 14.00, 17.30, 18.30 Т/С «ВОРОНИНЫ» (16+)
09.00, 13.30, 00.00 «МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ» (0+)
09.30, 15.00 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «ВЯЛЫЕ ПАРУСА»
10.30 Х/Ф «ТАКИЕ РАЗНЫЕ БЛИЗНЕЦЫ»
12.10, 23.20 «6 КАДРОВ»
12.30, 17.00 Т/С «КУХНЯ» (16+)
13.00, 16.00, 23.30 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
19.00, 21.00 Т/С «ПОСЛЕДНИЙ ИЗ МАГИКЯН» (16+)
19.30, «МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ»
20.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
21.30 Х/Ф «ШАЛУН»
00.30 «НЕРЕАЛЬНАЯ ИСТОРИЯ» (16+)
01.00 МУЗ./Ф «СМЕШНАЯ ДЕВЧОНКА»
03.50 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 «НТВ УТРОМ»
09.30 «СПАСАТЕЛИ» (16+)
10.00 «МЕДИЦИНСКИЕ ТАЙНЫ» (16+)

10.35, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.55 «ДО СУДА» (16+)
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.25 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.35 Т/С «ДЕЛО ВРАЧЕЙ»
16.30, 19.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.25 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)
18.40 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ» С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ» (16+)
20.35 Д/Ф «БЕЛЫЙ ДОМ, ЧЕРНЫЙ ДЫМ»
22.35 Д/Ф «ГЕРОИ «МЕНТОВСКИХ ВОЙН»
23.25 Т/С «КАРПОВ» (16+)
00.25 «СЕГОДНЯ. ИТОГИ»
00.45 ФУТБОЛ. ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА. «КУБАНЬ» (РОССИЯ) - «ВАЛЕНСИЯ» (ИСПАНИЯ). ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
02.55 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ» (0+)
04.00 «ЧУДО ТЕХНИКИ» (12+)
04.35 Т/С «ВЕРНУТЬ НА ДОСЛЕДОВАНИЕ»
06.30 «ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА. ОБЗОР»

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10 Х/Ф «ПУТЧ»
08.00 «УТРО НА 5» (6+)
10.45, 16.00, 19.00 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30 Х/Ф «ТЕЛОХРАНИТЕЛЬ»
13.30 Х/Ф «ГЛАВНЫЙ КОНСТРУКТОР»
17.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
18.00 «ЗАЩИТА МЕТЛИНОЙ» (16+)
20.00, 20.30, 21.00 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ»
21.30, 22.20, 23.25 Т/С «СЛЕД»
00.20 Х/Ф «СВАДЬБА В МАЛИНОВКЕ»
02.20 Х/Ф «СОБАКА НА СЕНЕ»

Пятница, 4

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.35 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» (12+)
11.55 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
13.10 «ВРЕМЯ ОБЕДАТЬ!»
13.50 «ДОБРОГО ЗДОРОВЬИЦА!» С ГЕННАДИЕМ МАЛАХОВЫМ (12+)
14.40 «ИСТИНА ГДЕ-ТО РЯДОМ» (16+)
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.25 Т/С «ДОМРАБОТНИЦА»
16.15 «САМЫЙ ЛУЧШИЙ МУЖ» (16+)
17.10 «ЗА И ПРОТИВ» (16+)
18.00 «ЖДИ МЕНЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБИТРАМИ
19.50 «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН»
20.50 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 «ГОЛОС» (12+)
00.40 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ» (16+)
01.30 Х/Ф «ДРАЙВ»
03.25 Х/Ф «КАГЕМУША»
«РОССИЯ 1»
06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.55 «МУСУЛЬМАНЕ»
10.05 «ТОЛИ»
10.25 «САГАЙ СУУРЯАН»
10.45 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
11.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» (12+)
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.10, 20.40 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
12.50, 15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

13.00 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
14.00 «ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ» (12+)
15.15 ДНЕВНИК СОЧИ-2014
16.00 Т/С «ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
17.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЕ ОБСТОЯТЕЛЬСТВА»
18.30 Т/С «ДЕТЕКТИВНОЕ АГЕНТСТВО «ИВАН-ДА-МАРЬЯ»
19.30 «ХИТ»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ»
22.00 Т/С «СВАТЫ-2»
00.20 Х/Ф «ВАСИЛЬКИ ДЛЯ ВАСИЛИСЫ»
02.20 Х/Ф «КАЧЕЛИ»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.40, 20.30, 00.40 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 Х/Ф «ПЕТЕРБУРГСКАЯ НОЧЬ»
13.20 Д/Ф «ИГРАЕМ ИДУ РУБИНШТЕЙН»
14.00 «ПИСЬМА ИЗ ПРОВИНЦИИ»
14.25 Д/Ф «ФЕНИМОР КУПЕР»
14.35 Х/Ф «РАСПИСАНИЕ НА ПОСЛЕЗАВТРА»
16.00 «ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА»
16.50 Д/С «ПЛАНЕТА ЕГИПЕТ»
17.40 Д/Ф «ИГОРЬ ИЛЬИНСКИЙ. ЖИЗНЬ АРТИСТА»
18.35 «БИЛЕТ В БОЛЬШОЙ»
19.15 Д/Ф «КАМИЛЬ ПИССАРРО»
19.25 «ИГРЫ КЛАССИКОВ»
20.45 Д/Ф «ЮРИЙ НИКУЛИН. КЛАССИКА ЖАНРА»
21.15 «ИСКАТЕЛИ»
22.00 Х/Ф «ЗОВИТЕ ПОВИТУХУ»
23.45 «ЛИНИЯ ЖИЗНИ»
01.00 Х/Ф «ИНКВИЗИЦИЯ»
02.30 «НЕСЕРЬЕЗНЫЕ ВАРИАЦИИ»
02.55 Д/Ф «АЛИСА В СТРАНЕ ЧУДЕС: ЗАЗЕРКАЛЬЕ ЛЬЮИСА КЭРРОЛЛА»

ТНТ

07.00, 23.00, 01.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+). ПОГОДА
07.30 ТЭЦ-3 (6+). ПОГОДА
08.30, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+)
09.00 «ДОМ-2. LIVE» (16+)
10.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
11.30 Х/Ф «ПОЦЕЛУЙ НА УДАЧУ»
13.30 «УНИВЕР.» (16+)
14.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». «МИРОВЫЕ НОВОСТИ» (16+)
14.15 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ» (16+)
14.30, 18.00 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ» (16+)
15.00 «СТУДИЯ 17» (16+)
15.30 Т/С «УНИВЕР. НОВАЯ ОБЩАГА» (16+)
19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». «НОВЫЕ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ» (16+). ПОГОДА
19.15 «ДО И ПОСЛЕ» (6+)
20.00 «КОМЕДИ WOMAN» (16+)
21.00 «КОМЕДИ-КЛАБ» В ЮРМАЛЕ (16+)
22.00 «КОМЕДИ СЛАВ. БЕЗ ГРАНИЦ» (16+)
23.30 «ХБ» (18+)
00.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+)
01.30 Х/Ф «УБИТЬ МИССИС ТИНГЛ»

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С «ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30, 09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
07.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
08.00, 00.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+). ЗУРХАЙ
08.35 «РАДАР-СПОРТ» (6+)
09.00 «УТРО С «ТИВИКОМОМ» (6+). ЗУРХАЙ
10.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
10.30 «ХОЧУ ЗНАТЬ!» (12+)
11.05 Т/С «АВРОРА»

12.45 М/Ф
13.05 «КТО ТАКАЯ САМАНТА?» (16+)
13.30 Х/Ф «ПРИНЦ И НИЩИЙ»
15.20 Х/Ф «ЦЫГАН»
17.05 Д/Ф «АЛЛА ПУГАЧЕВА. ЖИЗНЬ ПОСЛЕ ШОУ»
18.05 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ» (12+)
19.00 «ВО САДУ ЛИ, В ОГОРОДЕ» (12+). ЗУРХАЙ
20.05 Д/Ф «ЧЕЛОВЕК И ВРЕМЯ»
21.00 Д/Ф «ЛИВИЯ. ТРИ ЦВЕТА ВРЕМЕНИ»
22.00 Х/Ф «КРАСАВЧИК ДЖО»
00.30 Х/Ф «ПОБОЧНЫЙ ЭФФЕКТ»
02.10 «НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ» (16+)

СТС

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/Ф «НУ, ПОГОДИ!» (0+)
07.00 М/С ПАРЯЩАЯ КОМАНДА»
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ» (12+)
08.00, 13.30, 14.00, 17.30 Т/С «ВОРОНИНЫ» (16+)
09.00, 13.00, 18.30 «МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ» (0+)
09.30 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «ВЯЛЫЕ ПАРУСА»
10.30 Х/Ф «ШАЛУН»
12.20, 15.00 «6 КАДРОВ»
12.30 Т/С «КУХНЯ» (16+)
15.05 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ»
16.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
17.00 Т/С «КУХНЯ»
19.00 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «ГОРИ ОНО ВСЕ... КОНЕМ!»
20.25 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «СМЕШНЯГИ»
21.45 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «ОЧЕНЬ СТРАШНОЕ СМЕШНО»

23.15 Х/Ф «ПРОПОВЕДНИК С ПУЛЕТОМ»
01.40 Х/Ф «ТРОЕ В КАНОЭ»
03.25 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 «НТВ УТРОМ»
09.35, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.55 «ДО СУДА» (16+)
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.25 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.35 Т/С «ДЕЛО ВРАЧЕЙ»
16.30, 19.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.25 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)
18.40 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ» С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ» (16+)
20.30 «ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!» (16+)
21.30 «ХОЧУ В ВИА ГРУ!» (16+)
23.25 Х/Ф «ПРОСТО ДЖЕКСОН»
01.20 «ЛУЧ СВЕТА» (16+)
01.55 Т/С «ПРЕДАТЕЛЬ»
03.50 Т/С «ВЕРНУТЬ НА ДОСЛЕДОВАНИЕ»
05.40 Т/С «ЧАС ВОЛКОВА» (16+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30 «СЕЙЧАС»
07.10 «МОМЕНТ ИСТИНЫ» (16+)
08.00 «УТРО НА 5» (6+)
10.35 «ДЕНЬ АНГЕЛА» (0+)
11.30, 12.30, 13.30, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 17.30, 18.30, 02.45, 03.45, 04.45, 05.45, 06.45, 07.40, 08.40 Т/С «ТЕНИ ИСЧЕЗАЮТ В ПОЛДЕНЬ»
20.00 «ПРАВДА ЖИЗНИ». СПЕЦРЕПОРТАЖ (16+)
20.30, 21.20, 22.00, 22.45, 23.25, 00.10, 00.55, 02.00 Т/С «СЛЕД»

Суббота, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.50, 07.10 X/Ф «ТЕГЕРАН-43»
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
08.35 «ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!»
09.20 M/Ф «ДЖЕЙК И ПИРАТЫ НЕТЛАНДИИ»
09.50 M/С «СМЕШАРИКИ. НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ»
10.00 «УМНИЦЫ И УМНИКИ» (12+)
10.45 «СЛОВО ПАСТЫРЯ»
11.15 «СМАК» (12+)
11.55 Д/Ф «ИННА ЧУРИКОВА. «НЕ ПРИНЦЕССА! КОРОЛЕВНА!!!»
13.15 «ИДЕАЛЬНЫЙ РЕМОНТ»
14.10 ЛЕДНИКОВЫЙ ПЕРИОД
17.10 «КУБ» (12+)
18.10 Д/Ф «ГОЛОС. ЗА КАДРОМ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.15 «УГАДАЙ МЕЛОДИЮ»
19.45 «КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?»
20.45 «МИНУТА СЛАВЫ. ДОРОГА НА ОЛИМП!» (12+)
22.00 «ВРЕМЯ»
22.20 «СЕГОДНЯ ВЕЧЕРОМ» (16+)
00.00 X/Ф «ХИЩНИК»
02.00 X/Ф «ОДИН ДОМА-4»
03.35 Д/Ф «УПАВШИЙ С НЕБА»
04.00 БОКС. БОЙ ЗА ЗВАНИЕ ЧЕМПИОНА МИРА. АЛЕКСАНДР ПОВЕТКИН - ВЛАДИМИР КЛИЧКО
05.30 Т/С «СЛЕДСТВИЕ ПО ТелУ-3»

«РОССИЯ 1»

- 05.55 X/Ф «ДВОЙНОЙ ОБГОН»
07.35 «СЕЛЬСКОЕ УТРО»

- 08.05 «ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ»
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
09.20 «ПЛАНЕТА СОБАК»
10.25 «СУББОТНИК»
11.05 «БИЗНЕС-ВЕКТОР»
11.25 «МАКС-2013. БЫТЬ НА ВЫСОТЕ - НАША РАБОТА»
11.40 «ДЕНЬ УЧИТЕЛЯ»
12.20 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.55 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ» (16+)
13.25 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
13.55 «ТАНКОВЫЙ БИАТЛОН»
15.30 X/Ф «ОБМЕНЯЙТЕСЬ КОЛЬЦАМИ»
17.30 «ТАНЦЫ СО ЗВЕЗДАМИ»
21.00 ВЕСТИ В СУББОТУ
21.45 X/Ф «ОТПЕЧАТОК ЛЮБВИ»
01.40 X/Ф «ТОЛЬКО ВЕРНИСЬ»

КУЛЬТУРА

- 07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00 «БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ»
11.35 X/Ф «РАСПИСАНИЕ НА ПОСЛЕЗВАТРА»
13.00 «БОЛЬШАЯ СЕМЬЯ»
13.55 Д/С «ПРЯНИЧНЫЙ ДОМИК»
14.20 X/Ф «УТРО БЕЗ ОТМЕТОК»
15.25 M/Ф «КОШКИН ДОМ»
15.55 Д/С «ДИКАЯ ПРИРОДА ГЕРМАНИИ»
16.50 «КРАСУЙСЯ, ГРАД ПЕТРОВ!»
17.15 Д/Ф «ВАВИЛОНСКАЯ БАШНЯ. СОКРОВИЩЕ МЕКОНГА»
18.10 «СМОТРИМ... ОБСУЖДАЕМ...»
20.30 X/Ф «ЦИРК»
22.00 БОЛЬШАЯ ОПЕРА
23.30 «БЕЛАЯ СТУДИЯ»
00.15 СПЕКТАКЛЬ «АКВИТАНСКАЯ ЛЬВИЦА»
02.55 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ» С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ
03.25 «ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО»

ТНТ

- 07.30, 08.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+). ПОГОДА
08.00 «КАРТЫ МИРА»-1 (12+)
09.00 «РОССИИ ВАЖЕН КАЖДЫЙ РЕБЕНОК» (12+)
09.10 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». «НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ» (16+). ПОГОДА
09.25 «АФИША» (12+). ПОГОДА
09.40 «МУНГЭН СЭРГЭ» (12+)
10.00 ТЭЦ-3. ЛУЧШЕЕ (6+)
10.30 «ПРО ДЕКОР»
11.00 «ШКОЛА РЕМОНТА» (6+)
12.00 «ДУРНУШЕК.НЕТ» (16+)
12.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
14.00 «СОМЕДИ WOMAN» (16+)
15.00 «КОМЕДИ-КЛАБ» В ЮРМАЛЕ (16+)
16.00 «СОМЕДИ БАТТЛ. БЕЗ ГРАНИЦ» (16+)
17.00 «STAND UP»
18.00 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ» (16+)
19.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ. ПОГОДА
20.00 X/Ф «ГАРРИ ПОТТЕР И ФИЛОСОФСКИЙ КАМЕНЬ»
23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+). ПОГОДА
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА» (16+)
00.30 X/Ф «ОПРАВДАННАЯ ЖЕСТОКОСТЬ»

ТИВИКОМ

- 06.30, 09.30 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
07.00, 09.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
07.30 «ВО САДУ ЛИ, В ОГОРОДЕ» (12+)
08.00, 11.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+). ЗУРХАЙ
08.30 M/Ф
10.00 «УТУМАТА» (16+). ЗУРХАЙ
10.30 «ДОМАШНИЙ ЗООПАРК» (0+)
11.30 «СЧАСТЬЕ ЕСТЬ!» (12+)
12.15 X/Ф «ВИРТУОЗЫ»
16.00 «ДОКАЗАТЕЛЬСТВО ВИНЬ» (16+). ЗУРХАЙ
17.00 Т/С «СПАЛЬНЫЙ РАЙОН»

- 18.00 «ВЫСОЦКИЙ. ПОСЛЕДНИЙ ГОД» (16+). ЗУРХАЙ
19.00 «ПОПУЛЯРНАЯ ПРАВДА» (16+). ЗУРХАЙ
19.30 X/Ф «НЕРАЗГАДАННОЕ»
21.30 «НА ВЫЛЕТ» (16+) СПОРТИВНО-ЮМОРИСТИЧЕСКОЕ ШОУ.ЗУРХАЙ
22.30 X/Ф «ЗАПРЕТНАЯ МИССИЯ»
00.20 «НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ» (16+)

СТС

- 08.00, 08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 M/Ф «АЛЭШИНЫ СКАЗКИ» (0+), «ТРОЕ ИЗ ПРОСТОКВАШИНО» (0+), «КАНИКУЛЫ В ПРОСТОКВАШИНО» (0+), «СНЕГИРЬ» (0+), «КОТ КОТОФЕВИЧ»
07.40 M/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО»
07.55 M/С «РОБОКАР ПОЛИ И ЕГО ДРУЗЬЯ (6+)»
08.10 «ВЕСЁЛОЕ ДИНОУТРО» (0+)
08.30, 16.00 «МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ» (0+)
09.00 M/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ» (6+)
09.25 M/С «ДРАКОНЫ И ВСАДНИКИ ОЛУХА»
09.50 M/С «СКАЗКИ ШРЭКОВА БОЛОТА» (6+)

- 10.05 «102 ДАЛМАТИНЦА» (12+)
12.00 Т/С «ПОСЛЕДНИЙ ИЗ МАГИКЯН» (16+)
14.00, 23.25 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «ПАДАЛ ПРОШЛОГОДНИЙ СМЕХ»
15.25, 16.55 «6 КАДРОВ»
15.35, 16.30 Т/С «ДАЁШЬ, МОЛОДЁЖЬ!»
17.15 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «ГОРИ ОНО ВСЁ... КОНЁМ!»
18.40 X/Ф «МУМИЯ»
21.00 X/Ф «МУМИЯ ВОЗВРАЩАЕТСЯ»
00.50 X/Ф «В ЭТУ ИГРУ МОГУТ ИГРАТЬ ТРОЕ»

- 02.35 Д/Ф «ПУРПУРНЫЕ КРЫЛЬЯ. ТАЙНА ФЛАМИНГО»
04.05 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

- 06.40, 04.05 «ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ»
08.25 «СМОТР» (0+)
09.00, 11.00, 14.00 «СЕГОДНЯ»
09.15 ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ» (0+)
09.45 «ИХ НРАВЫ!»
10.25 «ГОТОВИМ С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ» (0+)
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА» (16+)
11.55 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК» (0+)
13.00 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС» (0+)
14.25 «Я ХУДЕЮ» (16+)
15.30 «ДНК» (16+)
16.30 «СВОЯ ИГРА» (0+)
17.20 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...» (16+)
18.20 «ОЧНАЯ СТАВКА» (16+)
19.25 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
20.00 «ЦЕНТРАЛЬНОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ» С ВАДИМОМ ТАКМЕНЕВЫМ
20.50 X/Ф «ОДЕССИТ»
22.45 «ОСТРОВ» (16+)
00.15 X/Ф «ИГРА В ПРАВДУ»
02.05 «БУЛЬДОГ-ШОУ» (18+)
03.00 АВИАТОРЫ (12+)
03.35 «ДИКИЙ МИР» (0+)
06.00 Т/С «ЧАС ВОЛКОВА» (16+)

5 КАНАЛ

- 09.40 M/Ф «СКАЗКА О ЦАРЕ САЛТАНЕ»
10.35 «ДЕНЬ АНГЕЛА» (0+)
11.00, 19.30 «СЕЙЧАС»
11.10, 11.55, 12.35, 13.15, 13.55, 14.40, 15.35, 16.25, 17.15, 18.20 Т/С «СЛЕД»
20.00, 20.55, 21.45, 22.40, 23.40, 00.35 Т/С «АПОСТОЛ»
01.30 X/Ф «ВОЛКОДАВ»
03.35 X/Ф «ТЕЛОХРАНИТЕЛЬ»
05.25 X/Ф «СТО СОЛДАТ И ДВЕ ДЕВУШКИ»

Воскресенье, 6

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 X/Ф «ТЕГЕРАН-43»
08.45 «АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН» (16+)
09.20 M/Ф «АЛАДДИН»
09.45 M/С «СМЕШАРИКИ. ПИН-КОД»
09.55 «ЗДОРОВЬЕ» (16+)
11.15 «НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ»
11.35 «ПЮКА ВСЕ ДОМА»
12.25 «ФАЗЕНДА»
13.15 Д/Ф «СВАДЕБНЫЙ ПЕРЕПОЛОХ»
14.10 X/Ф «ЛЫСЫЙ НЯНЬКА: СПЕЦЗАДАНИЕ»
16.00 Д/Ф «МУСЛИМ МАГОМАЕВ. СЕРДЦЕ НА СНЕГУ»
17.05 Д/Ф «МУСЛИМ МАГОМАЕВ. «ТЫ МОЯ МЕЛОДИЯ»
19.00 ЛЕДНИКОВЫЙ ПЕРИОД
22.00 ВОСКРЕСНОЕ ВРЕМЯ
23.00 «ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ: ДАВИД ТУХМАНОВ»
01.10 X/Ф «КРЕПКИЙ ОРЕШЕК-4»
03.30 X/Ф «ТО, ЧТО ТЫ ДЕЛАЕШЬ»

«РОССИЯ 1»

- 06.30 X/Ф «ВЫСТРЕЛ В СПИНУ»
08.20 «ВСЯ РОССИЯ»
08.30 «САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР»
09.20 «СМЕХОПАНОРАМА»
09.50 «УТРЕННЯЯ ПОЧТА»
10.30 «СТО К ОДНОМУ»
11.20 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ». «СОБЫТИЯ НЕДЕЛИ»
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10 «ГОРОДОК»
12.45 «МОЙ ПАПА - МАСТЕР»
13.15, 15.30 X/Ф «ДЕРЕВЕНСКАЯ ИСТОРИЯ»
15.20 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
17.40 «СМЕЯТЬСЯ РАЗРЕШАЕТСЯ»
19.20 «НАШ ВЫХОД!»

- 21.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
22.30 X/Ф «ОЖЕРЕЛЬЕ»
00.30 «ВОСКРЕСНЫЙ ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ» (12+)
02.20 X/Ф «РАЗОБЛАЧЕНИЕ»

КУЛЬТУРА

- 07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ» С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ
11.35 X/Ф «ДОРОГА К МОРЮ»
12.50 «ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО»
13.20 «РОССИЯ, ЛЮБОВЬ МОЯ!»
13.50 X/Ф «ЧУДАК ИЗ ПЯТОГО Б»
15.15 M/Ф «ЗЕРКАЛЬЦЕ»
15.25 Д/С «ПЕШКОМ...»
15.55 «ЧТО ДЕЛАТЬ?»
16.40 КОНЦЕРТ «ЛУЧАНО ПАВАРОТТИ ПОСВЯЩАЕТСЯ...»
17.40 «КТО ТАМ...»
18.10, 02.55 «ИСКАТЕЛИ»
19.00 «КОНТЕКСТ»
19.40 «ЛИНИЯ ЖИЗНИ»
20.35 «РОМАНТИКА РОМАНСА»
21.30 Д/Ф «90 ШАГОВ»
21.45 X/Ф «АНДРЕЙ РУБЛЕВ»
00.55 «БИТЛЗ. ВОЛШЕБНОЕ ТАИНСТВЕННОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ»
01.45 Д/Ф «ВОЛШЕБНОЕ ТАИНСТВЕННОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ. КАК ЭТО БЫЛО»
02.45 M/Ф «КОТ И КЛОУН»
03.40 Д/Ф «ТАКСИЛА. ПЕРВОЕ ЛИЦО БУДДЫ»

ТНТ

- 07.30 X/Ф «ГАРАЖ»
09.10 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». «НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ» (16+). ПОГОДА
09.25 «МУНГЭН СЭРГЭ» (12+)
09.45 «ДО И ПОСЛЕ» (6+)
10.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» С АЛЕВАНТУЕВЫМ.ПОГОДА

- 11.00 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ» (16+)
11.30 «БУДЬТЕ ЗДОРОВЫ!» (12+)
11.50 «МУЗЕЙНЫЕ ТАЙНЫ» (6+)
12.00 «САШАТАНЯ» (16+)
12.30 ЧЕМПИОНАТ РОССИИ ПО ВОЛЕЙБОЛУ: СУПЕРЛИГА «ХАРА МОРИН» - УРАЛОЧКА» (СВЕРДЛ.ОБЛ.) (6+)
14.00 X/Ф «ГАРРИ ПОТТЕР И ФИЛОСОФСКИЙ КАМЕНЬ»
17.00 X/Ф «БЕЛОСНЕЖКА»: «МЕСТЬ ГНОМОВ»
18.50 «КОМЕДИ-КЛАБ». ЛУЧШЕЕ
19.30 «ВСЯ БУРЯТИЯ» (6+). ПОГОДА
20.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
21.30 «STAND UP»
22.30 «НАША RUSSIA» (16+)
23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+). ПОГОДА
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА» (16+)
00.30 X/Ф «СИРИАНА»

ТИВИКОМ

- 06.00 Д/Ф «ЧЕЛОВЕК И ВРЕМЯ»
07.00 «РАДАР-СПОРТ» (6+). ЗУРХАЙ
07.30 «ДОМАШНИЙ ЗООПАРК» (0+)
08.00 M/Ф
09.00 «ВО САДУ ЛИ, В ОГОРОДЕ» (16+). ЗУРХАЙ
09.30 X/Ф «ПРИНЦ И НИЩИЙ»
11.30 «СЧАСТЬЕ ЕСТЬ!» (12+)
12.15 «ШКОЛЬНОЕ ТВ»
12.40 «ХОЧУ ЗНАТЬ» (12+)
13.10 X/Ф «КРАСАВЧИК ДЖО»
15.00 «РАДАР-СПОРТ» (6+)
15.30 «ВАШЕ ПРАВО» (16+). ЗУРХАЙ
15.45 Д/Ф «ПЕТРА: КРАСНАЯ СТОЛИЦА ПУСТЫНИ»
16.10 «ДОКАЗАТЕЛЬСТВО ВИНЬ» (16+). ЗУРХАЙ
17.00 Т/С «СПАЛЬНЫЙ РАЙОН»
18.00 «ЛИЛЯ БРИК. МАКСИМАЛЬНОЕ ПРИТЯЖЕНИЕ» (16+). ЗУРХАЙ
19.00 «ДОМАШНИЙ ЗООПАРК» (0+). ЗУРХАЙ

- 19.30 X/Ф «КАЛЛАС НАВСЕГДА»
21.40 X/Ф «ЛЮБОВЬ ПРИХОДИТ ТИХО»
23.30 Д/Ф «АЛЛА ПУГАЧЕВА. ЖИЗНЬ ПОСЛЕ ШОУ»
00.30 «НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ» (16+)

СТС

- 08.00, 08.30, 08.50, 11.05 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 M/Ф «СОКРОВИЩА ЗАТОНУВШИХ КОРАБЛЕЙ» (0+), «ВИННИ-ПУХ» (0+), «ВИННИ-ПУХ ИДЁТ В ГОСТИ» (0+), «ВИННИ-ПУХ И ДЕНЬ ЗАБОТ» (0+), «КОМАРОВ»
07.40 M/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО»
07.55 M/С «РОБОКАР ПОЛИ И ЕГО ДРУЗЬЯ (6+)»
08.30, 16.00 «МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ» (0+)
09.00 M/С «ДРАКОНЫ И ВСАДНИКИ ОЛУХА»
09.30 «ДОМ МЕЧТЫ» (16+) РЕАЛИТИ-ШОУ
10.00 Т/С «ПОСЛЕДНИЙ ИЗ МАГИКЯН» (16+)
12.00 «СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО»
13.00, 17.00 «6 КАДРОВ»
13.40 X/Ф «МУМИЯ»
16.30 Т/С «ДАЁШЬ, МОЛОДЁЖЬ!»
17.05 X/Ф «МУМИЯ ВОЗВРАЩАЕТСЯ»
19.30 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «ОЧЕНЬ СТРАШНО СМЕШНО»
21.00 X/Ф «ПРИНЦ ПЕРСИИ. ПЕСКИ ВРЕМЕНИ»
23.05 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». «СМЕШНЯГИ»
00.25 X/Ф «ХАРЛИ ДЭВИДСОН И КОВБОЙ МАЛЬБОРО»
02.15 X/Ф «ТОЧКА ОБСТРЕЛА»
03.55 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

- 07.00, 04.20 «ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ»
09.00, 11.00, 14.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»

- 09.15 «РУССКОЕ ЛОТО ПЛЮС» (0+)
09.45 «ИХ НРАВЫ!»
10.25 «ЕДИМ ДОМА»
11.20 «ПЕРВАЯ ПЕРЕДАЧА» (16+)
11.55 «ЧУДО ТЕХНИКИ» (12+)
12.25 «ПОЕДЕМ, ПОЕДИМ!» (0+)
13.00 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ» (0+)
14.20 X/Ф «АНТИСНАЙПЕР. ВЫСТРЕЛ ИЗ ПРОШЛОГО»
16.10 «СВОЯ ИГРА» (0+)
17.00 «БЫВАЕТ ЖЕ ТАКОЕ!» (16+)
17.25 «ОЧНАЯ СТАВКА» (16+)
18.30 «ВРАГИ НАРОДА» (16+)
19.20 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»
20.50 X/Ф «ОДЕССИТ»
22.45 «НОВЫЕ РУССКИЕ СЕНСАЦИИ» (16+)
23.45 «КАК НА ДУХУ» (16+)
00.50 «ЕГОР 360» (16+)
01.25 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.10 СОГАЗ - ЧЕМПИОНАТ РОССИИ ПО ФУТБОЛУ 2013 - 2014 ЦСКА - «ДИНАМО»
05.20 «ДИКИЙ МИР» (0+)
06.00 Т/С «ЧАС ВОЛКОВА» (16+)

5 КАНАЛ

- 07.20 M/Ф (0+)
11.00 «СЕЙЧАС»
11.10 «ИСТОРИИ ИЗ БУДУЩЕГО» С МИХАИЛОМ КОВАЛЬЧУКОМ (0+)
12.00, 12.35, 13.05, 13.40, 14.15, 14.45, 15.15, 15.50, 16.20, 16.55, 17.25 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ»
18.00 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ. О ГЛАВНОМ»
19.00 «ГЛАВНОЕ»
20.00, 20.50, 21.40, 22.40, 23.35, 00.30 Т/С «АПОСТОЛ»
01.30 X/Ф «ГЛАВНЫЙ КОНСТРУКТОР»
04.05 X/Ф «ДЕЛА ДАВНО МИНУВШИХ ДНЕЙ»
06.00 Д/Ф «ЛЕГЕНДАРНАЯ ТРОЙКА»

ВОЗРАСТНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В ТЕЛЕПРОГРАММЕ

В телепрограмме с 27 августа, согласно ФЗ от 29.12.2010 «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию», вступающей в силу с 1 сентября 2012 года, будут присутствовать знаки о возрастных ограничениях:

- 0+ - от 0 до 6 лет
6+ - от 6 до 12 лет
12+ - от 12 до 16 лет

- 16+ - от 16 до 18 лет
18+ - старше 18 лет

МОНГОЛОЙ ТЕЛЕВИДЕНИ ОРОН ДАЯР

ДДЭШТВ гэнэн компани Ази даяар Монголой телевизийн 40 гаран сувгуудыг, тийхэдэ англи, герман, ород, хятад хэлэтэй DW-Asien, Outdoor TV, Bloomberg TV, Yvэр Монгол ТВ, Одон ТВ, SupremeMaster, Australia TV, Дом Кино, Музыка, Телекафе, ССТV-5, Шанхай, Бээжин гэхэ мэтэ каналнуудыг үзүүлжэ байдаг томохон эмхи юм.

Энээхэн компани Буряад Республикада ерээжэ, Монголой телевидениин бүх сувгуудыг, мүн англи, герман,

ород, хятад хэлэтэй сувгуудыг харуулха тоног түхээрэмжэ Улаан-Үдэдэ, Агада худалдажа, угсаржа эжилээ. Монголой, Увэр Монголой, Хятадай, Австралиин телевидени үзэхэ дуратай хаа, иимэ утаһаар холбоо барина: 8-924-396-79-00. Монголой сансарын телевидениин хүлээн абагшын (приемнигой) үнэ - 5000 түх, танай гэр байшанда угсаржа тохиргоо хэхэ ажалтайгаа (с установкой, настройкой) - 8000 түх.

Үнэгэрхэн зуун жэлэй агшан зуур

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ проект

Б.Э.Жалсанов 57 жэл соо суг хамта жаргал дүүрэн ажаһууһан наһанайнгаа нүхэр Намсалма Бүдаевнатай.

Бадма Жалсанов – урма согтой хүн, үсэд ангуушан, гурбан хүүгэдэй эсэг, олон тоото аша гүшанарай үбгэн аба, элинсэг эсэг. Тэрэ 17 наһатайдаа Суулгын 7 жэлэй нургуули дүүргэмсээрээ, Улаан Армийн сэрэгэй албанда татагдажа, Эрхүүгэй авиационно нургуулида курсантаар эльгээгдэе юм. Тиин удангүй 1944 оной май наһада ахамад сержант Б.Жалсанов Бада станцида авиамеханигаар, һүүлдэнь Хабаровск шадар албаяа бээлүүлээ, Японтой дайнда хабаадаа. Дайнай дүүрэхэдэсье, Бадма Эрдынеевич 1951 он болотор авиаполкдо албаяа үргэлжэлүүлээ.

Нютагаа бусахадаа, нэн түрүүн Улаан-Үдын авиазаводто хабсарагша слесарээр хүдэлөөд, үни удаан сагта түрэл Суулгынгаа МТС-тэ болон "Суулгын" совхоздо слесарь, механик, электрик мэргэжлүүдээр ажаллаа. Бадма Эрдынеевич зондоо хүндэтэй, нютаг соогоо алтан гартай дархан, ажалша бэрхэ хүн гэжэ суурхалан юм. Суулгада тэрэнэй гарай хүрөөгүй гэр байранууд үгы ёһотой. Бадма Эрдынеевич һүүлэй 20 жэлэй туршада Улаан-Үдэдэ ажаһуухадаа, аша гүшанарайнгаа баярта авиазавод шадар үргэн ехэ гэр бодхоогоо юм.

Цокто (Архип) Алсаханов, Эхирид-Булагадай аймагай түрүүшын түрүүлэгшэ, 1918 он.

Ц. Алсаханов 13 хүүгэдтэй гэр бүлэдэ түрэнэн юм. Теэд 30-аад онуудай хамалган хашалганай үе, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн энэ гэр бүлье ехээр дайража гараа. Мүнөө энэ сута угай эршүүлэй талаһаа уг залгажа ябаһан хүниие нэрлэхын аргагүй. Ахынь – Федор Алсахановай –хүбүүн Василий дайнай эхиндэ алдалан унаа гэнэн мэдээн бии. Харин Цоктын түрүүшын намганһаа гараһан ехэ басаган Сержуня хадамда гараад, Ураал руу ажаһуугша һэн. Хоёрдохи намганһаань гараһан Изольда басаган дээдэ нургуулида ороходоо, обогоошье нэлгэхэ баатай болоо – арадай дайсанай үри наһаһае институтда абахагүй гэжэ айгаа. Изольда Архиповна фронтовик, Усть-Ордын окружкой нэгдэхи секретарь байһан С.И.Енисеевтэ хадамда гараһан.

Алсахановтан тухай намда түрэлын – РСФСР-эй габьяата багша, хэлхээ холбооной техникумдэ олон жэлдэ зааһан Павлина Сергеевна Бадиева-Нефедова хөөрөжэ үгөө. Тэрэ дээрэ хэлэгдэнэн зоной урданай фото-зурагуудые хадагалжа ябаа. Павлина Сергеевнагай эжы Анна Алсаханова - Цоктын түрэнэн эгэшэ. Тэрэ Капсал нютагай С.К.Нефедовтэ хадамда гараа.

Сталинградтай түлөө байлдаанда бүрээд арадай хүбүүд, басагад эрэлхэг баатарар дайралдаа.

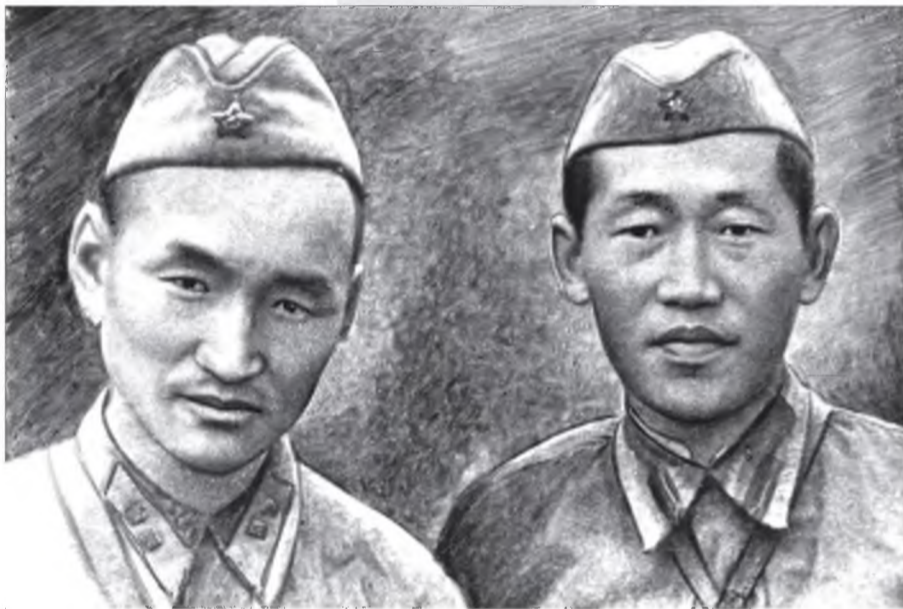
Энэ суута хотые Забайкалда бүридхэгдэнэн 87-дохи, 116-дахи, 311-дэхи, 321-дэхи болон 399-дэхи дивизинүүд, тиихэдэ Сибириин 8 дивизи болон 2 стрелково бригада хамгаалалсаа.

Забайкалиин сэрэгүүд сооһоо 304-дэхи стрелково дивизи хамаһаа түрүүн хамгаалалгын шанга тулалдаануудта хабааһан байна. Забайкалецүүд дайсаанда ехэ хохидол үзүүлээ. 1942 оной август наһаһаа генерал-майор И.М.Макаровай 116-дахи стрелково дивизи Сталинград хамгаалалсажа ороо. Энэ сэрэг 1941 оной эсэс – 1942 оной эхин багаар баһал Забайкалда бүридхэгдэжэ, генерал К.С.Москаленкын 1-дэхи гвардейскэ армийн бүридэлдэ дайралдаа. Котлубань, Самофаловка, Гумрак шадархи байлдаануудта хабаадаа.

Дайсанай Волго мүрэн руу дүтэлһэн частьнуудыень хүрээлхэ зорилго бээлүүлэгдээгүй, зүгөөр забайкалецүүд дайсанай ехэнхи сохилтые өөр дээрээ абаа, 1942 оной сентябриин 11-дэ 116-дахи стрелково дивизи хамгаалгын байлдаануудта хабаадаа. Һүүлдэ олонхи частьнуудыень Сталинградтай үйлсэ гудамжануудаар фашистнуудтай дайралдаа.

Июлиин эсэс багаар Сталинградска областиин Калинин гэнэн түмэр харгын участок дээрэ подполковник А.И.Валюгинай хүтэлбэрилдэг Забайкалиин 321-дэхи стрелково дивизиин түрүүшын частьнууд бугаа. Энэ сэрэг 1942 оной март наһада байгуулагдаа юм. Дивизи ехэнхидээ Шэтын можын, Буряадай болон Яхадай автономно республикануудай комсомол залуушуулаа бүридхэгдөө. Ганса буряад яһатан аяар 4 мянган байгаа. Гадна Эрхүүгэй сэрэгэй-политическэ училищиһаа Буряадай политическэ хүдэлмэрилэгшэд ерэлсээ: Буда Шагланов, Бато Буурлов, Бадмацырен Дашиев, Цокто Номтоев, Борис Батуев, А. Вампилов, Галсан Цоктоев, Бальжир Цыренов, Михаил Тарабаев, Иван Литвинцев...

Сталинградта дайралдаһан сэрэгшэд Ц. Н. Номтоев болон С. М. Дугарон. Сентябрь, 1942 он.

Һүнад: Анна Алсаханова–Нефедова, Федор Алсахановай хүбүүн Василий, С. К. Нефедов. Зогсонод: Лидия Павлова ба Дмитрий Степанов.

Хүндэтэ үншагшад, хэрбээ хоморой фото-зурагуудтай һаа, тэдэнээ редакцидамай эльгээжэ, бүгэдын һонорто дурадхыт гэжэ таанадтаа ханданабди. Айл бүхэнэй хадагалаанда иимэ баялиг олдохол байха. Тэдэнээ ерээдүйнгөө үеынхидтэ дамжуулаял.

Манай хаяг: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвили, 23, каб.62; электрон хаяг: unep@mail.ru Тел.: 21-64-36. 60-46-89.

«Угай зам» сониной материалнууд хэрэглэгдэбэ.

Боохоной аймагай Хоргелок нютаг тоонтотой

М.К.Балтахонов дайнай эхилхэдэ, мэргэжэлтэ офицер байгаа.

1942 оной февраль наһада М.Балтахонов Калининска фронтын 29-дэхи армийн 369-дэхи стрелково дивизиин 929-дэхи артополкын огневой взводой командираар дайнда морддо. 1943 оной март соо Михаил Константинович капитанай зэргэдэ 2-дохи Белорусска фронтын 929-дэхи артополкын гаубична батареин командираар дайралдаа. Тиихэдэ тэрэ 21 наһатай байгаа. Залуу хүбүүндэ сэрэгэй орёо техникэ, сэрэгшэд болон офицернуудые хүтэлбэрилхыень даалгаа.

Суг дайралдаһан нүхэдэйн тэмдэглэхээр, тэрэ бэрхэ, һайн бэлдэхэлтэй артиллерист, эрэлхэг зоригтой хүн байһанаа гэршэлээ. Тэрэнэй взводой командир байһан В.Д.Шейнгауз М.Балтахоновой наһанайн нүхэртэ бэшгэ бэшхэдээ, булта ехэ хүндэлдэг байһанаа тэмдэглээ. Шадмар бэрхээр морёор гүйлгэдэг, ябаганшье хүнэй гарахагүй намагаар гарадаг байһан тухайн бэшээ. Үшөө нэгэ сэрэгшэнь, радист Л.Г.Быстрицкий командираа иигэжэ дурдаа: "Бултанда хүндэтэй хүн һэн. Ёһотой офицер, ухаатай хүтэлбэрилэгшэ, хододоо саб гэмэ нягтаар бээе абажа ябадаг, бэрхээр мори унадаг байгаа". Иигэжэ буряад арадай хүбүүн дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ эрхим артиллерист болон шадмар мори унагша гэжэ суурхаа.

Польшын дэбисхэр дээрэ добтолгын байлдаануудай үедэ Балтахонов хүндөөр шархатаа юм. Бээе аргалууланһанайнгаа һүүлдэ Германида Совет сэрэгэй батареин командир ябаа. 1946 ондо нютагаа бусаа.

Эхэ ороноо хамгаалагша комбат Балтахонов Улаан Одоной, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай I шатын орденуудаар, "Германие илаһанай түлөө", "Варшавые сүлөөлһэнэй түлөө" болон бусад медальнуудаар шагнагданхай.

Дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ Михаил Константинович түрэл колхоздоо счетоводоор хүдэлөө, партиин эмхийн секретаряар хунгагдаа. Удаан Эрхүүгэй университеттэ һуража гараад, Нүхэдэй райОНОгой инспекторээр эльгээгдээ. 1960 онһоо хойшо Укырей 8 жэлэй нургуулиин түүхын багшаар, директорээр хүдэлһэн намтартай. Мүнөө энэ нургуулида хизаар ороноо шэнжэлгын музей соо М.К.Балтахонов тухай дурасхаал нангингаар хадагалагдадаг, Хоргелок гэнэн тоонтодонь тэрэнэй нэрээр нэрлэгдэнэн гудамжа бии.

ЗОХЁОХЫ АЖАЛЫЕНЬ ЗОРИГЖУУЛҮН НАНАЙ ХАНИ НҮХЭР

Буряад арадаймнай оюун бэлигтэ поэт
Алексей Данилович БАДАЕВАЙ дурасхаалда.

1959 ондо Буряадай литература болон искусствын 2-дохи декада Москва хотодо болоо бэлэй. Энэл үедэ Алексей Даниловичтай дүтэ танил болоо нэм. 1973 ондо Буряадаймнай литература болон искусствын үдэрнүүд Москвада болоһон юм. Алексей Бадаев эндэ хабаадалсаһан юм. Даширабдантай уулзаад, өөрынгөө ушар захяа хэлэн байгаа ха. Нэгэтэ Даширабдан Батожабаймни иигэжэ хэлээ нэн: "Бэлигтэй манай поэт Алексей Данилович гэшэмнэй Цыжиб нүхэртөө шэнэ плащ абахаа нанана. Ши ябалсаад, тэрэ хэрэгтэй юумыень абалсыш".

Баймга сагай ошоходо, Цыжиб Очировнтай танилсаа бэлэйб. Даширабдамни энэ Алексей Даниловичта эхэ дуратай байһан юм нэн. Хэдыш он нэм даа, нананагүйб: хоёр уран зохёолшод Агын тойрогээр уншагдааараа, хүн зонтой уулзалга хэнэн юм. Ябаһан лэ газартань аргагүй эхэ хүндэ, ямба байһан ха. Тэрэ үедэнь Даширабданиинь духаряа баридагүй, гансал тарган мяха, бууза баридаг, харин хоюуланайнгаа түлөө духаряа Алексейн хэм соохонь баряад байдаг нэн ха. Эхэл түбшэн, үлүү үгэгүй, зохид хүнтэй ябаад ерээб гэнэн юм.

Ямар хайндэр нэм, нананагүйб даа, Алексейтэн олон уран зохёолшодыг гэр бүлөөрнэ уряад, намайе баһал уриһан юм.

Алексей Даниловичнай "Товары Бурятии" магазинай тэндэ уужам, 3 таһагтай гэртэ түбхинэн байгаа. Цыжиб Очировнаны нягта, нарин, тон бэрхэ хүн байһанаа харуулаа. Яһалал эхээр хүндэ, ямбада хүртэжэ, бүгэдэ баясаа нэмди.

Нэгэтэ зунай саг нэн. Алексей Цыжиб хоёр ерээд, намайе 5-дахи километртэ гэшэ нэн ха, дачадаа абаашажа хүндэлбэ, гэр байраа, таримал огородоо харуулаа нэн. Иимэл бэрхэ ажалша, хайн хайханаар түбхинэһыень харахадаа, тон эхээр баясаа нэм даа. Наһатай болоходо хашартай байна даа. Цыжиб Очировнам "ямар байнат" гэхэдэнь, би

"хүлнил үбдэнэ" гэхэдэм, нарһанай шэлбүүһэ, сай, даһан гурбаар эдэгээ нэм гэбэ. Тэрэнэйм хүүлээр Алексей Цыжиб хоёрни нэгэ мэшээг нарһанай шэлбүүһэ асаржа үгөө юм. Тэрэ аргые урдань поэт Матвей Рабданович Чойбонов заажа үгөө юм. Би эхэл баярлаад лэ, 3 дахин энэ бүридхэл бусалгажа, үбдэгүүдэ аргалжа, хайн болоо нэм. Үлэнэн шэлбүүһээ хүгшэдтэшье тараагаа даа.

Даширабданай 70 жэлэй ойн болоходо, эхэл олоороо Ага нутагын ошообди: Совминай ноён дарга Манжуев Геннадий Николаевич, аяар Яхадһаа мэдээжэ поэдүүд Семен Петрович Руфов Мария нүхэртээ, бэлигтэй манай Буряад арадай поэт Алексей Данилович Бадаев Цыжиб Очировнатыа, мэдээжэ зохёолшо Дылгыров Дугар Абидуевич, бишье ошолдоо нэм. Ага дээрэ мание Агымнай тойрогой эхэ олон дарганар угтаа. Тэндэ эхэ олон хүн зонтой уулзулба. Мание угтажа, Могойтоһо манай хурьган Нанзаров БазарСада Намжилевич, дүү басаганай Балжама Одбоевна болоод Агын музейн директор, эрдэмэй кандидат Жигжитжаб Доржиев гвоздика сээгүүдтэйгээр угтаа бэлэй. Үшөө Балданжабон Жамьян ахын нүхэр һама абгай ерээ бэлэй. Тэрэ үдэшэ соелой байһан соо Д.О.Батожабай тухай дурсалгын, нонин хөөрэлдөөн болоо нэн.

Удаань мание эхэ кафедэ урижа, амтан хоол болоод архи

аршаанаар хүндэлөө бэлэй. Хүндэ ямын хүүлээр ерэнэн айлшад бүгэдэ Могойто – Догой руугаа гүйлгэлдэбди.

Догоймнай дарга Рабданов Владимир Рабданович түрүүтэй бүхы нютагаархид хүл дээрээ байжа, мание угтаба.

Догойноо уужам эхэ соёлой байһан соо 400 гаран зоной олонхын буряад дэгэл хубсаһатай, хүюун, дорюун зантай, ажалша малша, элдэб олон спортсменүүд, багшанар сугларжа, найр нааданай эхилхые хүлээжэ байгаа нэн. Буряад Республикын Министрүүдэй Сөвөдһээ ерэнэн Геннадий Николаевич Манжуевта үгэ үгтэжэ, юбилейгэйн хайндэр эхилээ бэлэй. Нютагай дарганар болоод бэшэшье уран зохёолшын танилнууд дурасхаалай дулаан үгэнүүдые хэлэбэ.

Удаань нютагай арадай театр наада табиба. Эхэ нонин юумэниинь гэхэдэ, Владимир Рабданович, ажалай түрүү ветеранууд, хүгшэд, үбгэд, хүбүүд, басагад олоороо Будда бурханай Магтаал маани уншабад.

хургуулиин багшанар, хайхан хоолойтой олохон зон гоёр дуу дуулажа, аргагүй хүхилдөөн, баяр болоо бэлэй. Улаан-Үдһөө артист Болот Боров, Хажидма Аюржанаева гэгшэд эхэ хайханаар

дуулаһан концерт нааданай удаа бүхы зоние столово ошожо, хүндэ ямын эдээ хоол, хатуу харые барихые урижа хүндэлбэд. Энэ Даширабданайнгаа 70 жэлэй юбилейдэ аяар Саха-Яхадһаа Мария нүхэртээ ерэнэн яхад арадай бэлигтэй поэт Семен Руфов, Геннадий Манжуев, Дугар Дылгыров гэгшэд Ага нютагай суута аршаанда ошожо сохюулба, хүртэбэд. 70 жэлэй найр нааданай удаа ерэнэн айлшад Шэтэ хото морилбодди. Шэтын вокзал орожо, Улаан-Үдһээ бусаха билет абаха гэхэдэмнай, һуури үгы, 2 хоног хүлээхэт гэбэ. Тиэхэдэнь үндэр сарюун поэт Семен Руфов, шуран бэрхэ Цыжиб Очировна хоёрнай вокзалай даргада орожо, ямар хэрэгээр ябаһанаа мэдүүлжэ, гуйжа байжа, билеттэй бидэнээ болгожо, тиигэжэ булта бусаа бэлэйбди.

Алексей Данилович Бадаев эхэ, эсэгынгээ эхэл буянай хүсөөр, өөрөөшье тон золтой хүн байһандаа, иимэл бэрхэ, шуран Цыжиб Очировнатыа үргэмжэтэй, эбтэй эетэй, жаргалтай 39 жэл соо ажаһуугаа. Цыжиб шангаһан, урид ханаатай, уран гартай уран оёдолшо хүн гээшэ. Миний мэдһээр, Цыжиб Очировна Николай Дамдиновта, хани нүхэртэнь Александра Мужановнада, манай басаганда

дулаахан булган малгай шадмар бэрхээр оёжо үмдэхүүлээ нэн. Даширабданай 80 жэлэй юбилейн болоходо, Цыжиб намда юрын зөөлөхөн бүдөөр оёһон 2 блузка бэлэглээ бэлэй. Эхэл баярлажа, үни удаан үмдөөб даа.

Нүхэрэйнгөө мордоһоной хүүлдэ Цыжиб Очировна поэт-нүхэрэйнгөө нэрэ мүнхэлжэ ябана. Мемориальна хайхан портрет-хатгай бүтээбэ, номуудыень олоор хэлбүүлбэ, дуунуудайн кассетэнүүдые гаргаба.

Уран гоё шүлэгүүдые, композиторнуудай хүгжэмтэй дуунуудайн дискнүүдые бүри олоор гаргуулба - ёһотойл үнэн наһанайн үнэн сэхэ нүхэр байһанаа гэршэлбэл даа.

Он жэлэй ошоходо, сагшы хубилна. Оюун бэлигтэй Буряад арадаймнай хубүүд, басагад хэлэн, бүтээһэн юумэнь хэтын хэтэдэ мартагдахагүй ха.

Цыжиб Очировна Алексей Даниловичынгаа шүлэг дуунуудай номууды, хүгжэмтэй дискнүүдые олоор гаргажа, арад зондоо бэлэглэжэл байгыт даа. Олон аша гүшанарайнгаа хайхан үргэмжэтэй һуужа, буянтай 100 наһа элдэхэмнай болтогой!

намасуу БАТОЖАБАЙ,
ажалай ветеран.

«Гуа сэсэн хатан -2013» конкурсно

БАГШАНАРАЙ БАГША, БЭЛИГТЭЙ ЭРДЭМТЭН

Хэбэд номхон Хэжэнгын, бурханһаа үгэнэн бэлигтэй, буряад хэлэнэй үгүүлэлгын нюусые шадмарар шэнжэлжэ, хорон нютагайнгаа бууралхан аба эжынэрээ хүндэлжэ, хүсэл, зориг, оролдолго, абьяас, бэлиг, талаан – бүхы дээрнэ амжалтатгайгаар ажалдаа хэрэглэжэ ябаһан Буряад Республикын габыята багша, Росси гүрэнэй дунда мэргэжэлтэнэй һуралсалай хүндэтэ хүдэлмэрлэгшэ, Буряадай Гүрэнэй университетэй Үндэһэтэнэй гуманитарна институтай доцент, педагогикын эрдэмэй доктор Лхасаранова Баирма Бастуевна юм.

Лхасаранова Баирма Бастуевна 1960 оной хабарай дулаахан эхин нарада түрэнэн байна. Хүн түрэхэнөө уг гарбалаа дээшлүүлжэ, нэрээ үргэдхэжэ ябахые оролдодог ха юм даа. Угай түүхын хууданые иран хаража үзэбэл, иимэл даа: нютаг нугадаа мэдээжэ, эрдэм бэлигтэй, ажалша, арад зондоо хүндэ ямбаараа суутай Жалбагын Бааһатын Лхасаранай Бүүбэйн үнэр баян гэр бүлын гурбадахи басаган үри болоно. Алтан дэлхэйн жама ёһоор мэргэжэлтэй, шадмар томоотой Булад Бастуевич, Батор Бастуевич гэнэн хоёр аханартай, үлзы хэшэг тангариглан байдаг Суглэгма дүүхитэй.

Буряад зоной заяагаар, аба эжын буянгаар, ном шудалха дуратай, шамбай шуран Баирма Хэжэнгынгээ дунда хургуули эрхэмээр дүүргэжэ, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшын институтай

хари хэлэнэй факультэдэй оюутан болоо нэн. Оюутан ябаха наһандаа хари хэлэнэй абьяасые бээдээ мэдэржэ, шэнжэлгын арга боломжонуудтай танилсаһан, Буряад, Росси гүрэн соогуур мэдээжэ багшанартай байһандаа, Баирма Бастуевнагай ходоодоо омогорхожо, баясажа ябадагынь гэршэлэе.

Өөрын нанал бодолһоо хэлэнэй баялиг шудалалга нөөсэлдэг гээшэ ха юм. Баирма Бастуевна институтдаа эрхимээр дүүргэжэ, олон шабинараа өөрынгөө дуратай ажалда хабаадуулжа, залуу багша мэргэжэлэйнгээ оньһые хараадаа абаһан юм.

Үлгэн эхэ дэлхэйн инаг дуранай харгын хорбоодо Баирма Бастуевна дорюун, сээр сэхэ ханаатай, дээдэ мэргэжэлтэй Мархаев Батор Намгумовичтай хуби заяагаа холбон, гэр бүлэ боложо, Олег Сэсэг хоёр үриез гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргэжэ, Улаан -

Үдэ хотодо ажабайдалаа зохёон ажаһуунд. Мүнөө сагай ажабайдалда энэрхы сэдхэлтэй хүгшэн эжы аба хоёр үнэтэй сэнтэй, угаа дамжуулха Арсалан ашяа үндылгэжэ, ахамидаралай талаар ухаансар бодолнууды хэлэжэ ябана ха юм даа.

Хүн угаа уһанда хаяхагүй, эхэ тоонтоёо магтуулха, эхэ эсэгынгээ нэрые үргэхэ, дээдын заяагай эршэдэ хүрэхэ гэжэ энэ наһан соогоо оролдодог гээшэ.

Баирма Бастуевнагай ажабайдалай утаһа хараад үзэбэл, иимэл даа. Хэдэн жэлэй туршада Хориин аймагай Удинскын дунда хургуулида англи хэлэнэй багшаар ажаллаһан, тэрэнэй удаа хорёод

гаран жэл соо Буряад Республикын багшанарай колледждо ажаллана. Үндэһэн буряад хэлэнэйнгээ баялигы үргэдхэн дэмжэн, буряад хэлэ бэшэгэй багша гэнэн хоёрдохи мэргэжэлэ амжалтатгайгаар шудалан гараһан. Эрмэлзэл эхэтэй, буряад хэлэнэй баялигы мэдэрхэ аргатай байһандаа, Баирма Бастуевна шэнжэлхы ажалаа амжалтатгайгаар ябуулһан. Оюутны түрэл хэлэнэйнгээ баялигтай танилсуулжа, методикын талаар арга боломжонууды шэнжэлэн зааж, шэнхэдхэлгын проектууды бэлүүлжэ, Буряад орон соогоо Багшанарай багша боложо суурхан ябана. Багша хүнэй ажал хадаа гансал үдэр бүхэнэй хэшэлһээ дулдыдадаг бэшэ, харин ерээдүйн багшанарта туһаламжа болгожо, олон номууды, методическа пособиууды бэлдэжэ хэлбэнэ.

2012 луу жэл Баирма Бастуевнада эхэ үргэмжэтэй байгаа. Монгол хайхан орондо, Европын гүрэнүүдээр мэдээжэ болоһон, эрдэм бэлигтэй академигүүд болон профессорнуудһээ бүридхэн соведэй урда Баирма Бастуевна педагогикын эрдэмэй докторой нэрэ зэргэдэ зорюулагдаһан «Методика обучения орфоэпии бурятского языка в начальной школе в условиях диалекта» гэнэн диссертаци эрхимээр хамгаалһан байна.

2013 оной февраль нарада Росси гүрэнэй дээдэ аттестационно комиссиин президиумэй дураджалаар, Россин Федерациин һуралсалай болон эрдэмэй министерство педагогикын эрдэмэй доктор гэнэн үндэр нэрэ зэргын дипломыень өөрынгөө зарлигаар ород гүрэндөө баталһан байна. Буряад орон дотор буряад хэлэнэй баялигы шэнжэлжэ ябаһан эрдэмэй жасада нэрэн алтан гуурһаар бэшгэдэбэ.

Уян зөөлэн сэдхэлтэй эжы, эрдэм бэлигтэй багша, педагогикын эрдэмэй доктор Лхасаранова Баирма Бастуевна Хэжэнгэ нютагаа, аба эжынгээ тоонтоёо, Буряад ороноо Росси болон Монгол гүрэнүүдээр суурхуулжа шадма гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Замби түбин тэг дунда, залаатай буряад малгай мэтэ, номин долгын соо миралзан, номхон хэбэд Хэжэнгэ тоонтоёо Баирма Бастуевнада сагаан хадаг нэмэрижэ, Буян хэшэг үрээбди!

Надежда ДОНДОВА,
Буряад Республикын
багшанарай колледжын
буряад хэлэ бэшэгэй
факультэдэй декан,
Росси гүрэнэй дунда
мэргэжэлтэнэй һуралсалай
хүндэтэ хүдэлмэрлэгшэ.

Элинсэгүүдэй захяа заршам бү мартая

БУУРАЛ АБГАЙН НУРГААЛНУУДНАА

Урданай буряадуудай эртэ урда сагнаа сахижа ябаһан заншалнууд гүнзэги удхатай байдаг. Мүнөө үе хүрэтэр ехэнхи гурим заншалнууд тэрэ шэгтээ сахигдангүй мартагданхай. Мүнөө үеын үндэр наһатай ахай абгайнарай олонхинь бурхан шажан, урда сагай ёһо заншалнуудые хуушараа гэжэ тоолодог үедэ үндһэн байдаг. Комсомол залуушуул бүхы урданай ёһо заншалтай тэмсэжэ, шэнэ үеын шэнэ хүнүүд боложо ябаа ха юм даа. Тиимэһээ мүнөө үсөөхэн үлһэн үндэр наһатай аха захатанай алтан үгын нургаал сахиха манда ехэ шухала. Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Цымжид Доржиева абжаагай нагаса эжынэ ехэ хүзэгшэ, номтой абгай байһан тула багшын мэргэжэл шэлһэн зээ басагаая хүмүүжүүлхэ үедөө хулинсагуудайнгаа нангин нургаалнуудай нюуса дамжуулжа шадаа. Мүнөө Цымжид Доржиевнагай хөөрөө дамжуулая. Энэ хөөрөөндөө бэлигтэй багша ябаһан Буда-Ханда Жигмитовна Цырендоржиевагай хэһэн шэнжэлэлгын ажал үндһэлэн абтагдаа.

Мүнөө сагта хэсүүхэн байдал тохёолдоод байна. Иигэжэ хэлэхэдэмни, хүн арсаха бээ. Үнэхөөрөөшье, ажаһуудал ехэтэ найжараа, үмдэхэ хубсаһан, эдэе хоол элбэг дэлгэрэнхэй, үгытэй зон үсөөн, ажалшые бэлээр олдомоор, элдэб шэнэ онһото техникын ашаар байдал найжаржал байна. Зүгөөр, хүн зоной харилсаан ехэтэ муудаа. Холо жэшээ бэдэржэ ябангүй, эндэхэнэл байһан хүршэнэрөө, түрэл гаралаа адаглая.

Бэе бээе хүндэлхэ, танигдаагүй хүнһөө аягүйрхэхэ, аха захатаниие хүндэлхэ гэжэ мэдэрэлнүүд үгы боложо байна. Харин урданай сагта аха зониие хүндэлхэ гэхэн алтан нургаал юунһээшье дээрэ тоологдоод, бүхы ажаһуудалайн гол боложо үгэдэг байгаа.

ХҮН АХАТАЙ, ДЭГЭЛ ЗАХАТАЙ БАЙДАГ

Дэгл захатай, хүн ахатай гэхэн сэсэн бодолтой онһон үгы буряад араднай анхан сагнаа сахижа ябаа бшуу. Хүүгэдтэ урдаа хараха аха зах нэн түрүүн эхэ эсэгэ болоно. Тэдэнэр хүүгэдэйнгээ али бүхы ажабайдалыень, нуралсалыень ударидаха болон залаха, захандаа үүргэтэй. Хүүгэд наадаһаашье ошоходоо, хаана, хэдтэй, хэды болотор наадаха зубшөөл абадаг. Ажал хэхэдээ, хайшан гээд хэхээе заалгаха. Ажаллаа дүүргэхэдээ, хэр найн шанартайгаар хэһэнээ шалгуулха гэхэ мэтээр эхэ эсэгын харууһан доро ажаллажа, амаржа, наадажа, тэдэнһээ заабари абажа, урган хүмүүжэдэг элшэ.

Иимэ заршам алишые арадта байдаг. Ямаршые арад эртэ

урдын сагнаа тогтонижоһон нургаалнуудтай ха юм даа.

ДЭЛГЭР, ХОРОГУЙ СЭДЬХЭЛ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

Хүлөө шоройдожо, хүн болохоһоо хойшо түрэхэн нутагаа, үндэр наһатай үбгэд хугшэдөө, мүн эхэ эсэгэеэ хүндэлжэ нургадаг гурим угсата зониймнай дунда наринаар сахигдадаг байгаа. Бэшэг ном мэдэхгүйшые наа, хүбэлгэн ухаатай тэрэ үеын хүнүүд үхибүүдтэ иигэжэл найн, дэлгэр, хорогуй сэдьхэл хүмүүжүүлдэг бэлэй.

Арадай ёһо заншалнууд удахаараа адлирхуушые наа, олон янзын байдаг. Эдэ бүгэдые нэргээжэ, гуримшуулжа, илангаяа залуу үетэнэй дунда үргэнөөр нэбтэрүүлдэг болоо наа, хуймаата сагта алишые талаараа туһатай, сэгнэшгүй нүлөөтэй байха нэн.

Буряадуудай арадай педагогико гэшэ нүгэл тухай философско ойлгомжо үгэдэг гэшэ нэн. Сэртэй, нүгэлтэй, хорюултай гэхэн үгэнүүдые үхибүүд балшар бага наһанһаа дуулажа үндыдэг нэн. Алибаа юумэндэ үлүүсэ ехээр баярлахые гү, али ехэ шалтагаанай үгэдэ гуниглахые, мэдээ табитараа сухалдахые гү, али нурдэжэ айхые, хэмһээ гадуур уйдахые нэргылдэг байгаа.

Табан энэ мэдэрэлээр сэдьхэлээ халаяжа ябахада, хүнэй ами наһанда муу гэхэ. Арадай нургаал хадаа зохилдохо тухай ойлгосын ашаар хүниие хүн болгожо хүмүүжүүлхэ ойлгосо үгэдэг. Үхибүүд тон юрынхээр хүмүүжүүлэгдэжэ байһанаа ойлгонгүй, сэдьхэлдээ шэнгээжэ жэшээтэй нэн. Зүгөөр юрын шэнги энэ хүмүүжүүлгэ хадаа хэдэн мянгаад жэлдэ оролдожо бүрилдүүлһэн хэдэн үеын хүнүүдэй нэтэрүү ажалтай дүн байгаа бшуу.

ХҮН НЭРЭЭ ДОРОЙТУУЛХАГҮЙ

Үндэһэн арадай нэрэ хүндэ, омогорхол ямаршые яһанай хүндэ тон хэрэгтэй зүйлнүүд. Хэрбээ энэ мэдэрэлэйнгээ мохонхой наа, хүн гэшэ байгаалиһаа үгтэһэн шэнжэ шанараа тухандань хүргэжэ шадахагүй. Тиигэжэ хүнэй хүн нэрэ доройтожо магадгүй. Иимэ мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлгэдэ этнопедагогикын горитой анхарал хандуулагдадаг нэн. Жэшэнь, орон нутагаараа, үг гарбалаараа, уһа голоороо омогорхохо гэшэ нангин мэдэрэл бодолнуудай нэгэн гэшэ.

БОДИ СЭДЬХЭЛЭЙ БУУРАШАГҮЙ ХҮСЭН

Угсаатанаймнай хэр сагнаа сахижа ябаһан хүмүүжүүлгын захяа заршам гүн ехэ философско удхатай зүйл гэшэ.

Угай заншалһаа эшэ үндһэтэй байхадаа, боди сэдьхэл гэшэ

буурашагүй эршэ хүсэ, баян дэлгэр түхөөжэ шэдитэй бшуу. найхан сэдьхэл, гүн мэдэрэл, зүб үйлэ тээшэ хүтэлдэг арадай педагогикын үүргэ ехэ. Манай арадта эртэ сагнаа нааша гэр байрын ажабайдалда нарин нангинаар сахижа, хэшээжэ, сээрлэжэ ябадаг 500 гаран зүйлэй ёһо гурим байһан юм ха. Тиимэ ёһо гуримые хуушанай ном мэдэхэ хүнүүд дэбтэр, судар дээрэ бэшэжэ, хадагалжа ябадаг байһан гэдэг. Тиимэ захяа заабари мүнөөшье хүрэтэр хэшээжэ, сээрлэжэ ябадаг хүнүүд үндэр наһатан соо олон байхал даа.

Гэхэ зуура, мүнөө үеын залуу зон элинсэг хулинсагайнгаа ёһо гуримые мартажа гэхэ гү, али оройдошье мэдэхгүй, хэрэглэхэшыегүй болоһон ушарһаа сээрлэлгэ, хэшээлгэ гэхэн ойлгосонуудые тоохоёо болиһон саг ерэнхэй.

Хэзээдэшые гүн сэдьхэлэй хүмүүжэл хүгжөөхэ, найхан абари зантай болохо, шажан мургэлдөө шүтэхэ, аха захатанаа хүндэлхэ, бууралһаа үгэ дуулажа, бусалһанһаа ама хүрэхэ, дэгл захатай, хүн ахатай байдаг гэжэ мэдэржэ ябабал, найн саг эрьежэ ерэхэл даа.

найхан заншал нэргээгдээ

“ДААГА ДЭЛЛЭЭН” ГЭЖЭ ЁҢО ГУРИМАЙ НААДАН ЗАНШАЛТА БОЛОО

Буряад угсаатанай ажабайдал агта моритой нягта холбоотой байһан. Морин эрдэниие юунһээшье үлүүдэ тооложо, аршалан хамгаалан ябадаг байгаа. Баатар хүбүүнэй түрэхэдэ, тэрэнэй унажа ябаха хүлэг морин түрэдэг гэдэг нэн. Абай Гэсэрэй мүндэлэн түрэхэдэ, Шуумар баатар түрүүтэй 33 баатарнууд түрэхэн юм гэдэг. Тэдэ баатарнуудай унажа ябаха хүлэг морид гансата түрэхэн юм гээд түүхэ домогто хэлсэдэг.

Моридой эхирлэн түрэхэ ушар ехэ хомор юм. Иимэ үйлэ ямар бэ даа габыята ушартай холбоотой байдаг. Жэшэнь, Чингис хаанай унажа ябаха морид эхирлэн гэдэг. Буряад зоной ажабайдалда морин эрдэниин үүргэ ехэ байгаа. Мүнөөшье манай үеын байдалда, илангаяа хүүлшын үедэ морин эрдэниин анхан удханиинь нэргээгдэжэ эхилэнхэй. Мори урилдаан манай зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэн лэ зандаа. Гэбэшье мори ажаллаха, адууһа дэллэлгэ, заһалга, эмнилгэ гэшые тон адуунда хабаатай зон эрхилдэг байгаа. Тиимэһээ даага дэллэлгэ гэхэн ёһо заншалта үйлэ хэрэг Агын тойрогой Могойтын районной Ага-Хангил нутагта олоной анхаралда эгээл түрүүшынхией эмхидхэгдээ нэн. Тэрэ

гэхэнһээ хойшо Агын тойрогто жэл бүри даага дэллээн гэхэн заншалта найр наада эртын хабар эмхидхэдэг болонхой.

ЭГЭЭЛ ТҮРҮҮШЫН ДААГА ДЭЛЛЭЭН ТУХАЙ

Могойтын аймагай “Победа” ажахын адуушан Ринчинов Болодойдо Могойтын районной ажахынууд сугларжа, ёһотойл мориной найр үнгэргөө нэн. Морин эрдэниин шэхэ хужарлуулха, баясуулха, хүр хүлдэнь еөдэнь үргэхэ баһал шухала.

Ушарбай нутагай «Ажалшан» гэхэн фольклорно бүлгэмэйхид эндэ гоё найхан зүжэглэмэл үйлэ харуулба. Энэ нутагай “Магтаал” гэхэн ансамблиин эдир артистнар Жалсараев Очир Аюрзанаев Доржо хоёр эдэбхитэйгээр хабаадажа, мори унажа урилдаһан, мориной соло гүйсэдхэн байгаа.

Мориной найр наадан Ушарбайн фольклорно бүлгэмэй шэмэглэн наадаар эхилжэ, саашан ламанар морин эрдэниин хүр хүлдын, энхэ элүүр ябадалда арюун амгалан, сарюун байдалайнь түлөө уншалга хэбэ. Дүтэхэнэ хаалтатай байһан морид маани мэгзэм, хэсэ сохилгын абыа дуулахадаа, шэхээ нэртылгэн, өөдөө харан зогсоод бэлэй. Удаань нутаг бүхэнэй шамбай хүбүүд хаалтатай байһан адуун

хүрэг сооһоо даага ургалжа гү, али юрэ бариха, аһалдан даража унагаагаад, дэлһыень, һүүлын хиргабад.

Анхан сагта дэлһэ, һүүлын тайрахадаа, эмнидэг байгаа. Эмнээ гэшэ хадаа малайнгаа шэхые отолжо тэмдэглэхые хэлэнэ. Харин мүнөө эмнээ эртэ хабар үнгэргэн байжа, даага дэллээнэй ёһо заншал арад зоной һонорто табигдаа гэшэ. Морин эрдэниин нааданай гол үйлэ дүүрэхэ, мориной соло таталгын мурьсөөн эмхидхэгдээ. Нютаг бүхэн оролдожо, мориной соло гүйсэдхөө.

Буряад арадай найр наадан эрын гурбан нааданһаа бүридэдэг гэжэ мэдээжэ. Энэ үдэр баһал хүр харбаан, мори урилдаан, бүхэ барилдаан эмхидхэгдээ.

Морин эрдэниин найр наада эмхидхэжэ, хүлэг моридой хүр хүлдэ өөдэн үргэжэ, урдын заншал нэргээжэ, шэнжэлэл хэжэ, даага дэллээн тухай арад зондоо, мүнөө үеын залуушуулда мэдээсэл үгэн танилсуулха зорилготой энэ ехэ найр наада үүсхэгшэ Агын аймаг доторхи “Алтан жаса” гэхэн ниитэ бүлгэмэй түрүүлгэшэ Базаржаб Цыбендоржиевич Батомункиные онсо тэмдэглэлтэй.

Гүнзэги удха шанартай, дэмбэрэлтэ энэ найр ёһотойл үндэр хэмжээндэ үнгэрөө. Эндэ Могойтын аймагай “Победа” колхо-

зойхидой, илангаяа адуушан Болот Ринчиновэй үүргэ ехэ. Бүхы сугларагшадые, ехэ олон зониие бултыень сайлуулжа, сагаан эдээн болон мяхан табагаар хүндэлһыень онсо тэмдэглэлтэй. Удаадахи жэлын Догойн ажахынхид даага дэллэлгэ мориной эмнээтэй суг үнгэргэжэ, арад зоноо баясуулһан байна.

Цырегма САМПИЛОВА
энэ хуудаһа бэлдэбэ.

ИЛЮМЖИНОВ: МОНГОЛД төмөр зам барихад 10 дахин хямд

Монголын шинэ төмөр замын төслийн 26 хувь буюу 2000 км замд 1,2 тэрбум ам.долларын хөрөнгө оруулах болсон "Еврази фи-

нанс" сангийн үүсгэн байгуулагч Кирсан Илюмжинов энэхүү төслийн талаар Оросын "Дождь" телевизэд ярилцлага өгсөн байна.

-Төмөр зам барих нь одоо цагт "моод" болсон гэж хэлж болно. Ямар учир Та төмөр зам барих төсөл, тэр дундаа Монголыг сонгосон юм бэ?

-2010 оны зургаадугаар сарын 24-нд Монголын УИХ-аас төмөр зам шинээр барих төсөл хөтөлбөрийг баталсан. Энэ нь тус улсын төмөр замын салбар дахь төрийн шинэ бодлого юм. Нийт 5600 км төмөр зам шинээр барих уг төсөл нь гурван шат дарааллаас бүрдэх бөгөөд 1-2 дугаар шатанд 2016 онд 1800 км зам барихаар төлөвлөгдөж байгаа. 2012 онд Монголын Засгийн газар 51 хувийн төрийн эзэмшилтэй "Монголын төмөр зам" компани байгуулахдаа 400 сая ам.долларын хөрөнгө оруулсан. Мөн оны намар нь Монголын Засгийн газар тус компанийн 49 хувьд тендер зарласан. Манай "Еврази финанс" хөрөнгө оруулалтын сан хоёр үе шаттай явагдсан тус тендер оролцсоноор 2013 оны зургаадугаар сарын 20-нд ялсан. Монголын төмөр замын шинэ төслийн 26 хувийг эзэмших болсонд Монголын Зам тээврийн сайд А.Гансүх бидэнд баяр хүргэсэн.

- Хэрхэн барих, хаагуур тавигдах болоод ямар төрлийн зам болох талаар илүү тодруулахгүй юу?

-Сүүлийн жилүүдэд Монгол улс маш эрчимтэй хөгжиж байна. Энэ улс нь эрчим хүчний нүүрсний баялаг нөөц, зэсийн томоохон ордууд, төмрийн хүдэр, алт, мөнгө гээд Менделеевийн үелэх системийн бараг бүх эрдэстэй. 2012 оны үзүүлэлтээр ДНБ-ний өсөлт нь 18,5 хувьд хүрч, эдийн засгийн хөгжлийн хурдаараа дэлхийд тэргүүлэгч улс болоод буй. Тиймээс хөрөнгө оруулахад ийм таатай орныг олон улсын хөрөнгө оруулагчид ихээр сонирхох болсон. Баруун Европын орнуудын танилууд маань нэг бус удаа надад хандаж "Чи ази, Монгол хүн учир Монгол улс чамд илүү ойр байх болно" гэж хэлдэг байлаа. Энэ жил Монголын хэд хэдэн төсөлд хөрөнгө оруулах саналаа өгөөд байгаагийн нэгд нь нийхүү хамтран ажиллахаар болоод байна. Бид мөн хоёр ч орд газарт 20-30 хувийн хөрөнгө оруулах сонирхолоо илэрхийлсэн байгаа. Төмөр замаас гадна төмрийн хүдэр боловсруулах металлургийн үйлдвэр барих асуудлаар урьдчилсан хэлэлцээр хийсэн.

Яагаад Монголыг сонгосон гэвэл халимагчууд бид XVI зуунд 400 жилийн өмнө Монголоос тасарч гарсан учир өөрсдийгөө Монгол гэж бодож явдаг. Тиймээс ах дүүгийн холбоотой энэ улсад бидэнд ажиллахад ойр

дотно байх юм.

-Энэ төсөл хэр ашигтай вэ? Зардлаа хэр хурдан эргэн төлдөг юм бол?

-Энэ шинэ төмөр замыг барих санаа сэдэл ямар учир Монголын Засгийн газарт гарсан бэ? Үндсэн гол ордууд газар нутгийнх нь өмнөд, баруун өмнөд хэсэгт байрладаг. Дэлхийн хамгийн баялаг нөөцтэй ордууд газрын гадаргуу дээр бараг ил байдаг, харин тэнд төмөр зам байхгүй. Тиймээс эдийн засгийн хөгжил, аж үйлдвэр барьж байгуулах асуудал нь зам тээврийн дэд бүтэц сул хөгжсөнөөс шалтгаалан хүндрэлтэй байгаа юм. 2006 онд "Оросын төмөр зам" /РЖД/ болон бусад компаниуд төмөр зам шинээр барих, дэлхийн хамгийн сайн чанарын нүүрсний нөөцөөр баялаг Тавантолгойн ордыг ашиглах төслүүдэд хамтран ажиллах санал тавьж байсан. "Маш амттай" эдгээр төслийг АНУ ч сонирхож, Билл Клинтон, Өмнөд Солонгосын Ерөнхийлөгч, БНХАУ-ын дарга гээд л бүгд тийшээ очиж байлаа. Учир нь эдгээр нь дэлхийн хамгийн баялаг орд газрууд юм. Амласан 38 хувийн оронд арай бага хувийг санал болгосныг оросууд зөвшөөрөөгүй. Харин төмөр зам бариулах хөрөнгийг эргээд Монголын тал яаж төлөх талаар асуудал үүсч, бүх зүйл зогссон.

Гэтэл үүний зэрэгцээ Монголын Засгийн газар өмнөд хэсэгт бүх орд газруудыг дайран өнгөрөх төмөр зам шинээр барих тендер зарласан юм. Энэ төсөлд сонирхол татаж буй зүйл бол зардлаа 10 жилийн дотор нөхөх, 5,2 тэрбум ам.долларын хөрөнгө оруулахаас гадна Монголын Засгийн газар маш олон жил хамтарч буй "Deutsche Bank" болон Англи, Америкийн сангууд ажиллаж байгаа явдал юм. Төслийн бизнес төлөвлөгөө, ТЭЗҮ нь хөрөнгө оруулагчдын сонирхлыг маш ихээр татахуйц таатай.

- Төслийн 51 хувь Монголын төрд, 26 хувь нь таных бол үлдсэн хувь нь хэнийх вэ?

-Үлдсэн 20 хувийг Шар тэнгис дэх түүхий эдийн Дандон боомтыг эзэмших Хятадын компани авсан. Мөн гурван хувийг нь төмөр замын барилгын ажлаа хэдийнэ эхлүүлээд 220 км зам тавиад байгаа Монгол МСС компани бөгөөд гүйцэтгэгчээр нь сонгогдсон Өмнөд Солонгосын Самсунг компани нүүрс олборлож, барилгын ажлаа эхлүүлсэн.

- Та Орост ийм төрлийн бизнес хийх талаар бодож байсан уу? Орост хувиараа хөрөнгө оруулах боломж хэр байдаг вэ?

-Энэ төслийн таатай нэг нөхцөл нь хувьцаагаа төрд за-

рах боломжтой. Гэхдээ Монголын түншүүд цаашид удирдлагад оролцохыг санал болгосон. Орос олон орд газартай, мөн л сонирхол татахуйц. Даширамд сонирхуулахад, Монгол-Оросын хил дээр Тувагийн Бүгд найрамдах улс байдаг. Тэнд маш сайн чанарын нүүрсний орд газрууд бий. Тэрхүү сайн чанарын коксжих нүүрсийг хэрхэн гаргах асуудал тулгараад буй. Тодруулбал, мөн л төмөр зам барих хэрэгтэй. Монголын төмөр замын сайд болоод төмөр замын удирдлагуудтай уулзаж байхдаа газрын зураг үзсэн. Бид тэнд маш сайн санал тавих болно. РЖД компани Монгол руу чиглэсэн, цаашлаад Хятад хүртэл төмөр зам барина. Энэ нь өртөгийн хувьд хямд, эдийн засгийн талаасаа ч, хөрөнгө оруулалтаа эргэн нөхөхөд ч нэн таатай. Ер нь Монголд төмөр зам барих нь Москва-Казанийн хооронд төмөр зам барихаас 10 дахин хямд юм.

- Та РЖД компанитай ямар нэгэн урьдчилсан хэлэлцээр хийсэн үү?

-Төслөө боловсруулсан, хөтөлбөр гаргасан, мөнгөө төлчихсэн. Бид РЖД-д өөрсдийн саналыг өргөн барьсан. Одоо хэлэлцээрүүдийг хийх л үлдсэн.

Орчуулсан Э.ОД

АНХАА, ХАЛИУН НАРЫН "ХАЙРЫН РОМАНС"

Хослон дуучин гэр бүлийн хоёр буюу Х.О.Анхаа, Б.Халиун нар өөрсдийн цоо шинэхэн цомгоо фенүүддээ хүргэхэд бэлэн болжээ.

Мөн тэд нэгэн шинэхэн уран бүтээл дээр хамтран ажиллаад байгаа бөгөөд тун удахгүй сонсогчдын хүртээл болоход бэлэн болжээ. "Хайрын романс" хэмээх уран бүтээл нь хүмүүсийн нандан харилцаа болох чин сэтгэлийн хайрыг өгүүлэх аж. Хамгийн сонирхолтой нь энэхүү дууны килип нь бага хэмжээний жүжгийн дайттай бүтээл болсон гэнэ лээ. Нилээд хугацаанд урлагийн алтан тайзаа орхиод байсан хоёр хос маань ийнхүү урлагийн ертөнцдөө эргэн ирж буй бололтой. Э.ТЭКҮ

Энэ мэдээ танд таалагдаж байвал LIKE хийгээрэй. Танд баярлалаа.

Э.СУМЬЯА МӨНГӨН МЕДАЛЬ ХҮРТЛЭЭ

Унгарын нийслэл Будапешт хотноо болж буй бөхийн чөлөөт барилдааны дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээний гурав дахь өдөр эмэгтэйчүүдийн 51 кг-ийн жинд ОУХМ Э.Сумьяа мөнгөн медаль хүртлээ.

Тэмцээний хуваарийн дагуу өчигдөр эрэгтэй 74, эмэгтэй 48, 51 кг-ийн жингүүдийн барилдаан боллоо. 51 кг-ын жинд олон улсын хэмжээний мастер Э.Сумьяа нэгдүгээр тойрогт хийлсэн бөгөөд Вьетнам, БНАСАУ, АНУ-ын бөхчүүдийг ялснаар мөнгөн медалийн болзол хангалаа. Алтан медалийн төлөө БНХАУ-ын бөхтэй барилдаж, ялагдлаа.

48 кг-ийн жинд барилдсан Монгол Улсын Гавьяат тамирчин Ц.Энхжаргал украин, камеруний бөхчүүдийг ялж, Венесуэлийн бөхөд ялагдлаа. Ц.Энхжаргал дагах барилдаанд БНХАУ-ын бөхөд ялагдсанаар шагналт VII байр эзлэв.

Эрэгтэйчүүдийн 74 кг-ийн жинд олон улсын хэмжээний мастер Б.Анхбаяр нэгдүгээр тойрогт хийлж хоёрдугаар тойрогт Азербайжаны бөх Жабриал Хассановтай барилдаж, ялагдсанаар тэмцээнээ өндөрлүүлээ.

Өнөөдөр тэмцээний хуваарь ёсоор эмэгтэйчүүдийн 55, 59, 63 кг-ийн жингийн барилдаан болно. 55 кг ОУХМ С.Бямбацэрэн эхний тойрогт БНХАУ, 63 кг-д МУГТ

С.Батцэцэг венесуэлийн бөхтэй таарсан байна. Харин 59 кг-д Т.Мөнхтуяа эхний тойрогт хийлж, хоёрдугаар тойрогт польшийн бөхтэй учраа таарчээ.

Б.БИЛЭГ

МОНГОЛ ОРОНД ХҮН БАЙНА УУ

Өнөөдөр 21-р зуун гэхдээ шинэ зуун гэхээсээ өнгөрсөн 20-р зуун руугаа бид яваад байх шиг. монголын гэсэн бүх зүйл харийн орных болж дууслаа.

Саяхан нэг сонгуулийн реклам үзэж суулаа. Тэр рекламанд монгол хүний өмссөн дээлийг хятадын гэж бүртгэсэн гэнэ. Гэхдээ дээл яахав монгол хүнийг бүртгэж чадахгүй гэнэ ээ. Энэ юу гэсэн үг бэ. Бидний өвөг

дээдэс тэр дээлээ хэдэн мянган зуун жил өмсөөд ирсэн хувцасыг бүртгүүлж болно гэсэн ухааны юм яриад явж байдаг овоо сэтгэхүйтэй хүмүүс бас байх юм. Мөн гүн ухааныг судлаагүйч хүн ухааныг судалсан гэж байна. Юун гүн ухааныг судлаагүй гэж. Их эзэн Чингис хаанаас хойш өнөөг хүртэл бид гүн ухаан хүн ухаан бүгдийн судлаад ирсэн биздээ. Ингэж ард иргэдээ тэнэгийн гайхах хэрэг байна уу. Их засаг хууль гэж бидний агуу их хууль байна. Энэ хууль

бол тэр чигээрээ гүн ухаан гэж би боддог. Их эрдэмтэн яруу найрагч Р.Чойномын хэлсэнээр: Ядуу амьдралын минь зулай дээр өстөн ингэж суугаад Ярганы мөс үсэнд чинь билүүдэж байхад Ялалтын зэвсэгээс зугтааж инээж суухыг чинь хараад Яаж би инээлцэх юм бэ Уур минь хүрч байна гэдэг мөр цээжинд орж ирлээ. Нээрээ ч бидний толгой дээр 76 гэсэн ноход суугаад биднийг тавлаж байхад яаж бид тэд нартай цуг инээлцэх юм бэ. Энэ монголд хүн байна уу.....

ТҮҮХЫН ТЭМДЭГЛЭЛНҮҮД

БУРЯАД-МОНГОЛШУУДАЙ БОЛОН ХИТАДАЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКЫН ҮБЭР-МОНГОЛОЙ ХҮЛЭН-БУЙР АЙМАГАЙ ШЭНЭХЭЭН НЮТАГАЙ ТҮҮХЭ

(Үргэлжлэл. Эхинийн 27-ой, июлийн 11-эй, августын 1-эй, 8-ай, 22-ой, 29-эй, сентябрийн 12-ой, 19-нэй дугаарнуудта).

1946 оной намар уласай дотоодын дайнай байдалда түр сагай хубилалта боложо, Найман сагай сэрэг болон Үбэр-Монголой холбоото хуралын дайнай бодолгын шийдэхээр Шуулалта хаалгаһаа ухарин гараба. Гоминдаанай сэрэгэй хүсэн Шуулалта хаалга болон Чахар орон, Долон нуур хүрэтэр үргэжэбэ. Энэ үедэ Ринчин-Доржо хэдэн хэнэг хүнүүдтэй ханалаа нэгдэхэ, 9-гаар харын хүүлээр: "Манай хушуун эб хамта намтай харилсаагаа таһалжа, Гоминдаантай харилсаа байгуулаад, тэрэнэй дэмжэлгые хүлээн!" гэжэ тунхаг тарааба. Энэ үедэ хубисхалта намда ажалтай

байһан Самбуугай нама-Сурэн, Анандын Аюулгауй, Батын Доржо, Сундэбэй Санжайжаб дүрбэниие бариха гэжэ бэлэдхэл хэжэ байхадань, эдэ нүхэд мэдэжэ, гэр бүлээ орхижо, ганса бэээрээ тэрелжэ гараад, Шилийн гол шуулганай холбоото хуралай зохёон байгуулалта ба Үбэр-Монголой үртөө хамгаалха сэрэгий бэдэрэн ошожо, хубисхалай бүридэлдэ ороһон байна. Эдэ дүрбэн хүниие тэндэхи зон: "Дала дүрбэн хүбүүд" гэжэ нэрлэдэг болоһон байба.

Ринчин-Доржо урбалта хэхэеэ ниитэлхэнэйнгээ дараа олон түмэндөө: "Гоминдаан болобол Американ уласай шууд дэмжэлгые оложо, мүнөө үеын ниидэхэ агаарай онгосо, танк болон элдэб түхэлэй бүү зэбсэгээр тоноглоһон хэдэн зуун түмэн сэрэгтэй хэн тула "Ямаан дэгэлтэй,

ябаган балые удангүй хүнөөхэ!" гэжэ, суу гаргажа: "Гоминдаан бидэндэ ехэ хүсэнэй бүү зэбсэгээр туһалжа байна!" гэжэ мэдээсэл тараагаад, олон түмэн ба зэргэлжэ оршоһон хушуунай зондо өөрынгөө хүсэ гайхуулба. Батын Холхоон, Халзан Гутаб зэргын хүнүүд ба бусад хуурмаг Манжа улсай сэрэгтэ ябаһан зонһоо бүридэхэн зэбсэгтэ хүсэ байгуулаад, наһандаа хүрэхэн эрэгтэй зон сүмөөрөө "Сэрэг" гэжэ ниитэлэгдэбэ. Иигэжэ 1946 оной намарай хүүл багаһаа эхилээд, 1947 оной орой хабар болотор бүхэли үбэл, хабарай туршада ойро зэргэлжэ байһан газар оронүүд болон Бээсын хүмэ (Шилийн хото), зарим хушуунай түб зэргын газарнууды дээрэмдэхэ, үгы хаа, заха үзүүрээр үсөөн тоотой ябаһан найман замай сэрэг гү, али бусад ажалтай ябаһан хубисхалта кадр

зэргые барижа, бүү зэбсэг эд бараань буляаха зэргын маша олон дээрэмдэлгэ хэбэ. Жэшэнь, 1946 оной үбэл Бээсын хүмэдэ байһан холбоото хуралай удариха байгуулга ба Шилийн гол шуулганай албан байгуулгын зоной унажа ябаһан хэдэн арбан агта моридые булян абаандажа, Долон нуурта байрлаһан Гоминдаангай сэрэгтэ бэлэг болгон хүргэбэ.

**Доржо СУЛЬТИМОВ,
Жаргал БАДАГАРОВ
хуушан монголһоо оршуулба.
Оршуулагшад автарай
бэшэһэн ханал бодолнууды
хубилгангүй, байһан соонь
оршуулхаяа оролдоо.**

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

ПАМЯТИ УЧИТЕЛЯ

ков и сказала следующее: «Идет война. Для победы над врагом необходимо хорошее вооружение армии, обеспечение ее продовольствием. Продовольствие нужно и рабочим, кующим оружие, и другим жителям городов». В то время колхоз им. Н.К. Крупской первым в районе завершил хлебоуборку. Тогда А.Г. Митрошкиной было предложено стать председателем колхоза. Но она решила продолжить учебу в институте. Условия военные: 400 грамм хлеба, небольшая стипендия. Пришлось перевестись на физико-математический факультет ИГУ и выехать в Улан-Удэ, который стал для нее второй родиной.

В апреле 1942 г. была принята помощником начальника полтотдела по комсомолу Цаган-Усунской МТС Бурят-Монгольской АССР, затем 8 июня 1943 г. была утверждена первым секретарем Селенгинского айкома ВЛКСМ Бурят-Монгольской АССР. За этот период работы А.Г. Митрошкиной в районе произошли знаменательные события. Комсомольская организация колхоза им. Тельмана завоевала переходящее красное знамя ЦК ВЛКСМ. В 1944 г. на средства, заработанные комсомольцами на воскресниках по уборке урожая, был построен боевой самолет «Селенгинский комсомолец». Была получена телеграмма на имя Митрошкиной А.Г. от И.В. Сталина: «Боевой самолет «Селенгинский комсомолец» построен и летит немецких фашистов!». Затем 29 ноября 1944 г. она была утверждена в должности инструктора сельхозотдела Бурят-Монгольского обкома ВКП (б). 17 сентября 1945 г. уволена по собственному желанию в связи с поступлением в Иркутский университет. После окончания университета Анастасия Григорьевна (1950-1962 гг.) работала преподавателем русского языка и литературы в средних школах Ангарска Иркутской области.

В 1961 г. в жизни А.Г. Митрошкиной произошло знаменательное событие – она защитила кандидатскую диссертацию по теме

«Говор качугских (верхоленских) бурят». В 1962-1967 гг. она читала лекции в пединститутах Абакана, Павлодара, Кызыла по предметам «Общее языкознание», «Введение в языкознание», «Русская диалектология», «Историческая грамматика». В дальнейшем А.Г. Митрошкина (с 1967 по 2003 гг.) занимала должности и.о. профессора, профессора Иркутского государственного университета (г. Иркутск). Вела курсы: «Введение в языкознание», «Бурятский язык: фонетика, морфология, синтаксис, лексикология, словообразование», «Русская диалектология», «Руководство практикой по русской диалектологии», спецкурсы по ономастике с I-V курсов.

В течение всей жизни она непрерывно собирала и изучала бурятские имена, их происхождение и значение. Проф. А.Г. Митрошкина – автор более 100 научных работ по вопросам ономастики монгольских народов. Кроме того, ею разработаны для студентов бурятского филологического отделения Иркутского университета авторские спецкурсы по ономастике: «Введение в бурятскую ономастику», «Бурятская антропонимика», «Топонимика Прибайкалья», по языкознанию.

Монография А.Г. Митрошкиной «Бурятская антропонимия» (1987) посвящена анализу бурятских личных имен в лингвистическом и этнографическом аспектах. Впервые в монгольской антропонимике на обширном поле и архивном материале рассмотрены и систематизированы мотивы выбора и сферы употребления бурятских антропонимических единиц, выявлены пути пополнения именника за счет собственных ресурсов и заимствований.

Самостоятельную ценность представляет разработанная А.Г. Митрошкиной методика сбора полевых материалов, обобщенная в пособии для студентов университета «Методика сбора ономастического материала в Западном и Восточном Прибайкалье». В методике А.Г. Митрошкиной впервые введено понятие рода

применительно к антропонимии; разработана антропонимическая родословная таблица со многими параметрами: антропонимическая эра (точка отсчета поколений), количество лет в поколениях, понятие антропонимического диалекта; сформулированы основные требования к записям полевого материала. Данной методикой активно пользуются не только ученики и последователи ономастической школы А. Г. Митрошкиной, но и ее зарубежные коллеги.

Большое значение имела организация в Иркутском университете под руководством проф. А.Г. Митрошкиной регулярных научных конференций по проблемам ономастики Восточной Сибири и Центральной Азии, на которых наряду с учеными из других городов всегда принимали участие и ее студенты – члены ономастического кружка, руководимого А.Г. Митрошкиной. Благодаря деятельности А. Г. Митрошкиной в Иркутском университете сформировалась своя особая ономастическая школа, где разрабатывались основные разделы ономастики: антропонимия с прозвищами, топонимия с микропонимией, зоонимия, а также и своеобразная антропонимическая лексикография. Главным методологическим положением школы является построение научных трудов на полевых материалах в рамках родовых подразделений бурятского этноса. А.Г. Митрошкина писала: «Наша задача состоит в том, что мы должны добиваться того, чтобы ни один населенный пункт не оказался бы вне поля зрения ученых, чтобы не гибли живые материалы, уходя в иной мир со своими носителями».

Сегодня ее ученики сами стали руководителями научных направ-

лений в ономастике. Ученики А.Г. Митрошкиной, которым посчастливилось впервые приобщиться к научно-исследовательской работе в стенах Иркутского университета под ее руководством, всегда с благодарностью вспоминают уроки и наставления своего Учителя.

Значительна роль проф. А.Г. Митрошкиной и в подготовке научных кадров в области монголоведения. Под ее непосредственным руководством защищен ряд кандидатских диссертаций, авторы которых возглавляют кафедры, преподают в высших учебных заведениях. В монографии «Личные имена бурят» (2007), которая выдержала несколько изданий, впервые систематизирован и подвергнут тщательному анализу огромный языковой материал по антропонимике бурят. В замечательном труде проф. А.Г. Митрошкиной впервые исследована система именования бурят за большой период с XVII в. по настоящее время. Научные исследования А.Г. Митрошкиной – большой вклад в развитие отечественной монголоведческой науки. В своих научных трудах Анастасия Григорьевна неизменно отражала время, мышление, историю, проявляя творческую активность и многостороннюю лингвистическую эрудицию.

Светлое имя Анастасии Григорьевны Митрошкиной – мастера, увлеченного своим делом, авторитетного и талантливого ученого, яркого и незаурядного человека, умелого организатора науки и прекрасного Учителя, замечательной матери, бабушки и прабабушки, навсегда останется в нашей памяти. Мы выражаем искреннее соболезнование родным и близким по поводу невосполнимой утраты.

Коллеги; ученики, выпускники БФО ИГУ: Л.Д. Шагдаров, Д.Д. Нимаев, Д.Л. Шагдарова, Л.Б. Бадмаева, Е.В. Сундуева, Г.С. Доржиева, В.И. Семенова, И.А. Ламожапова, Ж. Майорова, Ц.Б. Базарова, Л.Б. Хазагаева, Ц.Ц. Бальжинимаева, Л.Д. Бадмаева, Ц.Ц.Д. Бальжинимаева, Л.С. Васильева, К.Е. Бугдашкина, В.Д. Бабуева, Р.Э. Ширавон, М.А. Очиров, Т.В. Самбялова, В.М. Цыбикова, М.М. Жамсаранова, И.Б. Васильева, И.Б. Нимаева, С.В. Шойбонова, И.А. Дамбуев и многие другие.

Институт монголоведения, буддологии и тибетологии Сибирского отделения Российской академии наук выражает глубокие соболезнования родным и близким по поводу кончины доктора филологических наук, профессора, одного из основоположников бурятской ономастики **МИТРОШКИНОЙ Анастасии Григорьевны.**

Выпускники Бурятского филологического отделения Иркутского государственного университета выражают глубокое соболезнование родным и близким по поводу кончины своего Учителя, доктора филологических наук, профессора **МИТРОШКИНОЙ Анастасии Григорьевны.**

“МИГАНДА”

Элүүр энхын булан

БЭЕЭ ЭЛҮҮРЖҮҮЛХЭДЭ, АША ТУҢАТАЙ*

Тээмэндэ Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй саадахи Славин тал-майн һүүлдэ болодог “Детский шахматный клуб” гэхэ гү, али үгышые наа, зариман “Мебель” гэжэ нэрлэдэг буудалда 37-дохи микроавтобусоор ябаһанаа буужа, тээ холохоно бэшэ, Комсомольская үйлсын 31-дэхи гэртэ оршодог “MIGUN” гэхэн ООО-гой эмшэлэлгын эмхидэ (салон) республикымнай мэдээжэ соёлшон Г- Н.Ц. Гунзыновой урилгаар анха түрүүшынхиде орожо һонирхоһон, бээ эмшэлүүлһэн байнаб. Бидэниие консультант Дарима Цыреновна ехэ зохидоор угтажа, байгша оной март нара соо нээгдэһэн энэ шэнэ эмхи тухай ехэ удхатайгаар хөөрөжэ үгэһэн байна.

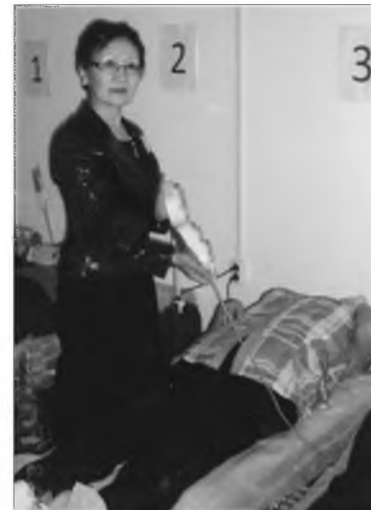
Ороһон зал соомнай “MIGUN NY-700E” гэжэ нэрэтэй, олон тусхай ороноуд (шэрээнүүд) тодхогдонхой байба. Эдэмнай хадаа термическэ нидхэрэлгэ (массаж) хэдэг ороноуд гээшэ. Эдэ ороноуд дээрэ хэбтэһэн зон гэдэһэн дээрэ хэдэн прожектор - лампануудтай томошог түхээрэлгэ табинхай, харин хоолойдоо, үгышые наа, нүгөөдүүлһын нюдэеэ заахан пулаадаар хушанхайнууд, тиин дээрэһэнэ багахан прожектор-түхээрэлгэ нүгөө гартаа баринхайнууд хэбтэжэ байбад. “Энэ хадаа инфракрасна элшэнүүдтэй түхээрэлгэр хүлһөө эхилээд, толгой хүрэтэрөө массажа био-эдэбхитэй точко-нуудаараа (рефлексотерапия), бүхы меридиануудаараа энэ “Миганаар” хүүлэжэ байна гэшэ. Анхан 80-яад онуудаар Солонгосой аргагүй бэлигтэй эмшэн-оньһожоруулагша, господин Санг-Бок Ли гэжэ хүн шэнэ онол аргануудые өөрынгөө хэһэн, патентыен

өөртөө олгуулһан энэ орон-шэрэгэйнгээ аргануудые хэрэглэжэ, олон хүнүүдые, тэрэ тоодо һамгаая үхэлһөө абарһан юм. “Нуга-бест” болон бусадһаа “Миган” юугээрээ илгээтэйб гэжэдэ, 7 ондо ондоо эмшэлжэ программатай, тиихэдэ бэшэндэ ганса нюргаяа нидхэрүүлнэ, харин эндэмнай бүхы бээдээ массаж хүүлүүлнэ гээшэбди. Энэ массажа ашаар нюржан сэхэринэ, ута болоно, тиигэжэ грыжэ, бусад үбшэнтэй зон һайн аргада ороно. Тиихэдэ энэ шэдитэ оньһон шэрээгэй нүлөөгөөр гэдэһэ дотор, эльгэ, бөөриие, сууха, сабаяа, гуя, үбдэгүүдые, бусад аргануудые нидхэрүүлжэ шадана. Нюржан, бэе доогуурши сеансын үедэ ябаһан, халуунаар дороһоошни шараһан, нефрит шулуугаар хэгдэһэн монсогор зүйлнүүд (массажные головки) ганса-шые гараараа нидхэрэлгэ хэдэг хүниие һануулна бэшэ, мүн термотерапиин болон минералотерапиин арганууд хэрэглэг-

дэжэ, шуһанай ябаса һайжарна, үбшэн үгы болгоно, хүнэй бэе элүүржүүлнэ гээшэ», - гэжэ мэргэжэлтэ хөөрэнэ.

“Хэдэн таблеткэнүүдые эдижэ, хотоёо, гэдэһэ дотороо муудхаажа гү, али хүндэ хүшэр операцинуудые яаража хүүлэжэ байнхаар, эндэмнай ерээд, оошороо буляалдажа байнгүйгөөр, ехэ яарангүйгөөр, бэемни заабол һайн болохо гэжэ сэдхэн, эдэ орон, шэрээнүүд дээрэ хэбтэжэ, бээ аргалуулха ёһотой болонот. Ерэһэн хүн бүхэндэ “Миган” гэхэн орон-шэрээ, бусад арганууд, жэшээн, ээм муртэ хэдэг массажер, варикозно һудалнуудын ехэ болоһон, үбдэгүүдын үбдэдэг зондо дренажна түхээрэлгэ, ууса халаадаг, олон үбшэнһөө аргалдаг бусад онол арганууд тухай хөөрөжэ, заажа үгэһэбди», - гэжэ энэ салоной (үшөө нэгэ эмшэлэлгын эмхи Восточный тосхондо нээгдэнхэй) директор Максим Иванов хөөрэнэ.

Эндэһээ простыня, нюһанай аршуул (заахан пулаад) худалдажа абаад, 10 үдэр соо түлөөһэгүйгөөр хүнүүд эдэ Миганай шэрээнүүд дээрэ хэбтэжэ, бээ аргалуулдаг байна гэжэ мэдэжэ абабабди. Тэрэ орон дээрэнь түрүүшын үдэр 35 минута соо хэбтэжэ, бээ, гэдэһэ дотороо, шэхээ, үбсүүгээ нидхэрүүлжэ жаргабабди, бэемнай хүнгэн, нюдэмнай гэрэлтэй шэнги болобо. Дренажна

түхээрэлгэ соонь хүлнүүдээ хүүлэһэн зон “хулнай хүнгэн болобо” гэлдэбэ. Хоердохи массажа үдэр ганса нюржан дээрэ хэбтэжэ бэшэ, харин гэдэһэн дээрэ хэбтэжэ нидхэрүүлэбди.

«Ямар үбшэнүүдтэ “Миган” орон, бусад түхээрэлгэнүүд туһатайб» гэхэдэмнай, тэндэхи мэргэжэлтэд иигэжэ харюусаа һэн: “Шуһанай даралтатай (давленитэй), тарган, томо бээтэй, зүрхэнэй, хото хоолойн, бронхит ханяадатай, эльгэ бөөри муутай, нюржанай болон арһанай, артрит болон артрозтой, шэхэнэй, хоолойн болон хамарай, һанай үбшэнтэй зондо ехэ аша туһатай байна.” хэлһэнэй үбшэнтэй Ф. гэгшэ аргалагдажа, һайн болобо. Нэгэ ехэ тарган хүн энэ шэрээ дээрэ

хэбтэжэ аргалуулаад, 17 килограммаар тураа. Олон зоной эльгэн, бөөри соохи элһэн, шулуунууд хайлажа гарана, бэе сээрлэгдэжэ, арһаарнь мууниинь гарана. Нэгэнэй хараса һайжараа, шуһан сээрлэгдэе. Хурамхаан, Баргажанһаа, ондоо аймагуудһаа хүнүүд аргалуулаа ерэнэ. Түрүүшын 10 сеанс түлөөһэгүйгөөр аргалнабди, саашаа сеансын абонемент 2000-ые (10 дахин ябаха) худалдажа хүнүүд абана. Ерэжэ аргалуулыт гэжэ хүн зондо ханданабди», - гэжэ Дарима Цыреновна, Людмила Александровна гэгшэд урина һэн.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.
Гунзэн-Норбо
ГУНЗЫНОВАЙ фото.

Зүүн зүгэй эмшэлгын онол арганууд

ТҮРЭЛХИИН УГАЙ БЭЛИГТЭЙ ТҮДЭБЭЙ МАЖИГМА

тухай дуулаһан, мэдэхэ болоһон хүнүүд элүүр энхэ болоһондоо баярлажа, танил таладаа дуулгажа, эрхыдээ эмтэй, долёобортоо домтой баряаша байна гэлдэн, бүхы Шэнэхээн (Хитад) соохи нютагуудта һайн нураг суу тараа бэлэй. Юуб гэхэдэ, Янжима нагаса эжынэ баряаша угтай байһан байгаа бшуу. Угаа үһанда хаяхагүй гэжэ, 1982 оной хабарһаа Ханда гэжэ ехэ удаганда баряашын угай мүргэл бүтээжэ, ёһо гуримдань заалгажа, хоёр жэл соо багшяа дахаад ябажа, эмшэлэлгын Зүүн зүгэй эрдэм бэлигтэнь, онол аргануудтань нураһан угай талаантай залуу басаган хүн зондоо туһалжа, аргалжа эхилһэн юм.

“ТИИГЭЖЭЛ зоной хэрэг бүтээжэ, туһалжа, аргалжа эхилээ бэлэйб: буруугаар хэнэ аа гүб гэжэ түрүүшээр айдаг нэмби, тиигээд нураһан юумэ нураар татагдадаггүй хэдэг гүб даа, тиигээд лэ шадаха, мэдэхэеэ гарнуудайнгаа нидхэрэлгэһээ гадна бүри хүшэр хүндэ үбшэнтэй, хүл гараа, үе мүсөө гэмтэһэн, гэнэ усалай (авари) һүүлдэ бүри удааршаһан хүнүүдтэ туһалжа эхилээ бэлэйб. Тиихэдэ хонёор оройдогби. Нэгэтэ сар тэргын мөөрэдэ анхан дайруулһаниинь эльгэнэй бадаган (рак) болоо гүүлүүлһэн 56-тай Дулма хүгшэниие 7 үдэр соо 7 хонёор оройжо, хорын татуулжа абараа бэлэйб. Үглөө, мүнөө болоһон тэрэ хүгшэниие үшөө 9 жэлдэ амиды мэндэ ябаа һэн. Үбшыень таажа, һайса шалгажа, 3 гү, али 5 гү, али 7 дахин толгой, үе мүсын барихаш, нидхэрхэш, тэрээн шэнгээр, эдыл үдэрэй (нечетные числа) тоодо шэнээр гаргаһан хонёор оройжо аргалдагби.

Тиихэдэ хүлөө хоёр газараараа хухарһан, больницада хэбтэһэн хүнэй хүлые тайрахаһаа бэшэ ондоо арга үгы

гэжэ мэдээд, намда ерэхэдэнь, хониной нэһнэ хээд, аргалжа эхилээ бэлэйб. Тэрэ хүниие гэртээ абаашажа, 37 хоногто байлгаад, гэртэхи хониёо гаргажа аргалхадамни, мууниинь гаража (ехээр эдеэрлэһэн байгаа ха) эхилжэ, удангүй түргөөр эдэгээ һэн. һүүлдэнь тэрэ хүнэй УЗИ-да харуулхадань, хүлын һайн болоһон байгаа һэн. Агаһаа уг гарбалтай байһан Ханда удаганайнгаа “Ойхон, Бархан буурал баабайнартаа, Арынгаа 13 ноёдто мүргэжэ ябаарай, хожомоо өөртэшин туһатай байха” гэжэ намда тэрэ үедэ хэлэхэдэнь, хүсэд һайн ойлгодоггүй байгааб даа, тиигээдшые залуудаа гээшэ аабзаб даа, хожомын лэ ойлгожо, хандажа, мүргэжэ ябадаг болоо нэмби, тиигэжэ энэ хүн яахаа байна гэшэб даа гэжэ тухайлдаг болоо нэмби, урид хараад мэдэдэг болоо бэлэйб, - гэжэ һонёор хөөрөөгөө эхилһэн үндэр томо бээтэй, сагахан шарайтай, баян бардам сэдхэлтэй, түбшэн даруу, зохид зантай, хөөрүү дорюун Мажигма баряашантай монгол поэт Х. Батхуугай танилсуулһанда ехэтэ баясаа нэмди.

Наһанайнгаа нүхэртэй 3 басагадые гарыень гүрэнгээдэ, хүлыень дүрөөдэ хүргэһэн, айл болгоһон Мажигма баряаша Буряад ороноо ерэжэ, эмтэй, домтой арбан хургаараа үбдэһэн, зобоһон зондо туһалжа, үбшэнһөөн эдэгээхэ буянтай, эрдэм бэлигтэй ябана. Монголоу уртын дуу дууладаг, “Алтаргана” гэхэн уласхоорондын һайндэрые шэмэглэдэг һайхан хоолойгоороо Надмиды 3 үдэр соо нидхэрэн барижа эдэгээһэн габьяатай юм. Баярлаһан, бахархаһан дуушаниинь Монгол орон руу айлшальхыень бэрхэ массажи-стые урина, хүлээнэ.

“Угаа хүндэлжэ, хүндэ туһалжа гэхэн харгыдаа баһал хэсүү

дабалта, туршалгануудые үзөөб даа: нэгэтэ 54 хоног соо бузарһаа боложо, дуугархаяа болишоод байгааб. Юумэ мэдэдэг Үдбэл хүгшэндэ ошожо, бузараа гаргуулжа эдэгээб. Доргоной өөхэтэй бүһэ умдэхүүлжэ байжа, бөөр муутай зоние аргалдагби. Шэмэг гэжэ дүү басагантаяа баһал бадаган болоһон нэгэ хүгшэниие Доржо баряашын зааһаар аргалаабди. Би зүүдэн соогоо тарбагаар оройхо тухай хаража, энэ онол арга хэрэглэдэг болоо нэмби. Манайда 15 хоноод, тэрэ хүгшэн эдэгээ бэлэй. Зүүдэндэ хараһан аргаяа хамниган хүнэй хүлөө гэмтэхэдэ, тарбаганай мяхаар жэгнэжэ (компресс табижа) туршаа, тэрэ үбшэнтэнөө аргалаа бэлэйб. Моринһоо унажа гэмтэһэн, хүлдөө операци хүүлэ хүүлэһээр 8-9 нүхэтэй болоһон нэгэ хүндэ баһал туһалжа аргалһанби. Боро аргаар, арадайнгаа ёһо заншалаар олье аргалааб, эндэ ехэ этигэл, харюусалга хэрэгтэй бшуу. Тиин бөөрын бадагантай 5 хүниие, эльгэнэй рак болоһон 11 хүниие абарһан, туһалһан байнаб. Жэшээн, хонёор 1 час 20 минута соо оройгоо һаамни, тэрэ хүн тэсэхэ, намда этигэхэ ёһотой бшуу. Тиигэжэ бидэ хоёрой хамтын найдал, тиин шини бурхан минии бурхан нилэхэ, этигүүлжэ ёһотой болоно бшуу. Тиин үшөө Отошо бурхадтаа, сахюусадтаа зальбаржа, хүнүүдтэ туһалжа заяатай байгаа хаб даа. Нургуули номшые үзэһэн юумэгүй, харин 10 хурганайнгаа мэдэсээр, гэрэлэй хүсөөр үбшэнтэниие аргалжа

ябанаб даа. Агаһаа гарбалтай, хүбдүүд угтай Түдэб абамни, Долгор эжымни, шарайд угтай нагасамни “хүнэй доро ябажа болохогүй” гэжэ заадаг һэн, - гэжэ баясан мэдүүлһэн баряаша угтай, һайхан сэдхэлтэй эжытэй һайнаар хөөрэлдэхэ забдагүй байтарнай, сотово телефониинь ханхинажал, ханхинажал байгаа һэн. Тархияа, үе мүсөө барюулхаа һанаһан, больницада хэбтээд, хүсэд һайн болоогүй нэгэ эхэнэр уданшьегүй яаралтайгаар ерэнэ һэн. Тэрэниие толгойиень эльбэжэ, нидхэржэ эхилһээр, хэды ондо, тэды саг соо толгойнтай хахаранхай, олон газарта ошоот, барюулаат гэхэһээ эхилээд, бүхы үбшыень тайлбарилжа эхилһээрээ аргашан бидэниие гайхуулаа...

Зүүн зүгэй эмшэлэлгын онол аргануудаараа, эди шэдитэй, эмтэй, домтой гарнуудаараа үбдэһэн зондо туһалжа байдаг Мажигма баряаша эхэнэртэй уулзахаа, аргалуулхаа һанаһан зон Смолиной үйлсын (“Ви-адук” гэхэн буудал) 81-дэхи гэрэй, 296-дахы байрада (тусхай медицинскэ таһалгатай) ошохо аргатайт гэжэ дуулганабди. Түрэлхиин угай бэлигээ алдаагүй Түдэбэй Мажигма баряашада арад зондоо аша туһатай, хүн зондоо хүндэтэй, алтан гарнуудаараа аргалжа, арбан сагаан буянда хүртэжэ байхыень хүсэнэбди!

Бэлигма ОРБОДОЕВА,
Радна-Нима БАЗАРОВОЙ
фото.

"ДОРЖО ЖОДБО" гэжэ зохёол тухай

(Эхинийн урдахи дугаарта).

Түбэд хэлэндэ юумые метафораар тэмдэглэдэг ёһо үргэнөөр дэлгэрэнги, тэрэн тэрэ зандаа оршуулагдадаг байгаа: «гурбан гэрэл» - Наран, нара болон одо мүшэд; «тогоосон-уу дусал» - нара, «юртэмсын нүдэн» - наран, «тогоосон-уу жологоошо» - халхин г. м. Мүн Бурхад олон ондоогоор нэрлэгдэдэг байһан юм. Жэшээн, Будда Шэгэмүни Бурхание "Тэгүүншэлэн ирэгсэн, Дайни дарагсан, Үнэхөөр тугуулагсан, Юртэмсье айладагша, Сайбар одогсон, Илагугсан, Ехэ шадагша" гэжэ зэргээр нэрлэдэг. Нэрэ бүхэниинь өөрын тайлбаритай байха. Мүн «Доржо Жодбо» дотор Бурхан багшын Субади шабидаа айладаһан үгүүлэл бүхэндэнь тайлбари хэрэгтэй юм. Жэшээн, нэгэ иимэ үгүүлэл абая: «Одон бүрхэг аула хиигээд илий (эльбэ) шэгүүдэр усан-уу хүгээсэн ба зэгүүдэн гилбилхүй хиигээд эгүүлэд мэтэ эгүүдэгсэн бүгэдые тэгүүншэлэн үзэгдэхүй». Энэнь хадаа юртэмсын хамаг юумые зүүдэ зэрэлгээнтэй адли гэдэг махаянын номнолые тодорхойлһон үгүүлэл болоно.

Юрэ Будда багшын хургаалай голын хадаа дүрбэн үнэн гэжэ тоологдог. Нэгэдэхи үнэниинь: хүн амитанай амидаралын зоболон мүн. Хоёрдохи үнэниинь гэбэл: тэрэ зоболонгын шалтагаантай (бахая ханан сэнгэхэ, баяжаха, засаг бариха гэхэ мэтэ эрмэлзэлнүүд). Гурбадахы үнэниинь: тэрэ зоболонгые зайсуулжа болохо. Тиихын тула хүсэл эрмэлзэлэ хүнөөхэ, абьяас хорхойгоо дараха хэрэгтэй. Дүрбэдэхи үнэниинь гэбэл, зоболонгые гүйсэд гаталха зам би. Тиин зоболонгоо тонилон, нарин нягтаар, боди мүрөөр ябажа, нирваанда гү, али амарлингы байдалда орожо болохо гэжэ номногдог. «Дээрэгүй боди» гэдэг эгээл дээдэ боди сэдхэлдэ, «бари нирваанда» хүрэтэр олон

шата байдаг. Тэдээн тухай энэ ном соо хэлэгдэнэ. Жэшээн, суртабаан (монголоор «үргэлжэдэ орогсон», ородоор «навсегда вошедший») гэшээн нирваандар хамаг амитанай замда хэгдэхэ дүрбэн шатын түрүүшынхын болоно. Түрүүшын гурбан шатань гол түлэб бэе сэдхэлээ заһахые гол болгодог бага хүлгэнэй (хинаяна) үзэлтэн болоно. Харин түрүүшын шатын бодисаданар хамаг амитанай туһа үйлэдэхые гол болгодог гэхэ тула ехэ хүлгэнэй (махаяна) үзэлтэн болоно.

Доодо хүлгэнэй ном сударнууд гол түлэб зан ябадал, хүзэг бэшээрэл тухай номнодог. Харин дээдэ хүлгэнэй номууд гүн ухаанда хабаатай. «Доржо жодбо» тиимэ номуудай тоодо ороно.

Будда багшын хургаалда хабаатай олон ном шудалха тумая хүнүүд «Доржо жодбо» хэлэгдэнэн эдэ мэтэ зүйлнүүдые улам найнаар ойлгодог болохо юм. Харин тиигэдэг болотороо, энэ ном болбол алибаа гай түүдхэрье ошор алмазаар отолһон шэнгээр даран шададаг гэжэ сэдхэлдээ бата этигээд ябаха хэрэгтэй юм гэдэг. Тиин илангаяа муу һобингоо хүдэлдэхэдөө, муу зүүдэ зүүдэлхэдээ, мүн үлзы буса ябадалай болохо, гарза гараха, убшэн зоболондо абтаха үедөө энэ номые аиладхан уншалбал, хайн гэдэг юм.

һүүлдэнь хэлэхэ зүйл гэхэдэ, хуушан монголһоо транслитераци хэхэдээ, эрдэмтэд болон бусад хүнүүд урданай үгэнүүдые ондо ондоогоор бэшэдэг. Жэшээн, «аяга тахимлиг (шажанай гэлэн сахилтан), аяга тахимлиг, аяга тахимлиг» гэжэ байжа бэшэдэг байна. Тиимэ үгэнүүдэй уншалгые хинан харалсаһанайн түлөө профессор Л. Албажинда сэдхэлэй баяр хүргэнэб.

Л.Д. ШАГДАРОВ,
буряад хэлэ шэнжэлэгшэ.

ЗУРХАЙ

Сентябриин 30, гарагай 2, монгол литын 26

Энэ үдэр холын харгыда гарахада, худалдаа наймаа эрхилхэдэ хайн, худаг малтажа болохогүй. Туулай, Хонин жэлтэндэ хайн, Могой жэлтэндэ муу.

Үнэ абабал, жаргал ба сэдхэлэй тэнюун байдал тудаха.

Жаргалтай ажаһуугты!

Октябриин 1, гарагай 3, монгол литын 27

Худалдаа наймаа хэхэдэ, хайн үдэр. Бэриие буулгажа, түрэ хурим эмхидхэхэдэ муу. Луу, Бишэн жэлтэндэ хайн, Морин жэлтэндэ муу.

Үнэ абабал, сэдхэлэй байдал номгорхо.

Амгалан тэнюун ажаһуугты!

Октябриин 2, гарагай 4, монгол литын 28

Энэ үдэр гэр барихада хайн. Наймаа эрхилхэ, түрэ найр үнгэргэхэдэ муу. Могой, Тахья жэлтэндэ хайн, Хонин жэлтэндэ муу.

Үнэ абабал, хэлэ аман, хэрүүл гараха.

Энхэ элүүрье хүсэе!

Октябриин 3, гарагай 5, монгол литын 29

Энэ үдэр хүшэр ажал хэхэдэ, дайсаһаа номгоруулхада хайн. Түрэ наада, нүгшэхэдые хүдөө табихада муу.

Морин, Нохой жэлтэндэ хайн, Бишэн жэлтэндэ муу.

Үнэ абабал, ажамидаралай хүсэн нуладаха, хүнэһэн зайлаха.

Энэ үдэр "Гандан" дуганда үглөөнэй 9 саһаа Гомбо, Гонгор, нама, Жамсаран сахюусадай хурал уншагдаха.

Олон нүхэдтэй бологты!

Октябриин 4, гарагай 6, монгол литын 30

Энэ үдэр хуулиин талаар зүб болон хүшэр хэрэгүүдые шийдхэхэдэ хайн. Түрэ найр хэхэдэ, бэриие буулгахада муу.

Хонин, Бишэн, Тахья жэлтэндэ хайн, Бар, Туулай жэлтэндэ муу.

Үнэ абабал, дайсантай уулзаха.

Энэ үдэр "Гандан" дуганда үдэрэй 14 сагта "Мандал Шива" хурал уншагдаха.

Үнэр баян ажаһуугты!

Октябриин 5, гарагай 7, монгол литын 1

Энэ үдэр "зөөлэн" хэрэгүүдые эрхилхэдэ хайн. Нүгшэхэдэй хэрэг бүтээхэдэ муу.

Үхэр, Могой, Тахья жэлтэндэ хайн, Гахай, Хулгана жэлтэндэ муу.

Үнэ абабал, наһан хорохо.

Амжалта хүсэе!

Октябриин 6, гарагай 1, монгол литын 2

Энэ үдэр тушаалда ороходо, эмнэлгэ эхилхэдэ, эм бүтээхэдэ хайн. Гэрэй һуури табихада, шуһа табихада, хубсаһа эсхэхэдэ муу.

Луу, Хулгана, Бишэн жэлтэндэ муу.

Үнэ абабал, хэлэ аман гараха.

Энэ үдэр "Гандан" дуганда үдэрэй 14 сагта Цэдо, Зүгдор Намжилма, Долгор, Цэдүб гэнэн хуралнууд уншагдаха.

Буян үйлэдэгты!

"ГАНДАН"
дуганда
зурхай бэлдэгдэбэ.

Улаан-Үдэ,
Автомобилистнүүдэй
гудамжа, 1.

АМАРШАЛГА

Манай эгшэ **ЦЫБИК-ДОРЖИЕВА** Налаза **Очировна** сентябриин 28-да 65-тай болохон. Энэ ехэ дэмбэрэлтэ үдэрөөрнь хани халуунаар амаршалааад, иигэжэ үрезнэбди:

Баруун найхан таладаа
Бурхан багшын нахюунатай,
Зүүн найхан таладаа
Зонхобо бурханай түшэгтэй,
Ара таладаа Абида бурханай абаралтай,
Орой дээрээ Ошор-Вааниин ошотой,
Буурашагүй буянтай,
даашагүй далантай
һуухатнай болтогой.

Амаршалагшад:
Владимир,
Гысыгма
ДОРЖИЕВ-
ТАНАЙ
гэр бүлэ.

<p>Буряад үнэн</p> <p>Учредители: Глава Республики Бурятия, Народный Хурал Республики Бурятия, Правительство Республики Бурятия</p> <p>Директор-главный редактор - В.В.ХАРТАЕВ</p> <p>Редактор - Т.В.САМБЯЛОВА Редакционная коллегия: И.М.Егоров, П.Л.Носков, М.В.Калашников, И.В.Смоляк (Правительство РБ), А.С.Кореньев, Ц.Б.Батуев, В.Р.Булдаев, Ц.Э.Доржиев (Народный Хурал РБ), А.В.Махачкеев - зам.директора, Д.Б.Гуродармаева - зам. редактора, С.Б.Байминова - ответственный секретарь, Г.Х.Дашеева, Н.Д.Бадмаринчинов, Л.В.Очирова, Д.Ц.Мархадаева, Б.В.Балданов, В.Д.Дамдинова.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЫ:</p> <p>21-54-54 - приемная 21-35-95 - замдиректора - редактор газеты "Бурятия" 21-68-08 - редактор 21-64-36 - замредактора, ответственный секретарь 21-67-81 - выпускающий отдел 21-63-86 - отдел экономических проблем, отдел фотоиллюстраций 21-63-86 - отдел социально-политических проблем 21-64-36 - отдел гуманитарных проблем, отдел бурятского языка и перевода, редакция журнала "Одон" 21-06-25 - редакция журнала «Байгал» 21-60-21 - редакция журнала «Морин Хуур», отдел книгоиздания 21-62-62 - реклама 21-50-52 - отдел распространения</p> <p>Редакция принимает печатные рукописи. Рукописи и фото не возвращаются. Автор несет ответственность за представленные материалы. За содержание объявлений редакция ответственности не несет. Все справки у рекламодателя.</p>	<p>АДРЕС РЕДАКЦИИ И ИЗДАТЕЛЬСТВА: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23. ГАУ РБ «Издательский дом «Буряад үнэн».</p>	<p>Подписной индекс 50901 Газета зарегистрирована Региональным управлением регистрации и контроля за соблюдением Законодательства Российской Федерации о средствах массовой информации в Республике Бурятия Свидетельство ПИ № ТУ03-00304 от 29 июля 2013 г. www.burunen.ru e-mail: unen@mail.ru</p> <p>Газета набрана и сверстана в компьютерном центре Издательского дома «Буряад үнэн». Отпечатано с готовых диапозитивов в ОАО «Республиканская типография». Адрес типографии: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 13. Подписана в печать 25.09.2013 в 17.00 - по графику; 25.09.2013 г. в 17.00 - фактически. Объем 6 п.л. Заказ № 2369. Тираж - 4000 экз.</p> <p>Цена свободная.</p> <p>* Материалы на платной основе. ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ - каб. 1, 13 (1 этаж), Тел.: 21-62-62, 21-60-91 тел./факс: 21-54-54</p>
--	--	--	---

АМАРШАЛНАБДИ!

"Одон" журналай үнэн нүхэр Буряадай эдир журналистнуудай лигэ (ЛЮЖ) 20 жэлэй ойн баяраа угтажа байна. Журналаймнай эгээн эдэбхитэй авторнууд, бүрхялма байдалай бүхы шэнэ понин тухай хөөрэдэг эдир журналистнуудые, Лигын хүтэлбэрилэгшэ Людмила Будажаповна Доржиевае энэ ойн баяраар халуунаар амаршалнабди.

Эдиршүүлэй гуурхан бүри хурса, нюдэниинь бүри хөрхо болог, бэлиг шадбаринь урган халбараг гэжэ хүсэхэ байнабди. Энэ жэлэй 8-9-дэхи дугаарнай ЛЮЖ-эй ехэ хайндэртэ зорюулагданхай. хайндэрөөр, эдир нүхэднай!

«Одон» журналай 15 жэлэй ой

Хүндэтэ уншагшад!

"Одон" журналнай энэ дэлхэйдэ мүнделһөөр 15 жэл үнгэрбэл даа. Эгээн түрүүшын дугаарын гартаа абажа пэхээд үзэе. Республикын Президент Леонид Потаповай, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Михаил Семеновой шэнэ журналтай болоһон хүүгэдые амаршалга ород, буряад хэлэн дээрэ үгтэнхэй. "Хаана, хэзээ, юун болооб?" гэнэн гаршаг доро Гэсэрэй орон дайдаар Буряадай олон аймагуудай хүүгэдэй аяншалга тухай хөөрэнэ. Багшана-рай колледждо оюутад уран бэрхэ Б.Сэрсэгмаа багшын оролдолгоор буряад хүүхэлдэйнүүдые, жэнхэни буряад хубсаһа оёжо нурана гээд мэдээсэгдэнэ.

"Аламжа Мэргэн Агуу Гоохон хоёр" гэнэн шэнэ үеын үльгэр арадай уран зохёолшо Ардан Ангархаев хүүгэдтэ хөөрэнэ.

Буряад оронтой, республикын туг, ниислэл хото Улаан-Үдэтэй танилсуулһан хөөрөөн удаадахи хоёр хуудананда үгтэнэ.

"Аяншалга" гэнэн гаршаг доро Республикын 1-дэхи Үндэһэн лицей-интернадай «Наран» ансамблиин гэшүүдэй Англи ошоһон тухай Е.Цыбенова хөөрэнэ.

Цырен-Базар Бадмаевай шүүлэгүүд, Елена Куригановагай онтохон, таабаринууд, хүүгэдэй хошон үгэ, элдэб понин нааданууд энэ дугаарые шэмэглэнэ.

Һүүлшын нюурта – Буряадай циркын «одохон» Эмин Цыдендамбаеватай хөөрэлдөөн. Олон материалнуудыемнай И.Н.Кальмина, Д.Э.Стюарт (США) англи хэлэндэ оршуулжа үгэнэн юм. Тиихэдээ энэ түрүүшын номернай уласхоорондын удха шэнжэтэй байгаа гээд ханагдана.

"Одон" журналай түүхэтэй танилсалга удаадахи дугаарта үргэлжэлүүлхэбди.

Туяна Самбялова,
"Одон" журналай редактор.

Сүтгээ унша
аман үгын дээжэ

Хошоногтоо хоргооһогүй,
Гүядаа гурба сагаангүй,
Һүхэ далайтар гозуули амарха.
Ямаа «һүтэй, һүтэй» гэхэдэ, хүнэгтэ шээбэ.
Үргэн үлэхэ бүрээ «тэты!» гэбэ,
Урилдаахадаа, боод гүүтэнь гараба.
Гура алаһан газарта
Гурба эрьелдэбэ.
Залхуу нэгэн сухаарияа тоолобо,
Бэрхэ нэгэн ажалаа түсэблэбэ.
Ухаан бэлиг - уһаа, хургаалһаа,
Олзо, амжалта - оролдосото ажалһаа.
Үмдэгүйн
Үбдэг соорхойтодоо өөдэрхэбэ.
Байгаали хубилгахам гэжэ бэеэ бү зобоо,
Баабайгаа хургахам гэжэ нүгэл бү аба.
Хүндэл хүндэлһөөр хүнжэлһөө гараба,
Сэсэрхэ сэсэрхэнээр шэрээһээ бууба.
Гэмгүй ябаханда - хэмгүй жаргал.

Баянтнай булаг мэтэ дэлгэржэ,
Хайратнай адис-аршаан боложо
Һүн сагаан эдеэнтнай
Хүнэг хабаартнай дүүрэгжэ,
Табан хушуу малтнай
Тала губиетнай бүрхөөжэ,
Хотоороо дүүрэн
хони хурьгатай,
Хоймороороо дүүрэн
үхибүүдтэй боложо,
Хойгуураа гараһан
хүниие хонуулжа,
Урдуураа гараһан
хүниие ундалуулжа,
Бии бэлигтэй, дүүрэн хэшэгтэй,
Үндэр наһа наһалжа,
Удаан жаргал эдлэжэ,
Үнэр баян хуухатнай болтогой!

Зэмээ мэдэржэ, гэмээ наманшалба,
Гүйхэ нохойе гүйхэгүй нохойнь наатуулба.
Гуулияа бү бултайлга.
Үрээ морин эжэлээ олоо.
Гэр дээрэхи нохойн һүүл дээрээ.

Буряадай зохёолшо – үхибүүдтэ
СТИХИ О ПТИЦАХ ШУБУУА ТУХАЙ ШҮЛЭГҮҮА

САХАЛИ

Далайн хүсэтэ долгидоор
Далаяа нэбин урилдаахадаа,
Сагаан жаахан бэээрээ
Сахилгаан шэнгээр харбадаг.
Дэмырмэ ехэ шуурган соо
Дээшээ дэгдэн гаража,
Доошоо халин унахадаа,
Үхибүүн шэнгээр уйлажа,
Урмашажа энеэжэ,
Уйдхартайгаар гиинадаг.

ЧАЙКА

Когда бушует с ревом море,
Вздымая волны на просторе,
Мелькает в волнах чайка смелая,
Как молния, сверкает белая.
То вверх она взлетает над волной,
То, в волны погружаясь с головой,
Кричит она, как малое дитя,
И вдруг смеётся миг всего спустя,
И жалобно, с тоскою стонет.

ШААЗГАЙ

Алаг эрэн шубуун
Айлай дэргэдэ һуухадаа,
Айлша зүгнэн шаханадаг.
Аймхай энэ шубуун
Абгайн үүдээ хаахада,
Арай хойшоо ниидэшэдэг.
Үльгэр, түүхэ, онтохон соо,
Улад зоной зугаа соо
Хобууша гэжэ нэрэтэй юм,
Худалша гэжэ солотой юм.

СОРОКА

Любопытная сорока
Прилетит к вам будто ненароком.
На заборе во дворе стрекошет,
Все гостей ворожит и пророчит.
Птичка хитрая, пугливая,
Стукнет дверь – летит трусливо.
Но в преданиях и сказках
Говорят о ней с опаской,
Что сорока-попрыгунья –
И сплетница, и ябеда, и врунья.

ХАРААСГАЙ

Шабараар шабаһан уургайдаа,
Шарахан аматай зурбахайдтаа
Олоһон шумуулаа асаржа,
Олон удаа ниидэдэг лэ.
Эгээл илдам эжыдэл
Үриез иигэжэ тэнжээгшэ.
Далаяа хүсэхэдэнь нэгэтэ
Дахуулжа дайдаар сэнгээгшэ.
Үбсүүгээрээ уһа дайран,
Үдэшэниинь наадагша.

ЛАСТОЧКА

Гнёздышко её глиною обмазано,
Птенчики её вниманием обласканы.
Ласточка по небу летает неустанно,
Пищу добывая деточкам желанным.
И подобно она нежной самой
Ласковой, великодушной маме.
Когда встанут птенчики на крылья,
Вслед за ласточкой летает эскадрилья.
Грудкою касаясь глади вод,
Вечером играют в хоровод.